

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL POLİTİKA UYGULAMASI OLARAK AİLE SOSYAL
DESTEK PROGRAMI (ASDEP) DEĞERLENDİRMESİ: BURSA
ÖRNEĞİ**

Yasin YILDIZ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. İsmail BARIŞ

İSTANBUL – 2020

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL POLİTİKA UYGULAMASI OLARAK AİLE SOSYAL
DESTEK PROGRAMI (ASDEP) DEĞERLENDİRMESİ: BURSA
ÖRNEĞİ**

Yasin YILDIZ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. İsmail BARIŞ

İSTANBUL – 2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Program : Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Programı
Öğrenci No : 164205010
Öğrenci Adı Soyadı : Yasin YILDIZ

Sosyal Politika Uygulaması Olarak Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) Değerlendirmesi:
Bursa Örneği isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 13.01.2020 tarihinde yapılan sınavda Yüksek
Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

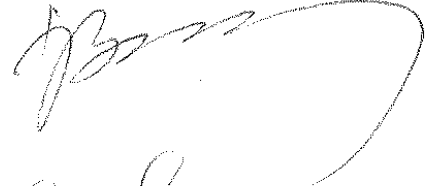
Jüri Başkanı : Prof. Dr. Abdullah KARATAY
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Doç. Dr. İsmail BARIŞ
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Üye : Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN
(Sakarya Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun
..... tarih ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdürü V.

ÖZET

Bu çalışma, 2016 yılında faaliyete geçirilen Aile Sosyal Destek Programının (ASDEP) sosyal politika uygulaması bağlamında durumunun değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Bursa ilinde Bursa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde aktif olarak uygulanan ASDEP kapsamında görevli olan personellerle görüşme yapılarak çalışma yürütülmüştür. Nitel araştırma tekniği kullanılarak hazırlanan bu çalışmada, programın durumunun değerlendirilmesi amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında ASDEP kapsamında istihdam edilen personellerle yüz yüze ve yazışma yoluyla görüşler alınmıştır. Elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemi ile yorumlanarak tema ve alt temalara ulaşarak elde edilen bulgular kuramsal çerçevede tartışılmıştır.

Araştırma kapsamında, “sosyal politika uygulaması olarak ASDEP’ in değerlendirilmesi” sonucunda; programın uygulanması ile talep odaklı anlayıştan arz odaklı anlayışa geçildiği, bu kapsamda hizmetlere ulaşamayan vatandaşların ihtiyaçlarının yerinde tespit edildiği ve ihtiyaçlara yönelik olarak rehberlik, yönlendirme ve kurumsal işlemlerin yapıldığı, vatandaşlar açısından olumlu bir program olduğu ortaya çıkmıştır. Programın hedeflenen ve istenilen amacı sorgulandığında ise tam anlamı ile gerçekleştirilemediği ve bunun en büyük nedeninin ise ASDEP kapsamında görevli olan personellerin görevli olduğu kurumlarda yeterli sayıda meslek elemanlarının olmaması nedeniyle kurumun iş yükünü üstlenmiş olması olduğu tespit edilmiştir.

ASDEP uygulamasının tanıtımının yapılmamasına bağlı olarak hane ziyaretleri yapan personellerin can güvenliği riskinin her zaman olduğu ve tanıtımın yapılmamasına bağlı olarak program için gerekli olan kişisel bilgilerin vatandaşlar tarafından paylaşılmadığı sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Sosyal Yardım, ASDEP, Arz Odaklı, ASDEP Personeli

ABSTRACT

In this study, it is aimed to evaluate the Family Social Support Program (ASDEP), which was launched in 2016, in the context of social policy implementation. In this context; The study was carried out by interviewing the personnel working in the scope of ASDEP, which is actively implemented within Bursa Provincial Directorate of Family, Labor and Social Services in Bursa. In this study which was prepared by using qualitative research technique, structured interview form prepared by the researcher was used to evaluate the situation.

Within the scope of the research, opinions were obtained through face-to-face and correspondence with the personnel employed within the scope of ASDEP. The findings were divided into themes and sub-themes by descriptive analysis method and discussed in the theoretical framework.

As a result of the evaluation of ASDEP as a social policy application; With the implementation of the program, it has been revealed that from the demand-oriented approach to the supply-oriented approach, the needs of the citizens who cannot reach the services are determined on-site and guidance, guidance and institutional procedures are carried out to meet the needs, and this is a positive program for the citizens. When the targeted and desired purpose of the program is questioned; It was found that ASDEP implementation could not be realized completely and the biggest reason of this was that the institution undertook the workload of the institution due to the lack of sufficient number of professional staff in the institutions in which ASDEP personnel are employed.

As the ASDEP application is not fully known, it is concluded that there is always the risk of life safety of the personnel visiting the households and that the personal information required for the program is not shared by the citizens.

Keywords: Social Policy, Social Assistance, ASDEP, Supply Oriented, ASDEP Staff

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminde bilgi birikimlerinden faydalandığım değerli hocamlarım Prof. Dr. Abdullah KARATAY, Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU, Prof. Dr. Ebulfez SÜLEYMANLI, Dr. Zülfikar ÖZKAN, ve danışmanım Doç. Dr. İsmail BARIŞ' a,

Görevli olduğum Yıldırım Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünün değerli Müdürü Murat KARAARSLAN ve tüm mesai arkadaşlarıma,

Araştırma kapsamında araştırma için katılım sağlayan değerli çalışma arkadaşlarıma,

Yüksek lisans eğitimi boyunca yardım ve desteğini esirgemeyen değerli eşim Nazlı YILDIZ' a

TEŞEKKÜR EDERİM.

BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim

13.01.2020

Yasin YILDIZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER	6
2.1.Sosyal Politika Kavramı	6
2.1.1.Dar Anlamda Sosyal Politika.....	7
2.1.2.Geniş Anlamda Sosyal Politika	10
2.2.Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi	12
2.3.Türkiye' de Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi	14
2.3.1.Cumhuriyet Öncesi Dönemdeki Sosyal Politikalar	15
2.3.2.Cumhuriyet Dönemindeki Sosyal Politikalar	18
2.3.2.1.1923-1945 Dönemi Sosyal Politikalar	18
2.3.2.2.1945-1960 Dönemi Sosyal Politikalar	21
2.3.2.3.1960-1980 Dönemi Sosyal Politikalar	22
2.3.2.4.1980-2001 Dönemi Sosyal Politikalar	24
2.3.2.5.2001 ve Sonrası Dönemdeki Sosyal Politikalar	25
2.4.Sosyal Politika, Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımlar	27
2.4.1.Türkiye' de Sosyal Yardımlar	32

2.4.1.1.Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar	36
2.4.1.1.A.Aile Yardımları	37
2.4.1.1.B.Eğitim Yardımları	37
2.4.1.1.C.Sağlık Yardımları	38
2.4.1.1.D.Yaşlı ve Engelli Yardımları	38
2.4.1.1.E.Özel Amaçlı Yardımlar	39
2.4.1.1.F.Proje Destekleri	39
2.4.1.2.Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar.....	39
2.4.1.3.Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar.....	40
2.4.1.4.Belediyeler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar.....	41
2.5.Sosyal Politika Uygulaması Olarak Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP).....	41
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	47
3.1.Araştırmanın Amacı.....	47
3.2.Araştırmanın Önemi	47
3.3.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	48
3.4.Araştırmanın Yöntemi	48
3.4.1.Araştırmanın Modeli.....	48
3.4.2.Araştırmanın Evren ve Örneklemi	49
3.4.3.Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	49
3.4.4.Veri Toplama Süreci.....	50
3.4.5.Verilerin Analizi.....	50
4.BULGULAR.....	52
4.1.Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler.....	52
4.2.Sosyal Politika Teriminin Asdep Personellerine Çağrıştırdığı Anlam	54

4.3.Sosyal Politika Uygulaması Olarak ASDEP' in Personel Tarafından Anlamı	58
4.4.ASDEP' in Sahada Uygulanma Yöntemi.....	64
4.5.ASDEP Uygulaması Kapsamında Yapılan Hane Ziyaret Verileri	65
4.6.ASDEP Uygulamasında Sahada Karşılaşılan Sorunlar, Sorunlara Yönelik Yapılan İşlemler ve Diğer Kamu Kurumları ile Yapılan Ortak Çalışmalar	67
4.7.ASDEP Veri Girişinde Yaşanan Teknik Aksaklıklar	76
4.8.ASDEP Uygulaması Kapsamında Görevli Personelin Hakları ve Görev Alınan Kurumlarda Karşılaşılan Sorunlar.....	78
4.9.ASDEP Uygulaması Hakkında ASDEP Personellerinin Önerileri.....	86
5.TARTIŞMA.....	91
5.1.Sosyal Politika Teriminin ASDEP Personellerine Çağrıştırdığı Anlama İlişkin Değerlendirme.....	91
5.2.Sosyal Politika Uygulaması Olarak ASDEP' in Personel Tarafından Anlamına İlişkin Değerlendirme.....	91
5.3.ASDEP' in Sahada Uygulama Yöntemine İlişkin Değerlendirme.....	93
5.4.ASDEP Uygulamasında Sahada Karşılaşılan Sorunlar, Sorunlara Yönelik Yapılan İşlemler ve Diğer Kamu Kurumları ile Yapılan Ortak Çalışmalara İlişkin Değerlendirme.....	95
5.5.ASDEP Uygulaması Kapsamında Görevli Personelin Hakları ve Görev Alınan Kurumlarda Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Değerlendirme.....	96
6.SONUÇ ve ÖNERİLER	98
6.1.Sonuçlar.....	98
6.2.Öneriler.....	102
7. KAYNAKLAR.....	105
EKLER	114
EK 1: Veri Toplama Aracı	114
EK 2: Etik Kurul Belgesi.....	116
Ek 3: Araştırma İzin Onayı	117

Ek 4: Sosyal Hizmet Merkezi Yönetmeliği 121

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Aralığı.....	52
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.....	52
Tablo 3. Katılımcıların Meslek Dağılımı.....	53
Tablo 4. Katılımcıların Çalıştığı Kurumlar.....	53
Tablo 5. Sosyal Politika Teriminin ASDEP Personellerine Çağrıştırdığı Anlam.....	54
Tablo 6. Sosyal Politika Uygulaması Olarak ASDEP’ in Personel Tarafından Anlamı.....	58
Tablo 7. ASDEP Uygulaması Kapsamında Yapılan Hane Ziyaret Verileri.....	65
Tablo 8. ASDEP Uygulamasında Sahada Karşılaşılan Sorunlar, Sorunlara Yönelik Yapılan İşlemler ve Diğer Kamu Kurumları ile Yapılan Ortak Çalışmalar.....	67
Tablo 9. ASDEP Uygulaması Kapsamında Görevli Personellerin Hakları ve Görev Alınan Kurumlarda Karşılaştıkları Sorunlar.....	78
Tablo 10. ASDEP Uygulaması Hakkında ASDEP Personellerinin Önerileri.....	86

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AÇSHİM	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
Akt.	: Aktaran
ASDEP	: Aile Sosyal Destek Programı
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DP	: Demokrat Parti
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
K	: Katılımcılar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KPSS	: Kamu Personeli Seçme Sınavı
MEB	: Milli Eğitim Müdürlüğü
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
S	: Kişi Sayısı
PDR	: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
SED	: Sosyal ve Ekonomik Destek
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

- SHM** : Sosyal Hizmet Merkezi
- SRAP** : Sosyal Riski Azaltma Projesi
- SYDGM** : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
- SYDTF** : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu
- SYDV** : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
- SYGM** : Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
- Vb.** : Ve benzeri
- YY** : Yüzyıl

1.GİRİŞ

Canlı bir varlık olan birey; tarihi süreç içerisinde hayatını idame ettirebilmek için diğer bireylerle birlikte yaşamaya, birbirine destek çıkmaya ve de korunmaya ihtiyaç duymuştur. Bireyler bu temel ihtiyaçlarını aile, ailenin bir üst modeli olan boy, boyların bir üst modeli olan kabile ile gidermeye çalışmıştır. Bireylerin ihtiyaçlarını gidermeye çalışan boy, aile ve kabilenin tek başına yeterli olmaması üzerine dünya üzerinde belli kuralları koyan ve bu kurulları düzen ve intizam içerisinde sürdüren soyut bir kavram olan devlet ile sağlamıştır (Yolcuoğlu, 2013: 26-27). Devlet kavramı soyut ve genel bir kavram olmakla birlikte belli bir toprak parçasını ifade etmektedir. Devlet himayesi altında bulunan birey, grup ve aileleri korumak, ihtiyaçlarını gidermek ve hukuk çerçevesinde toplumun ve de kendi varlığının devamından sorumludur.

Devleti meydana getiren bireylerin temel ihtiyaçlarını giderebilmek ve hayatlarının devamını sağlayabilmek için sürekli olarak bir devinim, çalışma sürecinde olmaları gerektiği düşüncesi insanlık tarihi kadar eski bir durumdur. Bireylerin çalışma hayatına dahil olması ile birlikte ekonomi kavramı meydana gelmiştir. Dünya üzerinde ekonomik durum kendi içerisinde çeşitli aşamalardan geçerek günümüze kadar olan halini almıştır. Bunların içerisinde ilk etapta üretilen malın malla değişimi, kıymetli madenlerin mal alımında kullanılması ve en nihayetinde para denilen olgunun ortaya çıkması sıralanabilir (Ören, 2013: 10-11).

Dünya üzerinde değişen konjoktüre göre çeşitli ekonomik durumlar ortaya çıkmıştır. Tarihsel süreç içerisinde başlayan kavimler göçü, coğrafi keşifler gibi durumlar neticesinde ülkelerin ekonomik olgularının değişmesi sayesinde tarımsal ekonomiden sanayi ekonomisine geçiş süreci başlamıştır. Nitekim buhar makinasının icat edilmesi ile birlikte 19.yüzyıl (yy)' da Avrupa' da gerçekleşen Sanayi İnkılabı ile birlikte muazzam derecede bir zenginleşme söz konusu olmuştur.

Sanayi İnkılabı ile birlikte ortaya çıkan emek ve sermaye sahipleri arasında gelişen uzun saatler süren çalışma mesaisi, düşük ücret ve aşırı zenginleşme ile birlikte emek sahiplerinin sömürülmesi söz konusu olmuştur. Emek sahiplerinin sömürülmesi ile birlikte iş hayatına kadın ve çocukların da dahil olması ile birlikte toplum düzeninde

köklü değişimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Değişen düzenin başında düşük ücret, açlık, sefalet, eğitimsizlik ve kötü yaşam şekli gelmeye başlamıştır (Bozkır Serdar, 2017: 1-6). Sanayi İnkılabı ile birlikte bireylerin hayatlarında olumsuz değişimlerin meydana gelmesi ile birlikte emek sahipleri tarafından devletten talep edilen hayatlarında olumlu değişime yönelik istekler neticesinde devletlerin siyasal yapılarında olumlu gelişmelerin yaşanmasına öncülük edilmiştir.

Bireylerin sosyal, ekonomik ve hukuksal anlamlarda haklarının devlet tarafından korunma altına alınabilmesi için çeşitli kanunlar, anayasalar üretilmeye başlanmıştır. Hukuk ve demokrasi çerçevesinde gelişen bu olgu karşısında bireylerin refah seviyelerinde artışlar sağlamış ve de devlete olan bağlılık gün geçtikçe artmaya başlamıştır.

Her ne kadar devlet tarafından bireyler için anayasal düzen içerisinde haklar sağlansa da değişen ekonomik anlayışlar ve çalışma hayatının çok boyutlu bir şekile evrilmesi sonucunda yalnız başına hayatlarını idame ettiremeyen, desteğe ihtiyaç duyan kesimlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İhtiyaç sahibi bireylere akrabaları, yakın çevre tarafından her ne kadar yardım yapılmaya çalışılmış olsa da söz konusu yardımların merhamet, acıma ve dini duygularla yapılmış olması sebebiyle devamlılık söz konusu olamamıştır.

Bireylere bireyler tarafından yapılan desteğin devamlılığı olmaması üzerine söz konusu destek için devlet araya girmiştir. Devletin araya girmiş olduğu duruma sosyal politika denilmektedir. Sosyal politika kavramı kendi içerisinde dar ve geniş anlamda olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dar anlamda sosyal politika terimini kısaca Sanayi İnkılabı ile birlikte ortaya çıkan emek ve sermaye sahipleri arasındaki sorunları giderme olarak, geniş anlamda sosyal politikayı ise devletin himayesi altında bulunan bireyleri ayırım gözetmeksizin tüm bireyleri korumak ve bireyler arasındaki farkı en aza indirmek amacıyla ortaya koymuş olduğu çabaların tümü olarak tanımlamak mümkündür (Güven, 2016: 10-16). Sosyal politikaları; bireylerin ihtiyaçlarını gidermek için ortaya çıkarmış olduğu sosyal yardımları; kendisi ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılayamayan, temel yaşam malzemelerine ulaşmada güçlük çeken bireylerin sosyal ve ekonomik hayatlarında değişimlerin yaşanmasını sağlamak amacıyla karşılıksız olarak hayata geçirmiş olduğu politika olarak tanımlanır (Kıroğlu, 2015: 1-10). Devlet

yapmış olduğu bu yardım ile himayesinde ikame eden bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarında gelişme göstermelerini amaçlamaktır (Gezer, 2015: 1-5).

Ülkemizde 1961 yılında hayata geçen 1961 Anayasası ile birlikte sosyal adalet ve sosyal devlet ilkesinin benimsenmesi ile birlikte sosyal politika açısından çığır açılmıştır. 1982 Anayasası ile birlikte sosyal devlet ilkesi pekişmiş ve 1982 Anayasası kapsamında çıkarılan 2828 sayılı kanun çerçevesinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun (SHÇEK) kurulması ile birlikte devlet tarafından yapılan sosyal yardımlar tek çatı altında toplanmıştır. 2011 yılına kadar faaliyette olan SHÇEK 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile birlikte (Mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) kurulmuştur. 2018 yılında yılında 15 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile birlikte ASPB ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tek çatı altında birleştirilerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) dönüştürülmüştür.

2011 yılında kurulan ASPB (Mülga) faaliyetleri arasında olan ve 64. ve 65. Hükümet programında olan Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) ile *sosyal çalışmacı, sosyolog, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR) ile aile ve tüketici bilimleri* bölümü mezunlarından alınacak meslek elemanları ile sosyal yardım ve sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan bireylerin tespit edilmesi, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının giderilmesi, risk haritasının oluşturulması ve bu kapsamda sosyal politikaların geliştirilmesi amacıyla hayata geçirilmesi planlanmış, 2015 yılında Rize, Kırıkkale, Sakarya ve Ankara ili Altındağ ilçesinde pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama kapsamında hayata geçirilen ASDEP' in istenilen sonucu vermesi ile 2016 yılında hizmet alım/taşeron usulü ile sosyal çalışmacı, sosyolog, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile aile ve tüketici bilimleri' nden Türkiye genelinde 1500 adet meslek elemanı, 2017 yılında da 1500 adet olmak üzere toplam 3000 ASDEP görevlisi istihdam edilmiş, 2018 yılı itibari ile aktif olarak görevde olan 2800 meslek elemanı program kapsamında istihdam edilmiştir. (AÇSHB Faaliyet Raporu, 2018: 271). ASDEP kapsamında istihdam edilen personeller AÇSHB' nin illerde bulunan İl Müdürlükleri ve bağlı kuruluşlarında istihdam edilerek program hayata geçirilmiştir.

Bu çalışmanın konusu; sosyal politika uygulaması olarak 2016 yılında hayata geçirilen ASDEP' in sosyal politika ve uygulama bağlamında değerlendirilmesidir.

Konu hakkında yapılan literatür taramalarında ASDEP hakkında Artan ve Özkan (2018: 1501-1514)' ın “*ASDEP Kapsamında İstihdam Edilen Personellerin Homofobi Düzeylerinin Değerlendirilmesi*” konulu araştırma ile ASDEP kapsamında istihdam edilen personellerin eşcinsel bireylere hizmet sunma noktasında tutum ve davranışlarının homofobi düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmış ve söz konusu araştırma 55 farklı ilde görev alan 171 kişi ile yapılmıştır. Laçın (2019)' in “*Asdep Görevlilerinin Aile Sosyal Destek Programının Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri ve İş Tatminlerinin Ölçülmesi*” konulu araştırma ile Türkiye genelinde ASDEP kapsamında görevli olan personellerle yapılan anket sonucunda elde edilen bilgiler ışığında akademik çalışma yapıldığı görülmüştür.

Bu çalışmada sosyal politika ve ASDEP uygulamasının durumunu ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenerek nitel araştırma yönteminin betimsel analiz metodu ile derinlemesine inceleme yapılmıştır.

AÇSHB' nın tüm İl Müdürlükleri bünyesinde faaliyete geçirilen ASDEP uygulamasının durumu Bursa ili bazında değerlendirilmesi amaçlanmış ve amaç için Bursa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü (AÇSHİM) seçilmiştir. Bursa ilinin nüfus sayısı, niteliği ve yapısı, Bursa AÇSHİM' nin iş yoğunluğu, hizmet verilen kesimin nüfusunun fazla olması gibi parametrelerden dolayı söz konusu çalışmanın tüm Türkiye' ye kapsamayacağı, sadece Bursa ilini kapsayacağından dolayı ASDEP uygulaması kapsamında görevli olan meslek elemanı/personellerle yüz yüze ve yazılı görüşme yolu ile görüşler alınarak bu araştırma yapılmıştır.

Sosyal politika ve ASDEP kapsamında yapılan bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmaktadır:

- a. ASDEP' in hayata geçirilme amacı ile mevcut aşamadaki durumunda değişiklik mevcut mudur?
- b. ASDEP kapsamında istihdam edilen personellerin ASDEP' in amacına uygun çalışmakta mıdır?
- c. ASDEP' in uygulamasında görevli olan personellerin sahada karşılaştıkları güçlükler, zorluklar var mıdır?

- d. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ASDEP' in tüm vatandaşlar tarafından bilinmesi için yaptığı çalışmalar var mıdır ve bu çalışmalar sonucunda sahada görev alan ASDEP personeline yansımaları ne şekildedir?

Bu çalışmanın birinci bölümünde; sosyal politika kavramı, sosyal politika kavramının tarihsel süreçteki anlamı irdelenmiş ve Türkiye' de sosyal politika kavramının tarihsel süreci ve hareketleri incelenmiş ve son bölümde sosyal politika uygulaması kapsamında hayata geçirilen ASDEP uygulaması hakkında değerlendirme yapılmıştır. İkinci bölümde; nitel araştırma modeli ile yapılan çalışmanın süreci hakkında bilgi verilmiştir. Bulgular bölümünde; ASDEP personelleri ile yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin analizine değinilmiştir. Tartışma bölümünde; elde edilen bulgular akademik açıdan desteklenerek yorumlanmıştır. Sonuç ve öneriler bölümünde; elde edilen verilere dayanılarak sonuç hazırlanarak araştırmacı tarafından araştırma sonucunda bulunan eksik ve yapılması gerekenler konusunda önerilere yer verilmiştir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Sosyal Politika Kavramı

Sınırları belli olan bir toprak parçası üzerinde hakim olan, belirli insan topluluğunun oluşturduğu düzen olarak tarif edilen devlet; hakimiyeti altında yaşayan vatandaşların refah ve mutluluğu için çalışan, vatandaşlarını ileriye taşıyan, kanunlarla düzen koyan ve idare eden bir varlıktır. Devlet ya da devletler hakimiyeti altında yaşayan vatandaşların refah ve mutluluk içerisinde yaşamalarına devam etmeleri için çeşitli yollara her zaman başvurmuştur. Devlet varlığını korumak ve idame ettirmek için her zaman gerekli olan tedbirleri almıştır. İlkçağlarda devletin almış olduğu tedbirlerin başında savaşlar gelmekteydi. Devletin vermiş olduğu savaşların sonucunda ganimet ve zenginlik devletin sınırları içerisine girmiştir. Devletin elde ettiği ganimet ve zenginlikler sayesinde bireylerin yaşam standardı yükselme gösterme eğilimine girmiştir.

Tam olarak başlangıç tarihi üzerinde uzlaşmaya varılamayan Sanayi İnkılabı 1768 yılında İngiliz mühendis James Watt' ın buhar makinasını geliştirmesi (Şenkal, 2017: 12) ile Sanayi İnkılabı başlangıç olarak kabul edilmiştir. Sanayi İnkılabı insanlık tarihini yeni bir döneme taşımakla kalmamış insanlık tarihinde baş döndürücü bir sürecin başlangıcı olmuştur.

Sanayi İnkılabı ilk defa İngiltere' de ortaya çıkmıştır. İnkılabın en ilginç yanı hükümet desteğinin olmaması ve kendiliğinden ortaya çıkmasıdır (Deane, 1994: 2; Akt. Şenkal, 2017: 13). Sanayi İnkılabı ile birlikte makine üretimine başlanması insan gücünün yerini tutmuş, telgrafın icadı, ulaşım olanaklarının artması, haberleşmenin hızlanması gibi etmenler sayesinde sosyal hayatta büyük değişimler yaşanmaya başlamıştır (Şenkal, 2017: 14). Sanayi İnkılabı ile birlikte başlayan baş döndürücü ekonomik gelişmelerle birlikte yeni sınıflar ve oluşumlar ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sınıfların başında proletarya yani işçi sınıfı olmuştur.

Alman düşünür Hegel' e göre, her devlet kendi varlığını korumak ve idame etmek için gerekli olan tedbirleri almakla mükelleftir. Devletin gerekli olan tedbirleri

alması devletin temel hakkı olmakla birlikte aynı zamanda bir sorumluluğudur. İlk zamanlarda devletin kendi varlığını korumanın yolu savaşlarda geçiyordu ve devlet askeri açıdan güçlü ise yıkılması oldukça zordu. Fakat Sanayi İnkılabı ile birlikte devletler sadece dış tehditlere karşı değil aynı zamanda kendi sınırları içerisinde yaşayan bireylerin çatışması ve çekişmeleriyle de tehdit altında kalmıştır. Nitekim bireyler arasındaki çatışma ve çekişmelerden dolayı Avrupa uzun bir süre savaşım vermiştir. Avrupadaki bu çatışma ve çekişme savaşımından dolayı ülkelerin varlığı tehdit altına düşmüş ve devletler ortaya çıkan sosyal sorunlara müdahale etmek zorunda kalmıştır. Zamanla birlikte devletin sosyal sorunlara müdahalesinin artması sosyal politikalarının da gelişim göstermesine yol göstermiştir (Şenkal, 2017: 21).

Devleti meydana getiren bireylerin arasında uğraşı verdikleri iş gereği ve yahut toplumda buldukları mevki itibariyle farklılıklar her zaman var olagelmiştir. Nitekim devleti meydana getiren bireyler arasında farklılıklar tarihin her aşamasında var olmuş ve bu farklılıkların niteliği her zaman farklılık göstermiştir. Sosyal politika her ne kadar Sanayi İnkılabı ile birlikte ortaya çıkan işçi sınıfını ve emek-sermaye ilişkilerini konu almışsa da bireyler arasındaki farklılıkların ve çatışmaların kökeni insanlık tarihi kadar eskidir. Bireyler arasındaki farklılıklar ve çatışmalar her zaman sosyal sorunları beraberinde getirmiş ve bu durum toplumu rahatsız etmiştir (Şenkal, 2017: 21).

Bilim insanları tarafından üzerinde tam olarak birlik sağlanmayan sosyal politika kavramı literatürde dar ve geniş anlamda sosyal politika olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sosyal politika kavramını dar ve geniş anlamda sosyal politika olarak incelemek konunun ehemmiyeti açısından oldukça yararlı olacaktır.

2.1.1. Dar Anlamda Sosyal Politika

Sanayi İnkılabı ile birlikte toplum yeni bir yaşam tarzına geçmiş ve geçilen bu yeni yaşam tarzında sosyolojik yapı da değişime uğramıştır. Değişen sosyolojik yapı içerisinde öne çıkan ise işçi sınıfı olmuştur. Sanayi İnkılabı ile birlikte sermaye sahiplerinin daha çok kazanmalarını sağlayan işçi sınıfının zamanla temel sorunlarının ortaya çıkması ile birlikte sosyal politika kavramı işçi sınıfının sorunlarına

odaklanmıştır. Sosyal politika kavramı ilk etapta işçi sınıfının sorunları ile ilgilenmeye koyulduğunda toplumun tüm kesimini kucaklama gibi bir durumu söz konusu olamamıştır. İşçi sınıfını sermaye sahiplerine karşı koruyan sosyal politika sayesinde işçi sınıfı temel sosyal haklar ve sosyal güvenlik haklarına kavuşmuştur (Yüksel, 2014: 21).

İlk kez Almanya’ da kullanılan sosyal politikanın temel amacı sanayileşme ve kentleşme sebebiyle ortaya çıkan sosyal sorunlar olan hastalık, işsizlik, iş kazası, yaşlılık, yoksulluk gibi sorunlara karşı işçileri korumak ve işçilerin ezilmemesi için bazı önlemler almak olmuştur. Bu bağlamda dar anlamda sosyal politika; işçi sınıfı ve işçi sınıfının başlıca sorunlarına yönelik dar kapsamlı ve sınırlı amaçlar edinen bir politikadır. Emek ve sermaye arasındaki çelişkilerin ve eşitsizliklerin gün yüzüne çıktığı kapitalist toplumlara özgü bir politika olarak karşımıza çıkan ve temel amacı artan emek ve sermaye çatışmasını azaltmayı amaçlayan bir uzlaşma aracı olarak düşünülmektedir (Koray, 2005: 25). Dar anlamdaki sosyal politika işçi ve işveren arasındaki ilişkilerden doğan çatışmalar, engelleri, ağır aksak yürüyen ilişkileri ve çatışma alanlarını rehabilite eden ve düzenleyen dar çerçevede sınırlı bir alanda faaliyet gösterir (Ören, 2013: 28).

İşçi sınıfı ve sermaye sahipleri arasındaki sosyal sınıf çelişkilerini en aza indirmek, işçi sınıfını sanayi inkılabı ile birlikte hızlı bir şekilde değişen ve gelişen toplumdaki tehlikelere ve sosyal risklere karşı korumak ve işçi sınıfının çalışma ve yaşam şartlarını iyileştirmek gibi hedefler dar anlamda sosyal politikanın alanına girmektedir (Güven, 2016: 13).

Dar anlamda sosyal politikanın merkezinde var olan işçi sınıfının çevresine bakıldığında; sanayi inkılabı ile birlikte ortaya çıkan sosyal sorunlara çözüm bulmak ve sosyal sorunları en aza indirmek olduğu görülmektedir. Dar anlamda sosyal politika anlayışında merkezinde işçi sınıfı olan konut, göç, sosyal güvenlik, cinsiyet ayrımcılığı, çocuk istismarı, terör, şehir ve bölge planmasının olduğu görülmektedir (Yüksel, 2014: 22).

Sanayi İnkılabı ile birlikte ortaya çıkan yeni düzende sermaye sahipleri daha çok kazanırken işçi sınıfı olarak nitelendirilen kesim ise ücretlerinde düşüşlerin yaşanmasına neden olmuş ve haneye gelen gelirin azalmasına bağlı olarak hanede yaşayan diğer

bireylerin de iş hayatına girmesine neden olmuştur. Hanede olan diğer bireylerden iş hayatına atılan bireylere bakıldığında kadın, yaşlı ve çocukların olduğu görülmekle birlikte bu kesimin çalışma saatleri de bir hayli artmış ve çalışma hayatına daha çok işçinin katılmış olmasıyla birlikte sermaye sahipleri ücretleri daha da düşürme yoluna gitmesiyle birlikte işçi sınıfının daha da az kazanmasına neden olmuştur. Sermaye sahipleri ile işçi sınıfı arasındaki gelir farkı her geçen gün artış göstermiştir. Ortaya çıkan bu tabloyu düzeltmek amacıyla sosyal politika; sermaye sahipleri ile işçi sınıfı arasındaki sorunları barışçıl yollarla düzeltmek, ekonomik hayatı düzene koymak ve toplumda gelir adaletini sağlamaya yönelik önlemler almaktadır (Bozkır Serdar, 2017: 3-4).

Anamalcı düzende sermaye sahipleri ve işçiler arasında meydana gelen menfaat çatışmalarını yok etmek, ortaya çıkan çelişkileri ve adaletsizliği bertaraf etmek, sınıflar arasında uyum sağlamayı amaç edinen bir yaklaşımdır (Erdal, 2014: 175).

Sanayi İnkılabı ile hızlı sanayileşme ve şehirleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan sefalet ve tehlikelere karşı işçilerin muhafaza etmek için alınan tedbirlerin tamamına dar anlamda sosyal politika denir. Dar anlamdaki sosyal politikanın temel gayesini, sefaletin ve eşitsizliklerin arttığı anamalcı ekonomilerde şartların işçi sınıfı lehine değiştirilerek, sosyal barışın temini teşkil etmektedir (Ersöz, 2011; akt. Dal, 2017).

Sanayi İnkılabı ile birlikte bir taraftan olağanüstü bir refah gelirken, diğer taraftan olağanüstü bir sefalet gelmeye başlamıştır. Emek sahipleri sanayi inkılabı ile birlikte insan onuru ile bağdaşmayan çalışma şartları, düşük ücretler, uzun çalışma süreleri ile birlikte iş hayatına girmek zorunda kalan kadın ve çocukların emeklerinin sömürülmesi gibi farklı sosyal sorunlarla karşı karşıya kalınmış ve uzun uğraşlar sonucunda emek sahipleri bazı haklara kavuşmuşlardır. Dar anlamda sosyal politika anamalcı düzen içinde emek ve sermaye sahipleri arasında zuhur eden çıkar ilişkileri ve çatışmaları ortadan kaldırmaya yönelik politika olarak adlandırmak mümkündür (Selek Öz, 2013: 2-4).

Özetle dar anlamda sosyal politika; sanayi inkılabı ile birlikte sermaye sahiplerinin baş döndürücü kazancı karşısında emek sahiplerinin giderek güçsüzleşmesi, açlık ve sefalet içinde yaşamaya devam etmeleri, hanede çalışan erkek ebeveynin

çalışmasının yeterli olmaması üzerine çalışma hayatına kadın ve çocuklarında dahil olması ile birlikte ücretlerde aşırı düşüş, çalışma saatlerinde ve şartlarında aşırı artış göstermesi ile birlikte devletin duruma müdahale etmesi, emek sahiplerinin sermaye sahiplerine karşı korunmasını amaç edinen, emek sahiplerinin sosyal haklarında iyileştirmeler yapan ve nihai amacın emek ve sermaye sahipleri arasında denge kurmak olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.2. Geniş Anlamda Sosyal Politika

Sosyal politika başlangıçta emek ve sermaye sahipleri arasında var olan problemleri çözmek maksadıyla gün yüzüne çıkmış fakat geçen süreçte içerisinde toplumun farklı kesimlerine, ortaya çıkan sosyal sorunlara doğru yönelmiş, sosyal düzen ve bütünlüğü ilgilendiren daha geniş kapsama yayılmıştır (Bozkır Serdar, 2017: 5). Emek ve sermaye sahipleri arasında denge kurmaya çalışan ve bu çalışmasını dar anlamda sosyal politika ile gerçekleştirmeye çalışan devlet; geçen süreç içerisinde sadece emek ve sermaye sahiplerini ilgilendiren konularda çalışmanın, politika üretmenin yeterli olmayacağı, toplumun diğer kesimlerini de ilgilendiren çözümleri sunmanın gerekliliğine varmıştır.

Geniş anlamda sosyal politikanın çıkış noktasına bakıldığında; özellikle 2. Dünya Savaşından sonra ülkelerin almış olduğu kararların içerisinde toplumun tüm kesimini ilgilendiren politikaların var olması gerektiği kanaatine varıldığı görülür. Nitekim Koray (2005)' a göre de 2. Dünya Savaşının sona ermesiyle sadece sosyal güvenliğin konusunun açılmadığını, sosyal devlet teriminden geniş anlamlı sosyal politikaya kadar uzanan uzun bir yelpazenin var olmaya başladığını, birçok Avrupa ülkesinde işçilerden taraf siyasal partilerin iktidara geldiğini, sosyal sorunları çözmeyi programlarına aldıklarını ve bunun sonucunda ise 1945-1975 yılları arasında sosyal devlet anlayışının gelişip yaygınlaştığı dönem olduğunu ifade etmiştir (Koray, 2005: 26).

Geniş anlamda sosyal politika ekonomik sorunlardan sosyal sorunlara kadar tüm sorunları konu edinmektedir. Emek ve sermaye sahipleri arasındaki çekişmeleri

çözmeye çalışan ve uzlaştırma noktasında varacak şekilde işçi sınıfını korumayı amaç edinen dar anlamda sosyal politikanın ötesinde toplumda korunma ihtiyacı duyan tüm bireyleri kapsamaktadır (Güven, 2016: 14-15). Geniş anlamda sosyal politika sadece işçi sınıfının sorunları ile ilgilenmekle kalmamakta; toplumda var tüm bireyleri kucaklayan, sağlık, eğitim, sosyal yardımlar, işsizlik, istihdam, kadın, çocuk istismarı, cinsiyet ayrımcılığı gibi tüm konularda çalışma yapmakta ve ortaya çıkan sorunları çözmeye çalışmaktadır (Yüksel, 2014: 23). Sanayi inkılabı ile birlikte ortaya çıkan emek ve sermaye sahipleri arasındaki sorunlar devlet erki tarafından çözülmesi için çeşitli önlemler ve programlar geliştirilmiştir. Alınan önlem ve programların tümüne dar anlamda sosyal politika bir üst yelpazede ise sosyal politika demek anlamlı olacaktır. Nitekim alınan önlem ve programlar sayesinde emek sahipleri sermaye sahiplerine karşı korunmaya çalışılmış fakat dünyada yaşanan iki büyük savaştan sonra sadece emek ve sermaye sahiplerine yönelik politikaların yeterli olmayacağı, toplumun tüm kesimini de içine alacak şekilde; ekonomiden toplumsal yapıya, adaletten hukuka, emekten sermayeye varıncaya kadar tüm sorunlarla ilgilenilmeye başlanılmıştır.

Demokrasinin gelişmesi ile birlikte toplumun sorunlu olan kesimleri ile uzlaşmaya giden, sosyal adalet ve eşitlik ilkesi güdümünde, ilk etapta emek ve sermaye sahipleri arasında var olan sorunların çözümü için üretilen politikaların toplumda meydana gelen tüm sosyal sorunları, ekonomik sorunları, adil bir şekilde çözmek ve bu sorunlar çözüme kavuşturulurken tüm bireyler göz önüne alınarak sosyal refah devletinin temel ilkeleri kapsamında hareketle ekonomik sorunlar dışında kadın, çocuk, engelli, çevre vb. konularda ilgilenererek gerekli olan durumlarda pozitif ayrımcılık uygulanarak kanuni düzenlemelerin yapılması ve uygulanmasının sağlanması gibi konulara yönelme geniş anlamda sosyal politika kavramı ile açıklamak mümkündür (Koray, 2005: 27-31).

İçinde bulunduğumuz 21.yy dünyasında emek ve sermaye sahiplerini kapsayan dar anlamda sosyal politika ile yola devam etmenin aksaklıklara neden olacağı aşikârdır. Bundan dolayı meydana getirilen sosyal politikalar toplumda belli kesimi değil tüm kesimi ilgilendiren ve sorunları çözmeye yönelik olan, toplumda dezavantajlı konumda olan bireyleri, yaşlıları, kadınları, çocukları kısacası tüm kesimi içine alan konularda politikaların üretilmesi gerekmektedir (Ören, 2013: 30-31).

Geniş anlamda sosyal politika; toplumu bir bütün olarak ele alan ve toplumda sınıf farkı gözetmeksizin tüm sınıfları ilgilendiren konularda çalışma yapan bir bilim dalıdır (Talas, 1997: 53). Vatandaşlar arasında ayırım gözetmeksizin tüm bireylere eşit ve adaletli bir şekilde; sağlık, eğitim, sanayi, tarım, konut, sosyal yardım gibi konularda sağlıklı ilerlemenin yapılması için devlet politikalar yapmaktadır.

2.2. Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi

Ortaçağda Avrupa’ da feodal düzende çalışan insanların feodal beylerin eline baktığı ve temel gereksinimlerini karşılayacak düzeyde olmadıkları zamanlarda ise feodal beylerinin destek çıkmaya çalıştığı bilinmektedir. İlerleyen dönemlerde ise Avrupada kentlerde lonca sistemi denilen sistemin mevcut olduğu ve lonca sisteminde kendi içerisinde bir döngünün olduğu, sadece lonca sistemine üye olan birey ve ailelerin ihtiyaç durumuna düştüklerinde sistemin üyelerine destek çıktığı, sistem dışında kalan bireylere ise herhangi bir yardımın söz konusu olmadığı bilinmektedir (Ersöz, 2003).

1453 yılında İstanbul’ un fethi ile birlikte Avrupa kıtasının İstanbul üzerinden doğuya ulaşmakta sorun yaşaması üzerine İspanyollar, İtalyanlar, Portekizler gibi ülkelerin öncülüğünde yeni yolların keşfi ve doğunun zenginliklerinin batıya taşınması için doğuya yaptıkları seferler sonucunda Coğrafi Keşifler başlamış, Coğrafi Keşifler sonucunda Ümit Burnunun keşfi ile doğunun zenginliğinin batıya taşınması ve Avrupa’ nın İstanbul üzerinden doğuya yaptığı seferlerin maliyetlerinin yüksek olması, Ümit Burnu keşfi sonucunda Avrupanın karı yüzde binlerle ifade edilmeye başlanınca pazarlar, ticaretler büyümüş ve ticaret dünyası kurumsallaşmaya başlamıştır. Doğuya yapılan seferler deniz yolu ile sağlandığından kullanılan gemiler risk oluşturmaya başlamış ve bu riskin azaltılması, gemilerin bakım ve onarımı içinde farklı bir ekonomi grubunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Coğrafi keşifler sonucunda zenginleşen Avrupa’ da feodal yapı zayıflamaya, köylülerin toprak sahibi olmaya başlaması sonucunda ticaret ve kentler gelişim göstermeye başlamıştır. Ortaya çıkan gelişim ve feodal yapının çökmeye başlaması sonucunda kent soylu veya burjuva denilen grubun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Zenginleşen Avrupa bilim ve sanata yönelmesi sonucunda Rönesans Devrimi başlamış ve Rönesans devrimi ile Avrupa bilim, sanat, kültür ve

endüstride gelişme göstermeye başlamıştır. Avrupanın bilimde ilerlemesi ve matbaanın da icat edilmesi ile birlikte ortaya çıkan bilgi birikimi ile insanların yaşam şartlarında ve koşullarında büyük değişimler ortaya çıkmaya başlamıştır (Koray, 2005: 39-45).

Keşifler sonucunda zenginleşen Avrupa ülkelerinde el tezgahlarında seri üretimin başlaması ile birlikte üretime bağlı olarak sermayede birikme yaşanmıştır (Yüksel, 2014: 26-29). 1705 yılında Thomas Newcomen ilk buhar makinasını yapması ile birlikte madencilik sektöründe kullanılmaya başlanılmış, 1763-68 yıllarında James Watt tarafından buhar makinasının geliştirilmesi ile birlikte başta kömür madenlerinde olmak üzere tüm alanlarda kullanılmaya başlanmıştır (Eğilmez, 2018: 97-99). 1807 yılında buharlı gemilerin icat edilmesi, 1830'lu yıllarda demir yollarının yapılmaya başlanması ile birlikte seri üretimde üretilen ürünlerin dünya pazarlarına açılması sonucunda Avrupa ülkelerinde zenginleşme başlamıştır (Ören, 2013: 32-36).

El tezgahlarının yerine buharlı makinaların kullanılmaya başlanması ile birlikte üretim kesintisiz olarak devam etmiş ve üretimde standartlaşmaya başlanmıştır. Kesintisiz üretim ile birlikte sermayenin birikmesi ile birlikte fabrikalar kurulmuş ve kitlesele üretimlere başlanmıştır. Sanayi inkılabından önce beden gücü ile toprakta çalışan insanların çalıştıkları yerde geçinmenin güçleşmesi ile birlikte fabrikaların kurulduğu bölgelere göç etmesi ve göç sonrasında ilk etapta ailenin yetişkin ve erkek üyeleri fabrikalarda çalışmalara başlamıştır. Sanayi İnkılabı ile birlikte toprak ve el tezgahlarında klasik usul ile çalışan bireylerin işsiz kalması sonucunda dünya çapında büyük işsizlik sorunları boy gösteremeye başlamış, sermaye sahipleri de bu durumdan faydalanarak çalışan bireylere yani emek sahiplerine düşük ücret ödemeye başlamıştır. Düşük ücret ile geçinmekte güçlük çeken emek sahiplerine destek çıkmak için ağır şartlar altında kadın ve çocuklar da çalışma hayatına atılmıştır. Erkek, kadın ve çocuklar uzun süren çalışma saatleri karşısında düşük ücret almaya devam etmiş, sermaye sahipleri ise karlarına kar katmaya devam etmiştir. Sanayi inkılabı ile birlikte dünya genelinde kapitalizm gelişme göstermiştir (Samsun, 2017).

Devletin emek sahipleri ile sermaye sahipleri, yardıma ihtiyaç duyan bireylere çare olmak için uygulamaya koyduğu politikaların bir nevi gelenek ve yardımseverliklerde bağdaştırılabilir fakat günümüzde sosyal politika hayırseverlikten

çok adalet düşüncesine ve hak temeline dayanan, gönüllü, gelip geçici olmasından ziyade kalıcı olmasına önem gösterilmektedir. Demokrasinin gelişmesi ile birlikte devlet hak temelli sosyal politikaları genişletmeye devam etmektedir. Bu sosyal politikalar sanayi inkılabından önceki tarım toplumu ile sanayi inkılabı ile birlikte sanayi toplumlarında da yapmaktadır (Koray, 2005: 33-34).

Günümüz modern toplumların oluşmasından önce çeşitli toplumsal yapı ve düzenlerin toplumlarda hayat bulmuştur. Nitekim mülkiyet, egemenlik ve yönetim tek çatı altında toplandığı feodal yapı dediğimiz bir yapı var olmuştur. Feodal yapıda; bireyin hayatlarını idame ettirmek için bir toprak parçasının olmadığı, toprakların bir yapıya mahsus olduğu, feodal yapıda feodal beyleri denilen mülkiyet sahipleri için çalışan halkın söz söyleme, talepte bulunma hakkına sahip olmadıkları, feodal beylerin sahip olduğu toprak paraçlarının savaşlarla sürekli el değiştirdiği ve bu el değiştirmede mağdur olan kesimin topraklarda çalışan bireylerin olduğu bilinmektedir. Batıda feodal düzen hakim iken doğuda yani Osmanlı İmparatorluğunda tam tersi bir düzenin olduğu görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğunda bireylerin yaşam standardı, çalışma koşulları ve hayatta kalma çabaları feodal yapıya göre daha iyi bir durumdaydı. Bireylerin içinde bulunduğu feodal yapı korkuya dayalı bir dünya olmasından dolayı toplumun gelişmesi sürekli gecikmiştir (Koray, 2005: 33-38).

2.3. Türkiye’ de Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi

1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu resmi olarak yıkıldığı anlamına gelmektedir. Osmanlı İmparatorluğu yıkılmış olsa da Türkiye Cumhuriyeti’ nin Osmanlı İmparatorluğu ile olan bağlarının radikal bir şekilde bittiğinden söz etmek imkansız olmaktadır. Bundan dolayı Türkiye’ de sosyal politikanın tarihsel süreci incelenirken Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Sonrası olarak iki bölümde incelemek doğru bir tercih olacaktır.

2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemdeki Sosyal Politikalar

1800' lü yılların ortalarına değin Osmanlı İmparatorluğunda tarım, hayvancılık, el sanatları, ticaret vb. faaliyetlere dayalı olan ekonomide sanayi inkılabı çerçevesinde önemli bir değişiklik yaşanmamıştır. 1800' lü yılların ikinci yarısından sonra sanayileşme başlanmış fakat yeterli bir gelişme gösterememiştir (Altan, 2007: 65). Osmanlı İmparatorluğu kuruluşundan itibaren tarım toplumu olma özelliği göstermiş, 19. yy ikinci yarısından sonra sanayileşme hareketleri başlamıştır.

19. yy ikinci yarısında sanayileşme hareketleri başlamış olsa da bu dönemden öncede küçük ölçekli üretim faaliyetlerinden söz etmek mümkündür. İmparatorluğa ait olan topraklarda tarım yapmak, el tezgahlarında üretim yapma gibi faaliyetler sıralanabilir. Tarım yapılan toprakların İmparatorluğa ait olmasından dolayı toprak mülkiyetine ait sınıfın doğması engellenmiştir (Talas, 1997: 33-36).

Osmanlı İmparatorluğu tarıma dayalı kapalı bir ekonomik yapı karakteristiği göstermesinden dolayı ihtiyaç sahibi bireyler genelde aile üyeleri, akrabalar, komşular tarafından desteklenmiştir. İslam dininin geleneği olan fitre, zekat, sadaka vb. yardımlaşma sayesinde de bireyler eksik kalan temel ihtiyaçlarını karşılamıştır (Altan, 2007: 65). Sürekliliği bulunmayan, bireylerin merhamet ve acıma duygusu tercihi çerçevesinde gelişen bu tür yardımlar dağınık bir şekilde yapılmış ve kurumsal bir şekile girememiştir. Yapılan yardımların modern anlamda sosyal politika olarak değerlendirilmesi için yardımların hak temelli, kurumsal ve düzenli olması gerekmektedir (Şişman, 2017).

Sanayi İnkılabı ile birlikte modern anlamda sosyal politika uygulamaları başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu Sanayi İnkılabı sürecinde aktif biçimde rol almadığından dolayı sosyal politika açısından modern anlamda gelişmelerin yaşandığından söz etmek güç olur. Osmanlı İmparatorluğunda her ne kadar modern anlamda sosyal politika gelişmemiş olsa da 1876 tarihli Kanun-i Esasi' nin kabul edilmesi ile birlikte eğitim ve sağlık alanında önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu adımlara örnek olarak; eğitimin kasaba ve köylere ulaştırılması, il merkezlerinde hastahanelerin açılması verilebilir (Özbek, 2002: 16-17).

Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundan 1727 yılına kadar küçük ölçekli üretim yapanların kendi aralarında oluşturduğu, aynı meslek ve ticareti yapanların içinde bulunduğu Ahilik sistemi mevcut olmuştur. Ahilik sisteminde İslam dinine mensup bireylerin bulunduğu, sistem içerisinde yapılan, üretilen işin incelikleri, kalitesi belirlenmekteydi. Zaman içerisinde Osmanlı İmparatorluğu' nun içinde bulunduğu siyasi, ekonomik vb. nedenlerle tebaada yaşayan gayri müslimler üzerinde egemenlik alanının büyümesi üzerine Ahilik sistemi terk edilerek dinin ön planda olmadığı fakat Ahilik sisteminden kesin kes farklı olmayan lonca sistemi var olmaya başlamıştır (Tokol, 2017: 63-65). Loncalarda sıkı bir disiplinin olması ile birlikte düzenli ve verimli bir üretimin yapılmasına olanak sağlanmıştır (Yüksel, 2014: 34-35). Lonca sisteminde orta sandık (teavün sandığı) bulunmaktadır. Lonca sistemine dahil olan bireyler orta sandığa belli miktarlarda katkıda bulunur, sandıkta biriken para maddi ihtiyacı olan üyelere, üyelere birinin engellilik, yaşlılık, hastalık, ölüm; çok çocuklu aile ya da yeni bir iş yeri açan üyesine sandıktan ödeme yapılmıştır (Şişman, 2017).

Osmanlı İmparatorluğu monarşik ve teokratik bir sistemle kuruluşundan itibaren yönetilmiştir. 1839 yılında Tanzimat Fermanı, 1856 yılında Islahat Fermanı ilan edilmesi (Şişman, 2017), 1876 yılında I. Meşrutiyetin yani Kanun-i Esasinin ilan edilmesi, ardından da 1908 II. Meşrutiyetin ilan edilmesi ile birlikte ülkede yasal ve ekonomik anlamda çeşitli gelişmeler yaşanmıştır (Tokol, 2017: 64).

Osmanlı İmparatorluğu Şer' i kanunları ve gelenekleri ile yorumlayan bir hukuk sistemi mevcut olmuştur (Ören, 2013: 37). 1860 tarihinde kabul edilen Mecelle ile ülkedeki işçi ve işçilerin haklarını korumaya yönelik olduğu görülmektedir. Nitekim Mecelle' de; bir işçinin çalıştığı iş karşılığında ücret alabilmesi için işçiliği meslek edinmiş olması gerektiği, işçinin ücretin mal (ayni) olarak ödenmesi yasaklanmış ve çalışma süresi ise güneşin doğuşundan batışına kadar olan süre olarak hesaplanmıştır (Koray, 2005: 156-157). Yani güneş battıktan sonra işçinin çalıştırılmayacağı ifade edilmiştir. Nitekim bu ifade Osmanlı İmparatorluğu' nda dar anlamda sosyal politikanın geliştiğini göstermektedir (Yüksel, 2014: 34-35).

Osmanlı İmparatorluğu' nda Mecelle dışında işçi ve işçinin haklarını koruyan kanun bulunmamaktadır. Maden ocaklarında çalışanlara yönelik çıkartılan; *1863 tarihli*

Maadin Nizamnamesi, 1865 tarihli Dilaver Paşa Nizamnamesi ve 1869 tarihli Maadin Nizamnamesi ile zorunlu çalışma yasaklanmakta, iş sağlığı ve güvenliğine dikkat edilmekte, iş kazası sonrasında tazminat gibi hükümler içermektedir. Dilaver Paşa Nizamnamesi işçiyi korumaktan ziyade madenlerdeki üretimi arttırmaya yönelik olduğu ve zorunlu çalışmayı esas aldığı bilinmektedir (Dilik, 1985: 93).

Osmanlı İmparatorluğu’nda II. Meşrutiyete kadar kayda değer bir işçi hareketi görülmemektedir. İlk işçi örgütlenmesi olan ve 1871 yılında kurulan *Ameleperver Cemiyetidir*. II. Meşrutiyet ile birlikte ortaya çıkan özgürlükçü, hür ortam ile birlikte büyük kentlerde kötü şartlarda çalışan işçiler grev yapmaya başlamıştır (Koray, 2005: 157). Gündemde olan iş hareketlerine karşılık iktidarda bulunan İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından 1909 yılında çıkartılan “*Tatili Eşgal Kanunu*” ile kamu hizmeti gören iş yerlerinde sendikal haklar ile grev yapılması yasaklanmıştır (Dilik, 1985: 94).

Osmanlı İmparatorluğu’nda dezavantajlı bireylere yönelik çeşitli adımlar atılmıştır. Bu adımlara örnek olarak 1868 yılında ismi ilk başta “*Osmanlı Mecruhuni Askeri Muavenet Cemiyeti*” olarak kurulan sonrasında “*Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti*”, Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte “*Türkiye Hilali Ahmer Cemiyeti*” ve günümüzde ise ismi Kızılay olan kuruluş kurulmuştur. Bu kuruluş öncelikle savaş dönemlerinde cephede ve cephe gerisinde sağlık, tedavi ve yardım hizmetleri vermiştir (Altan, 2007: 67-70).

II. Abdulhamid döneminde Osmanlı İmparatorluğu’nda yine dezavantajlı bir çok kurum, kuruluş ve dernek kurulmuştur. İstanbul’da kurulan ilk refah kurumu olarak tabir edilen Darülaceze kurumu ilk etapta sokaklarda yaşayan fakir ve dilenciler olduğu sonrasında ise yaşlı ve kimsesiz çocuklarada hizmet eden kurum haline gelmiştir. 1899 yılında kurulan Hamidiye Etfal Hastanesi, savaşlar sonucunda ortada kalan dul ve yetim çocuklar için Darüleytamlar, kimsesiz çocukların sorunları ile ilgilenen Darülhayrı Ali, babası olmayan, kimsesiz ve yetim çocukların eğitimi için 1863 yılında Darüşşafaka kurulmuştur. Yine II. Abdulhamid zamanında engelliler için okul açıldığında bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nda yaşanan bu gelişmelerle kurulan vakıf ve derneklere başta padişah olmak üzere bir çok kesim maddi destekte bulunmuş ve

devletin hazinesinden düşük miktarda olsas destek çıktığı bilinmektedir (Demirci Akyol, 2013: 36-44).

Bütün bunların yanında Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal politikanın hiç olmadığını söylemek haksızlık olur. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu'nda yardıma ihtiyacı olan bireylere yardım edilmesi, düşkünlere ve ihtiyaç sahiplerine sahip çıkılması prensibi var olmuştur. Osmanlı'da ihtiyaç sahiplerine yardım edilmesi bazen bireysel olmuştur fakat yardımların düzenli bir şekilde yapılabilmesi için vakıf ve dernekler kurulmuştur. Vakıf ve derneklere bağışta bulunanlara bakıldığında sıradan vatandaşların yanında devletin kendisini de görmek mümkün olmuştur. Tüm bunlar Osmanlı'da modern olmasa da sosyal politikanın var olduğunu göstermektedir.

2.3.2. Cumhuriyet Dönemindeki Sosyal Politikalar

Cumhuriyet dönemi sosyal politikaları 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesinden 1945 yılında çok partili hayata geçilmesine, çok partili hayata geçilmesinden 27 Mayıs 1960 askeri darbeye, 1960 yılından 12 Eylül 1980 askeri darbeye, 1980 yılından 2001 ekonomik krizine, 2001 yılından günümüze değin olmak üzere beş dönemde incelenebilir.

2.3.2.1. 1923-1945 Dönemi Sosyal Politikalar

I. Dünya Savaşı devam ederken 1915 yılında Osmanlı İmparatorluğu Çanakkale Savaşını yaşamış, 1919 yılında Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından başlatılan Kurtuluş Savaşı sonucunda Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş (Ören, 2013: 40) Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma tarım toplumu ve tarım toplumuna dayalı olarak oluşan toplumsal yapı ile modern anlamda sanayi, ekonomik ve toplumsal gelişmeleri görmeye ve hayata geçirmeyi hedef olarak almıştır (Özaydın, 2012: 48). Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti kalkınmanın sanayileşme ile gerçekleşeceğine inanması sonucunda ulusal sanayinin kurulması ve geliştirilmesine önem vermiştir (Altan, 2007: 70).

Türkiye Cumhuriyeti sanayi ile kalkınmaya önem verdiği için dolayı Cumhuriyet ilan edilmeden önce İzmir’ de işveren, meslek grupları, işçi, çiftçi, bankacılar gibi katılımcıların katılması ile birlikte 17 Şubat-4 Mart 1923 yılında *İzmir İktisat Kongresi* toplanmıştır (Altan, 2007: 70; Özaydın, 2012: 48; Tokol, 2017: 65 ve Şişman, 2017).

Kongre sonunda çeşitli kararlar alınmıştır. Alınan kararları özetlemek gerekirse; amele yerine işçi kelimesinin kullanılması, çalışma saatinin 8 saat olması, madenlerde çalışma saatinin düşürülmesi, madenlerde kadın ve çocukların çalıştırılmasının yasaklanması, çalışma yaşının belirlenmesi, doğum izni, normal izin gibi sosyal haklarla birlikte (Ekin, 1986: 40), aşar vergisinin kaldırılması (Ören, 2013: 41), ülkedeki yabancı sermaye yerine milli sermaye ve milli sanayinin geliştirilmesi gibi kararlar alınmıştır (Altan, 2007: 70).

1923 yılında yapılan kongre sonucunda özel sektörün desteklenmesi düşüncesi, liberalizmin örnek alındığı görülmektedir (Özaydın, 2012: 48). Nitekim bu doğrultuda 1927 yılında “*Teşviki Sanayi Kanunu*” ile 1929 yılında “*Gümrük Tarife Kanunu*” çıkartılmıştır. Yapılan tüm kolaylıklara rağmen özel sektörün harekete geçmesine yetmemiş ve 1929 *Ekonomik Bunalım* nedeniyle özel sektörün sanayide tek başına yeterli olmamasından dolayı devletin olaya müdahale etmesi ile devletçiliğe dayalı karma ekonomi modeli benimsenmiştir (Koray, 2005: 158-160).

İzmir İktisat Kongresinde alınan özel sektörün önünün açılması, desteklenmesi yani liberalizmin yerleştirilmesi düşüncesi bütün dünyayı etkisi altına alan 1929 Ekonomik Bunalım nedeniyle başarıya ulaşamamıştır (Ören, 2013: 42). Yine 1925 yılında ortaya çıkan Şeyh Sait İsyanını bertaraf etmek amacıyla çıkartılan *Takriri Sukun Kanunu* sadece siyasi değil sosyal ve ekonomik manada da kısıtlamalara neden olmuştur (Şişman, 2017). 1929 Ekonomik Bunalım tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’ yi de etkisi altına almış, 1923 yılından beri izlenen liberal ekonomi modeli devletin müdahale etmesi ile birlikte terk edilerek devletçi yani karma ekonomi modeli benimsenmeye başlanmıştır (Tokol, 2012: 49). Özel sektörün sanayide yetersiz kalması nedeniyle devletin müdahale etmesi sonucunda bir çok ekonomik önlem alınmıştır. Alınan ekonomik önlemler bir plan dahilinde uygulanabilmesi (Tokol, 2017: 66)

amacıyla 1934 yılında “*Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*” hazırlanmış ve 1934-1938 yılları arasında uygulanmaya konulmuştur (Koray, 2005: 160-161).

“*Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*” ile devlet işveren konumuna gelmiş ve bir çok alanda gelişmeler görülmüştür (Koray, 2005: 161). İlk plandan verim alınması sonrasında 1939-1943 yılları arasında “*İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*” hazırlanmış fakat hazırlanan planın II. Dünya Savaşına denk gelmesi nedeniyle uygulamaya konulamamıştır. II. Dünya Savaşından dolayı uygulanamayan plana bağlı olarak sanayinin gelişmesi sekmeye uğramış, sanayide çalışan işçi sayısının alt seviyelerde kalmasına neden olmuş ve işçilerin sanayi işçisi statüsü kazanamamaları, işçiliğin geçici bir süreç olarak kabul edilmesi sosyal politika açısından olumsuz sonuçlara yol açmasına neden olmuştur (Tokol, 2017: 66).

Cumhuriyet ilan edilmeden önce 23 Nisan 1920 yılında açılan Büyük Millet Meclisi tarafından çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. Çıkarılan kanunlardan genelde maden sektörünün olduğu bölgelere yönelik olduğu görülmektedir. 1921 yılında çıkarılan “*Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafi-i Umumiyesine Olarak Füsühtune Dair Kanun*” (Tokol, 2017: 66) ile Zonguldak ve Ereğli bölgesinde maden işleme sırasında ortaya çıkan kömür tozlarının satılarak maden ocağında çalışan işçilerin yararına kullanılmasını sağlamıştır (Dilik, 1985: 94).

1921 yılında çıkarılan “*Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun*” ile işçi ve işveren ilişkilerini düzenleme, zorunlu çalıştırılma yasaklanmakta, günlük çalışma süresini 8 saat olarak belirlemekte, en küçük işe alınma yaşı, işçilerin eğitimi, fazla çalıştırılmada ücretin iki katı olacağı, asgari ücretin üçlü bir komisyon ile belirlemesine, 18 yaşından küçüklerin maden ocaklarında çalıştırılmayacağına ve maden işçileri için sağlık ve yardımlaşma sandıklarının kurulmasını sağlamıştır (Altan, 2007: 70; Dilik, 1985: 95; Koray, 2005: 158; Özaydın, 2012: 48 ve Tokol, 2017: 66).

Cumhuriyetin ilanından sonra uluslararası alanda birlik sağlama ve işçilere yönelik 1925 yılında *Hafta Tatili Kanunu*, 1926 yılında *Medeni ve Borçlar Kanunu* ile çalışma hayatına dair düzenlemeler ile 1930 yılında ülke ve halkın sağlığının korunması ile kadın ve çocuk işçilerin çalışma koşullarını içeren *1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha*

Kanunu kanunu kabul edilmiştir (Koray, 2005: 158-159; Özaydın, 2012: 49 ve Tokol, 2017: 66).

Atatürk döneminde 1932 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) girilmiştir. ILO' ya üye olunduğu halde iş kanunu mevcut olmadığından dolayı 1936 yılında hazırlanıp 1937 yılında yürürlüğe giren *3008 sayılı İş Kanunu* çıkarılmış ve kanunun amacı işçi hakları, iş sağlığı ve çalışma şartlarının düzeltilmesi gibi konuları içermektedir (Dilik, 1985: 99).

Hazırlanan ilk geniş kapsamlı İş Kanunu olan 3008 sayılı yasa; tek partili düzende planlı devletçi ekonomi politikası ve paternalizmin izlerini taşımaktadır (Tokol, 2017: 67). 3008 sayılı İş Kanunu 1937-1967 yıllarında yani 30 yıl boyunca yürürlükte kalmıştır (Altan, 2007: 73).

1939 yılında başlayan II. Dünya Savaşına Türkiye girmemiş fakat savaş için bir çok önlem almıştır. Alınan önlemler arasında 1940 "*Milli Korunma Kanunu*" kabul edilmiş ve bu kanun 1960 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Şişman, 2017).

1940 yılında kurulan Köy Endüstrileri döneme damgasını vuran gelişmeler arasındadır. Köy Endüstrileri köy okulları için öğretmen yetiştirmenin yanında kırsal bölgelerin sosyal sorunları ve ihtiyaçları için çaba gösterme, eğitimi eşit biçimde dağıtmak, sosyo-ekonomik eşitsizlikleri bertaraf etme gibi amaçlar edinmiştir (Babahan, 2009).

2.3.2.2. 1945-1960 Dönemi Sosyal Politikalar

II. Dünya Savaşı' nın bitiminden sonra tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye' de de demokratikleşme yönünde önemli gelişmeler yaşanmıştır (Koray, 2005: 162). Yaşanan önemli gelişmelerin başında kuşkusuz Türkiye' de 1945 yılında çok partili hayata geçilmesi ve 1946 yılında ise birçok partinin katılımı ile gerçekleştirilen seçimler olmuştur (Tokol, 2017: 67). Çok partili hayata geçilme süreci ile birlikte işçi sınıfının oy gücü ile birlikte siyasal arenada önemli gelişmeler yaşanmıştır (Talas, 1992: 125).

1936 yılında çıkarılan İş Kanununun düzenleme, yürütme ve denetleme ile görevli olarak 1945 yılında Çalışma Bakanlığı (Koray, 2005: 162), 1946 yılında İş ve İşçi Bulma Kurumu kurulmuş, bu gelişmelerin yanında iş mahkemeleri kurulmuş, basın ve deniz iş kanunları çıkartılmıştır (Tokol, 2017: 68).

Türkiye' nin II. Dünya Savaşı' nın ardından Birleşmiş Milletlere girmek istemesi ve 1932 yılında üye olduğu ILO' da tam temsil edilmek amacıyla 1946 yılında işçilerin örgütlenmesine izin vermek amacıyla 1946 yılında *Cemiyetler Kanunu* (Tokol, 2017: 68), 1947 yılında ise *Sendika Kanununun* çıkması ile birlikte Türkiye' de Sendikacılık faaliyetleri resmen başlamıştır (Altan, 2007: 74).

1945 yılında Nuri DEMİRAĞ tarafından Milli Kalkınma Partisi ile 1946 yılında Celal BAYAR öncülüğünde Demokrat Parti (DP) kurulmuş, 1946 yılında DP muhalefette kalırken 1950 seçimlerinde iktidara gelmiştir (Boratav, 2003: 93-94). İktidarda bulunan DP özel sektöre önem veren bir politika izlemiş fakat özel sektörde yeterli sermayenin bulunmamasından dolayı karma ekonomi modeline devam edilmiştir (Koray, 2005: 163).

DP uyguladığı politikalar ile 1950' li yıllarda ülkede önemli derecede gelişmeler görülmüş, kırdan kentlere doğru göçler başlamış ve kentlere göç eden bireyler sanayi sektörü başta olmak üzere bir çok alanda çalışma hayatına girmeye başlamış, yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi amacıyla hafta tatilinde işçilere ücret ödenmesi için 1951 yılında kanun çıkartılmış, yine 1951 yılında çıkartılan bir yönetmelik ile asgari ücretin belirlenmesi ve uygulanmasına başlanmıştır (Özaydın, 2012: 50-51).

2.3.2.3. 1960-1980 Dönemi Sosyal Politikalar

27 Mayıs 1960 tarihinde askeri yönetimin ülke yönetimine el koymasından sonra Türkiye' de bir çok alanda değişimler yaşanmıştır. Askeri yönetimden sonra Kurucu Meclis tarafından kabul edilen ve 1961 yılında halk oylamasına sunulan Anayasa' da (Tokol, 2017: 69) II. Dünya Savaşı sonucunda tüm dünyada etkili olan demokratikleşme sürecine bağlı olarak diğer anayasalardan farklı olarak 1961 Anayasası sosyal adalet ve

sosyal hukuk devletini benimsemiştir (Koray, 2005: 164). Sosyal devlet kavramı sosyal güvenlik, çalışma koşulları, eğitim-öğretim gibi bir çok alanda sosya politikaları içermektedir (Özaydın, 2012: 51).

1961 Anayasası ile birlikte Türkiye planlı kalkınma dönemi safhına geçmiş, 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuş ve 1963 yılında “*Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*” hazırlanmış (Koray, 2005: 164-165) ve bu planlar kamu sektörü için emredici, özel sektör için teşvik edici özelliği barındırmış ve nitekim bu planlarla sanayileşme alanında önemli adımlar atılmıştır (Tokol, 2017: 70).

Dünyada sendikalaşma süreci işçi hareketinin çalışmaları sonucunda anayasalara girmiş, Türkiye’ de ise bu durum farklı olmuştur. 1961 Anayasası ile sendikal haklar kazanılmıştır (Şişman, 2017). 1963 yılında Çalışma Bakanı olan Bülent Ecevit döneminde anayasal hak olan sendikalaşma konusunda 274 sayılı “*Sendikalar Kanunu*” ve 275 sayılı “*Toplu İş Sözleşmesi Grev Lokavt Kanunu*” kabul edilmiştir (Yazıcı, 1996: 138-139).

1936 tarihinde çıkartılan 3008 sayılı *İş Kanunu* 1961 Anayasası ile uyum içerisinde olmamasından dolayı 1964 yılında yeni bir iş kanunu hazırlanmasına başlanmış ve 1967 yılında kabul edilen 931 sayılı “*İş Kanunu*” yürürlüğe girmiştir (Özaydın, 2013: 71). 931 sayılı yeni “*İş Kanunu*” 3 yıllık süre sonunda Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve yerine bir çok maddesi aynı olan 1971 yılında yürürlüğe giren 1475 sayılı “*İş Kanunu*” kabul edilmiş ve bu kanun 2003 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Tunçomağ, 1975: 38).

Bu dönemde modern anlamda ilk uygulamaya giren kamu kaynaklı ilk sosyal yardım 1976 yılında yürürlüğe giren “*65 Yaş Aylığı*” olarak bilinen 2022 sayılı “*65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanununun*” dur. Bu kanun ülkemizde kamu kaynaklı çıkarılan radikal ilk yardım kanunudur. Nitekim bu kanun ilerleyen yıllarda çağa uygun olacak şekilde değişimlere uğramıştır (Metin, 2011: 186-187).

2.3.2.4. 1980-2001 Dönemi Sosyal Politikalar

Türkiye’ de 1970’ li yıllardan itibaren çalkantı ve bunalımların yaşandığı, siyasal ve ekonomik sıkıntıların başgöstermeye başlamış, 1980’ li yıllara gelindiğinde ise şiddet olaylarının yaşandığı görülmüştür (Özaydın, 2012: 52). Yaşanan siyasal ve ekonomik nedenlerden ötürü 12 Eylül 1980 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koymuş (Tokol, 2017: 70-71), ülkede yaşanan tüm sorun ve olumsuzlukların faturası sivil toplum ve sendikalara bağlanmasından dolayı yönetime el koyan yani Milli Güvenlik Konseyi (MGK) tüm sivil toplum ve sendikaların faaliyetlerine son vermiş ve tüm grevler de yasaklanmıştır (Altan, 2007: 76).

Askeri darbe sonrasında siyasal partiler ile sendika ve konfederasyonlar kapatılmış (Tokol, 2017: 70), çıkarılan bir yasa ile toplu pazarlıklara son verilmiş, bunun yerine Yüksek Hakem Kurulu getirilmiştir (Altan vd., 2005:48).

1980 askeri darbesinden sonra kurulan Danışma Meclisi 1981-1983 tarihleri arasında görev yapmış ve illerden seçilen üyelerle MGK tarafından seçilen üyelerle birlikte yeni bir anayasa hazırlanmış (Özgişi, 2012: 318), 07.11.1982 tarihinde halk oylaması ile 1982 Anayasası kabul edilmiştir (Altan, 2007: 76). 1982 Anayasası 1961 Anayasasının özgürlükçü durumundan uzaklaşarak hazırlanmış (Koray, 2005: 166), 274 sayılı “*Sendikalar Kanunu*” ve 275 sayılı “*Toplu İş Sözleşmesi Grev Lokavt Kanunu*” yerine 2821 sayılı “*Sendika Kanunu*” ve 2822 sayılı “*Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu*” kabul edilmiş, bu kanunlarla çalışanlar hakları sadece ekonomik alana hapsedilerek (Tokol, 2017: 71) sendikal haklar ve grevler yasakları genişletilmiştir, zorunlu hakem uygulamasına ağırlık verilmiştir (Şişman, 2017).

1970’ li yıllarda Türkiye’ nin içinde bulunduğu ekonomik çıkmaza çözüm olması amacıyla 24 Ocak 1980 tarihinde alınan ve tarihe “*24 Ocak Kararları*” olarak geçen ekonomik kararlarla neo-liberal politikalar benimsenmiş (Durmaz, 2016: 154), kamu yerine özel sektörün etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir (Tokol, 2017: 70).

1970’ li yıllarda Arap Yarımadasında yaşanan savaşlar nedeniyle petrol fiyatlarının yükselmesine bağlı olarak Türkiye’ de enflasyon yükselmeye başlanmış, 24 Ocak Kararları ile benimsenen neo-liberal politikalar doğrultusunda özelleştirmelere

ağırlık verilmiştir. Artan nüfus, işsizlik vb. sorunlar özelleştirme ile çözüme kavuşturulamamış aksine işsizlik sorununun artmasına ve kayıt dışı çalışmaların yükselmesine neden olmuş, bu durum doğal olarak ülkenin ekonomik yapısına hasar vermiştir (Altan, 2007: 77).

Yaşanan ekonomik sorunlardan dolayı bireylerin tek başlarına sorunlarını çözmeye yetersiz kalmalarından dolayı yapılan sosyal yardımların belli bir düzen çerçevesinde yürütülmesi amacıyla 1983 yılında 2828 sayılı “*Sosyal Hizmetler Kanununa*” bağlı olarak SHÇEK kurulmuştur (Şişman, 2017).

Halkın içinde bulunduğu ekonomik sorunlara çözüm olması amacıyla 65 yaşını doldurmuş kimsesiz muhtaç bireylere, şehit, muhtaç asker ailelerine fakru zaruret içerisinde bulunan bireylere yardım olunması amacıyla (Gürel, 2009) 1986 yılında halk arasında “*Fakir Fukara Fonu*” olarak bilinen “*Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu*” (SYDTF) kurulmuş ve bu fonun bireylere ulaştırılması amacıyla il ve ilçelerde kurulan “*Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı*” (SYDV) ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Şişman, 2017).

1992 yılında ekonomik gelirlerinin toplamının asgari ücretin 1/3’ ünden az olan bireylerin sağlık ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Yeşil Kart uygulaması başlatılmış ve bu uygulama 2012 tarihinde Genel Sağlık Sigortasına (GSS) dönüştürülmüştür (Gürel, 2009, Şişman, 2017).

2.3.2.5. 2001 ve Sonrası Dönemdeki Sosyal Politikalar

2000’ li yılların başında ekonomik ve siyasal nedenlerden dolayı Türkiye’ de bir çok sorun yaşanmıştır. Yaşanan sorunlar 2001 yılında Milli Güvenlik Konseyi’ nde dönemin Cumhurbaşkanı’nın dönemin Başbakanına Anayasa kitapçığını fırlatması ile ekonomik kriz gün yüzüne çıkmış, faizlerin sürekli yükselişe geçmesi ile birlikte 78 yıllık Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizi olan ve halk arasında “*Kara Çarşamba*” olarak nitelendirilen kriz yaşanmıştır. Krizden önce yoksulluk içerisinde

olan bireyler kriz ile birlikte daha da büyük yoksulluk yaşamaya başlamış ve ülkede sosyal sorunlarda baş gösteremeye başlamıştır (Zabcı, 2003: 216-217).

1986 yılında kurulan SYDTF' nu SYDV aracılığı ile işlerlik kazanmış, 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle Türkiye Dünya Bankası' ndan 500 milyon dolar kredi almış ve vatandaşlara yaşanan ekonomik krizde destek çıkmak amacıyla 2001 yılında “*Sosyal Riski Azaltma Projesi*” (SRAP) faaliyete konulmuştur. SRAP; *Hızlı Yardım, Şartlı Nakit Transferi (ŞNT), Kurumsal Gelişim ve Yerel Girişimler* adlı dört bileşenden oluşmaktadır (DPT, 2007: 29-30).

Dünya Bankası tarafından verilen kredi ile SRAP kapsamında faaliyet gösterilen ŞNT ile temel sağlık olanaklarına ulaşımın sağlanması, maddi imkansızlıklardan dolayı eğitim-öğretim hayatına devam edemeyen çocukların eğitim-öğretimlerine devam edebilmeleri için belli kurallar çerçevesinde ailelere aylık nakdi yardım verilmeye başlanmıştır (Bakan ve Özdemir, 2012: 34-35).

Halk arasında “*Fakir Fukara Fonu*” olarak bilinen SYDTF 1986 yılında oluşturulmuş, yapılan yardımların belli bir düzene konulması amacıyla 2004 yılında “*Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü*” (SYDGM) kurulmuştur. 2011 yılında 633 sayılı KHK ile (Mülga) ASPB kurulmuş ve bakanlık bünyesinde oluşturulan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) ile tüm yardımlar tek çatı altında toplanmaya çalışılmıştır (Bakan ve Özdemir, 2012: 34-36, Çetin, 2018: 54).

1997 yılında Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı kurulmuş (Özgökçeler, 2017: 362), akabinde 1999 yılında Türkiye’ de ilk Özürlüler Şurası toplanmış, 2005 yılında 5378 sayılı “*Özürlü Kanunu*” çıkarılmıştır (Şişman, 2011: 177). 2013 yılında çıkarılan 6462 sayılı kanun ile “*özürlü*” kelimesi yerine “*engelli*” kelimesi kullanılmaya başlanmıştır (resmigazete.gov.tr, 2019).

2006 yılında çıkarılan kanun ile 18 yaşından küçük çocukların anne ve babalarının çalışma durumuna bakılmaksızın sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanması sağlanılmıştır. 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından tüm öğrencilere ücretsiz kitap dağıtımı yapılmaya başlanmış ve 2012 yılında çıkarılan kanun ile 8 yıl olan zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır (Şişman, 2017).

2.4. Sosyal Politika, Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımlar

Üzerinde uzlaşya varılamayan sosyal politika terimine Avrupa Kıtasında “*sosyal politika*”, Amerika Kıtasında ise “*sosyal refah politikası*” denilmekte ve bazı bilim insanları her iki terimin aynı anlama geldiğini, bazı bilim insanları da sosyal politika kavramının tüm refah politikalarını kapsadığını ifade etmişler ve sosyal politikayı uygulamaya koyan devletler Avrupa Kıtasında “sosyal devlet”, Amerika Kıtasında ise “refah devleti” olarak tanımlamışlardır (Ersöz, 2003). Her ne kadar tanım konusunda üzerinde fikir birliğine rastlanmamışsa da Güven (2016) sosyal politika kavramını “*ekonomik olaylardan doğan insanlar arası ilişkileri toplumsal bütün olarak inceleyen bilim dalı*” olarak tanımlamıştır (Güven, 2016: 11).

İlk defa 19. yüzyılın ikinci yarısında Alman Prof. Dr. Wilhelm Heinrich Riehl tarafından kullanılan (Tuna ve Yalçıntaş, 1999: 21) sosyal politika kavramının terimolojisine bakıldığında latince socius ve politeia sözcüklerinden oluştuğu görülmektedir. Yine Almanya’ da Alman bilim insanı Otta von Zwideneck Südenhorst’ un 1911 yılında yazdığı “*Sozialpolitik*” isimli eserde kullanılmıştır (Şenkal, 2017: 22).

Sosyal politika kavramı 19.yy Batı Avrupa’ da gerçekleşen sanayi inkılabının ortaya çıkardığı zenginleşmeye karşılık zenginliğin var olmasını sağlayan işçilerin yeterli payı alamamalarına bağlı olarak sefalet içerisinde düşmeleri ve düşülen sefalet, yoksulluktan çıkılması için hedeflenen bütün olarak tanımlama olanaklıdır (Bozkır Serdar, 2017: 1). Sosyal politika kavramı toplumu meydana getiren fertlerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik girişimlerde bulunan bir disiplin olarak da tanımlamak mümkündür (Ören, 2013: 23 ve Şenkal: 2017: 21).

Sosyal politika kavramı; “*Bir ülkede yaşayan tüm bireyler için, özellikle de ayrıca bakıma ve korunmaya gereksinimi olanlar için geliştirilen, koruyucu, güçlendirici, sosyal adalet ve eşitliği sağlayıcı hizmetler bütünüdür.*” (Kalkınma Bakanlığı, 2012: 12) olarak tanımlanmaktadır. Sosyal politika; modern devletlerde temel bir hak olan vatandaşlık hakkına dayanmaktadır. Bundan dolayı geniş bir alana hakim olmakla birlikte sadece ihtiyaç sahiplerini değil tüm toplumun temel ihtiyaçları için çaba göstermektedir (Taşçı, 2010: 10). Devletin bünyesinde ikamet eden

vatandaşların bakıma ve korumaya ihtiyacı olanlar ile dezavantajlı durumda olanların hayatlarını idame ettirebilmeleri için devletin tüm vatandaşlarına eşit bir şekilde ihtiyaçlarını gidermesi gerekmektedir. Bu durumda “sosyal devlet” ve “refah devleti” anlayışı ile gerçekleşebilmektedir.

Sanayi İnkılabı ile birlikte literatüre giren sosyal politika kavramı II. Dünya Savaş’ından sonra tüm dünyada hakim olmaya başlayan sosyal devlet ilkesi ile birlikte hayat bulmuştur (Buğra ve Keyder, 2015: 159-166). Sosyal devlet ya da refah devletini benimseyen devletler vatandaşlarının ekonomik durumlarının düzelmesi, refaha ulaşmaları için önlemler alan ve vatandaşlarını her türlü risklere karşı koruyan devlet olarak nitelendirilmektedir (Batur, 2011: 7).

Küreselleşen dünyada devletlerin vatandaşlarına yapmış olduğu yardımlar, hizmetler, sosyal politikalar gibi durumlara bakılarak bir çok refah devleti modeli ortaya çıkartılmıştır. Nitekim 1990 yılında Esping Andersen tarafından yapılan refah devleti modelinde; gelişmiş devletlerin sosyal politika, sosyal harcamalar, refah hizmetleri ve sosyal gelişmişlik düzeylerine bakılarak üç tip model ortaya çıkarılmıştır (Artan, 2012: 46-47). Esping Andersen tarafından yapılan modelin ilki olan Liberal Modelde Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avusturya gibi devletlerin içerisinde bulunduğu serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu, sosyal yardımların ihtiyaç tespitine esas yapıldığı, toplumun bir kesimi aşırı zenginleşme gösterirken diğer kesimi yardımlara muhtaç durumda olduğu modeldir. İkinci olan Muhafazakar modelde Almanya, İtalya, Avusturya ve Fransa gibi ülkelerin bulunduğu, sosyal hakların büyük çoğunluğunun statülere bağlı olduğu, zorunlu prim ödemelerin olduğu, sosyal güvenlik sistemlerinin geliştiği modeldir. Üçüncü ve son model olan Sosyal Demokrat modelde İskandinav ülkeleri yani başta Norveç ve İsveç’ in içinde bulunduğu, evrensel, ideal model olarak tabir edilen bu model tüm vatandaşlara eşit ve en yüksek standartlardan devletin yardım sağladığı, devlet tüm kesimleri kapsayan geniş bir sosyal refah kurumu olarak görülmektedir (Esping Andersen, 2015: 55-100).

Türkiye’de sosyal refah ya da refah devleti kavramı yerine 1961 Anayasası ile birlikte tanışılan sosyal devlet tanımı kullanılmaktadır. Esping Andersen’ in yapmış

olduğu sınıflandırmalarda Türkiye bulunmamaktadır. Türkiye’ nin hangi sınıflandırmaya girebileceği yönünde yapılan tartışmalarda üç eğilimin ortaya çıktığı görölmektedir. Bu üç eğilimden ilki; “Türkiye’ nin modern anlamda bir sosyal refah devleti geleneğinin olmamasından dolayı sosyal refah devleti olarak görülmediği (Koray, 1996: 21-22 ve Yalman, 2007: 1-2)”, ikincisi; vatandaşlık haklarının gelişmesi çerçevesinde sosyal güvenlik uygulamaları ve sosyal yardımlarla sınırlanması gerçekleşmemiş olsa da refah devleti olarak kabul görmektedir (Özbek, 2002: 22-23). Üçüncü eğilim ise ikincisine yakın olarak aile dayanışmasının geliştiği, sosyal güvenlik sistemlerinin gelişmediği Güney Avrupa modelidir (Şahin Taşğın, 2017: 71).

Güney Avrupa Refah rejiminde “devlet-piyasa-aile” sistemi mevcut olup devletin yeterli olmadığı durumlarda aile üyelerinin de katkıda bulunduğu, aileye büyük roller verildiği bir refah rejimi olarak tanımlanmaktadır (Tiyek ve Yertüm, 2016). Güney Avrupa Refah rejiminde refah programlarının gelişmemişlikleri, sosyo-ekonomik durumlarının zayıf olması nedeniyle aileye büyük görevler düşmektedir. Türkiye’ ye bakıldığı zaman anayasada sosyal devlet ilkesinin olması ve buna bağlı olarak sosyal refah programlarını geliştiren/geliştirmeye çalışan, sosyo-ekonomik açıdan da ailelere büyük görev düşmesinden dolayı “güney avrupa refah rejimi” modelinde değerlendirmek anlamlı olmaktadır (Tiyek, 2018).

Koray (2005)’ a göre refah devleti; birey ve ailelere asgari düzeyde bir gelir sunan, her türlü sosyal risklere karşı koruyan, sosyal ihtiyaçlarla temel ihtiyaçlarının sağlanmasına yardımcı olan, sosyal hizmetlere ulaşmalarını gerçekleştiren devlet olarak tanımlanmaktadır (Koray, 2005: 84-85).

Refah devleti; toplumu meydana getiren bireylerin kendi potansiyellerinin gelişmesi, toplumda etkili bireyler olunması noktasında çaba gösteren ve devlet tarafından da bireylerin desteklenmesi gerekmektedir (Yolcuoğlu, 2012a: 13-16). II. Dünya Savaşı sonucunda gelişme gösteren refah devleti; sanayi toplumlarında ezilen, zayıf kalan kesimlerin daha iyi bir hayat şartlarında yaşamaları ile ülkedeki tüm bireylerin kapitalist düzende yoksullaşmaması için önlemler alır (Bulut, 2003: 173).

Refah devletinin nihai hedefi; toplumu oluşturan tüm bireylerin gereksinimlerinin karşılanması, bireyin ekonomik, sosyal, sağlık ve yaşam kalitesinde eşit bir şekilde yararlanmalarının sağlanması (Yolcuoğlu, 2014: 190), bireylerin maddi ihtiyaçları ile manevi ihtiyaçları yani psiko-sosyal sorunlarının çözüme kavuşturulması için madde-i-manevi desteği sosyal politika aracılığı ile yapar (Seyyar, 2005: 3).

Refah devletleri özellikle yoksul, ihtiyaç sahipleri vatandaşlarına ulaşmada ve yoksullukla mücadele etmekte başvurduğu yollar kuşkusuz sosyal hizmet ve sosyal yardımlarla gerçekleşmektedir (Eroğlu, 2013: 26).

Sosyal yardım genellikle sosyal refah terimi ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Sosyal yardım temelde asgari geçim standartını taşımaktadır. Sosyal yardım talep eden bireylerin gelir testine tabi tutulmaları gerekmektedir. Tabi tutulan gelir testine göre yardımın uygun olup olmadığı belirlenmektedir. Bireylere yardım yapılacağı zaman bazı durumların göz önüne alınması gerekir. Örneğin; yardımların aynı olması, yardımlara talebe azaltılması için yapılan yardımın cüzi tutulması, bireylerin istihdam edilmesine öncelik verilmeli, yardımlardan dolayı istihdam dışına bırakılmaması gerekir (Zastrow, 2013: 183-184).

Sosyal yardım kavramının sözlük anlamına bakıldığı zaman; “yoksul kimselere yiyecek, giyecek, yakacak, tedavi ve ilaç sağlanarak yapılan parasız yardım” (www.tdk.gov.tr, erişim: 14.05.2019), *Sosyal Çalışma Sözlüğü*’nde sosyal yardımın iki farklı tanımı yapılmıştır. İlk tanım; “toplumda iç ve dış dengeleri bozulmuş insanlara iş bulmadan destek hizmetlerine değin verilen her türlü mesleki destek ve yardım hizmeti”, ikinci tanım; “yaşam süresi içinde herhangi bir nedenle maddi yardıma gerekseme duyacak duruma gelmiş insanlara verilen her türlü özdeksel yardımlar, sosyal güvenliğin en ilkel biçimi ve önlemidir” (Tomambay, 1999: 250-251).

Tüm insanlar her an çalışamama, gelir kaybı, kazanamama gibi durumla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durum yani muhtaçlık boy gösterdiği zaman insanlar aynı ve nakdi yardıma ihtiyaç duyarlar. İnsanlık tarihinden beri var olan yardım duygusu muhtaç ve ihtiyaç sahibi bireylere aynı ve nakdi olarak yapılır (Taşçı, 2008: 2-4). Bireylerin kendi ellerinde olmayan sebeplerden dolayı muhtaç duruma düşmeleri

sonucunda yoksul ve muhtaç bireylere içinde bulunan durumda geçici de olsa giderilmesi amacıyla devlet tarafından yapılan yardım olarak nitelendirilebilir (Tuncay, 2002: 76-77). Sosyal yardım terimi; yardıma ihtiyaç duyan bireylere devlet tarafından yapılan geçici de olsa aynı ve nakdi desteklemedir (Daşbaş, 2014: 74-76).

Sosyal yardımlar; bireylerin ellerinde olmayan sebeplerden ötürü yoksul duruma düşmüş bireylere ve gruplar ile dışlanmış kesime insan hayatına yakışır bir biçimde asgari düzeyde karşılıksız olarak yapılan yardımlar bütünüdür (DPT, 2007: 2).

“Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sistemi içerisindeki primsiz programlar olup çoğunlukla vergiler ile finanse edilmektedir. Sosyal yardımları benzer programlardan ayıran en önemli özellik, sosyal yardımların karşılıksız olarak yapılması ve muhtaçlık koşuluna dayanmasıdır.” (Hacımahmutoğlu, 2009: 23).

Sosyal yardımlar, ekonomik ve sosyal bakımdan muhtaç bireylere karşılıksız olarak insani ve sosyal devlet anlayışı çerçevesinde yapılan (Koç, 2004) muhtaç ve ihtiyaç sahiplerine yapılan yardımlardır. Geçinmekte zorluk yaşayan, toplum ile dışlanma durumuna gelen, yoksul ve düşük gelirli bireylerin hayatlarını idame etmeleri için için devlet ya da gönüllü kuruluşlar tarafından karşılıksız olarak yapılan aynı ve nakdi yardımlar bütünüdür (DPT, 2001: 51).

Sosyal yardımların temel amacına bakıldığında zaman; bireylere, ailelere, gruplara sadece acil durumlar için yardımda bulunmak değil aynı zamanda uzun dönemde de yardımda bulunarak bireylerin, ailelerin, grupların kendi kendine yetecek duruma gelmelerini sağlamaktır (Karataş, 2001: 21-22). Sosyal yardımların bu amacının dışında özünde faydacı olan kesimin olabildiği kadar kısa sürede toparlanarak gelir getirici işlerde çalışarak geçim sorunlarının çözüme kavuşturulmasıdır (Dilik, 1980: 70).

Sosyal devlet ilkesi gereğince devletin ihtiyaç sahibi olan bireyelerine destek çıkmak amacıyla yaptığı yardımları belli bir düzen çerçevesinde yapmaktadır. Bu düzene literatürde sosyal çalışma, sosyal hizmet, sosyal hizmetler gibi isimler verilmektedir. Her ne kadar farklı isimler verilsede temelde aynı prensip taşınmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmet Tomambay (1999)' a göre;

“Sanayi toplumunda özel gereksinim gruplarının bakım ve korunmalarının toplumun sorumluluğu ve görevi olduğu anlayışından hareketle kamusal, yarı kamusal ve gönüllü etkinliklerle bu tür nüfus gruplarının bakımlarını, korunmalarını iş edinen, insanların yardımsız çözemedikleri bireysel ve toplumsal sorunlarının çözümü için geliştirilen dizgeli, düzenli ve sürekli etkinliklere verilen isimdir.” (Tomambay, 1999: 237).

Toplumunu oluşturan tüm bireylerin ülkenin yaşam standartlarına uygun bir şekilde yaşamlarının idame ettirebilmeleri amacıyla uygun ortamın oluşturulması, psiko-sosyal ve sos-ekonomik tüm sorunların çözümüne yönelik hizmetler bütününe sosyal hizmet denir (Ölmez, 2007: 38-39). Sosyal hizmet ya da sosyal hizmetler; çocuk, kadın, engelli, yaşlı, kimsesiz çocuklar kısacası dezavantajlı durumda olan bireylere yönelik sosyal devlet anlayışı çerçevesinde hizmet götürmektedir. Nitekim devletin sunmuş olduğu hizmetlerden kendilerini geçindirmekten yoksun olan bireylere bakıldığından dezavantajlı gruplar olduğu görülmektedir (Çalcalı, 2011: 204-205).

Günümüze değin ihtiyaç sahibi vatandaşlara yapılan yardımlar dağınık ve kısa süreli olmuştur. Günümüz dünyasında küreselleşmeyle birlikte tüm bireylere daha iyi bir hayat yaşamaları, tüm ihtiyaçlara ulaşması, sağlık, eğitim, barınma gibi temel gereksinimlerin karşılanması için tüm devletler azami derecede dikkat etmekte ve bu durumu anayasalarına işlemektedir. Devletimizde sosyal ve hukuk devleti olması hasibiyetiyle tüm bireylere eşit ve adil bir şekilde yaklaşmakta ve yardımda bulunmaktadır.

Türkiye’ de ihtiyaç sahibi bireylere yapılan sosyal yardımlar SYDV Müdürlükleri, AÇSHB, Belediyeler, Sivil Toplum Örgütleri ile gönüllü kuruluşlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

2.4.1. Türkiye’ de Sosyal Yardımlar

Sosyal refah kurumu; aile, din, ekonomi, politika vb. terimlerin yanında daha sonra yerini almış ve bünyesinde barındırdığı anlam ile toplumun tüm kesimine yardım etmeyi amaç edinen bir yapıdır (Kut, 1988: 5). Bireylerin yoksunluk içerisine düştükleri

zaman kendi kendine yetmediğinde sosyal devlet ilkesinin getirmiş olduğu “bireylerin refah seviyesinin yükseltilmesi” amacı doğrultusunda sosyal devlet çalışma yapar.

Küreselleşen dünyada Türkiye sosyal devlet ilkesi çerçevesinde bir çok adım atmıştır. 1976 yılında 65 Yaş Aylığı olarak bilinen 2022 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun” kapsamında yardımlar yapılmaya başlanmış, 1983 yılında sosyal yardımların belli bir düzene girmesi ve dezavantajlı durumda olan çocuk, kadın, yaşlı, engelli gibi vatandaşların iş ve işlemlerin sistemli bir şekilde yürütülmesi amacıyla 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler Kanunu” kapsamında SHÇEK kurulmuş, 1986 yılında ihtiyaç sahipleri için “Fakir Fukara Fonu” olarak bilinen SYDTF kurulmuş ve yardımların sağlıklı bir şekilde yapılması için tüm il ve ilçelerde SYDV Müdürlükleri kurulmuştur.

2001 yılında Türkiye’ de yaşanan ekonomik kriz nedeniyle Türkiye Dünya Bankasının desteği ile SRAP başlatılmıştır. 2011 yılına gelinde SHÇEK, SYDTF ve SYDGM gibi bir çok kurum ve kuruluş faaliyet göstermiştir. Tüm birimlerin tek çatı altında toplanması amacıyla 6223 sayılı Yetki Kanunu kapsamında 03.06.2011 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile 633 sayılı KHK ile “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” (Mülga) (Resmi Gazete, 2011) kurulmuş, SHÇEK, SYDGM gibi bir çok kurum kapatılmıştır.

“03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” nin adı 9 Temmuz 2018 tarih ve 3. Mükerrer sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 703 sayılı KHK’ nin 3/a maddesi ile “Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” şeklinde değiştirilmiştir. Bu bağlamda, 10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Cumhurbaşkanlığın 1 Numaralı Kararnamesi ile “Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı” kurulmuştur. Söz konusu bakanlığın adı 4 Ağustos 2018 tarih ve 30499 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 15 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olmuştur” (Çetin, 2018: 54).

2011 yılında kurulan ASPB (Mülga) bir çok hizmeti tek çatı altında toplamıştır. Yeni kurulan bakanlık bünyesinde; Aile ve Toplum Hizmetleri, Çocuk Hizmetleri, Kadının Statüsü, Özürlü (Engelli) ve Yaşlı Hizmetleri, SYGM olmak üzere 5 adet Genel Müdürlük kurulmuş (Yolcuoğlu, 2012b: 58-59), 2018 yılında ASPB (Mülga)'nın ÇSGB' nin AÇSHB' na dönüşmesi ile birlikte 5 adet Genel Müdürlüğü ek olarak Çalışma, Uluslararası İşgücü ile İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü ile Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Mesleki Yeterlilik Kurumu gibi birimler oluşturulmuştur (<https://www.ailevecalisma.gov.tr>, erişim tarihi: 15.05.2019).

AÇSHB bünyesinde bulunan ve genel amacı sosyal yardım olan genel müdürlük SYGM'dir. Bunun yanında; Çocuk Hizmetleri, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü de sosyal hizmet ve sosyal yardımlarda bulunmaktadır (Daşlı, 2015: 97).

633 sayılı ASPB' nin Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenen ASPB' nin (Mülga) AÇSHB' nin yetki, görev ve sorumlulukları şunlardır:

1. *“Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek.*
2. *Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.*
3. *Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.*

4. *Kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.*
5. *Engellilerin ve yaşlıların her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.*
6. *Şehitlerimizin hatıralarının yaşatılması, şehit yakınları ile gazilerin her türlü mağduriyet ve mahrumiyetten korunması amacıyla; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.*
7. *Toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek; yoksullukla mücadeleye ilişkin ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.*
8. *Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek; korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, kadın, engelli ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet kuruluşları kurmak ve işletmek.*
9. *Ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddî, manevî ve sosyal*

destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak.

- 10. Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usûl ve standartları belirlemek, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların taşıması zorunlu olan nitelikleri ve bunlara rehberlik edecek programları geliştirmek.*
- 11. Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerinin, belirlenen ilke, usûl ve standartlar çerçevesinde denetimini yapmak.*
- 12. Sosyal hizmet ve yardım faaliyetleriyle bunlardan yararlananlara ilişkin bilgileri merkezi bir sistemde oluşturulacak veri tabanı aracılığıyla işlemek, kontrol etmek, izlemek ve geliştirilecek politika, strateji ve önlemler bağlamında değerlendirmek.*
- 13. Sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki uluslararası gelişmeleri ve faaliyetleri izlemek, bunlara katkı vermek ve yürütülecek çalışmalarda yararlanmak üzere değerlendirmek, bu alanda taraf olduğumuz uluslararası sözleşme ve anlaşmaların ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak.*
- 14. Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.” (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 11-12).*

AÇSHB’ na bağlı olan SYGM tarafından aile yardımları, eğitim yardımları, sağlık ve özel amaçlı yardımlar ile proje destekleri alanında yardımlar yapılmaktadır. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde de evde bakım, yaşlı ve engelli aylığı başta olmaz üzere yardımlar yapılmaktadır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından da “*Sosyal ve Ekonomik Destek Yardımı*” (SED) yardımı yapılmaktadır.

2.4.1.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar

1986 yılında Genel Sekreterlik düzeyinde oluşturulan SYDTF 2004 yılında SYGM ismini almış, 2011 yılında yapılan dönüşüm ile kurulan ASPB’ nda Genel Müdürlük olarak faaliyet göstermiştir (SYGM, 2012: 7; akt. Daşlı, 2015: 98). SYGM

bünyesinde bir çok sosyal yardım yapılmaktadır. SYGM, SYDT Fonunu kullanarak il ve ilçelerde SYDV Müdürlükleri aracılığı ile iş ve işlemleri yürüterek muhtaç durumda olan ihtiyaç sahibi bireylere yardımları ulaştırmaktadır.

2.4.1.1.A. Aile Yardımları

SYGM bünyesinde faaliyet gösteren SYDV Müdürlükleri tarafından ailelere sosyal yardım adı altında bir çok yardım yapılmaktadır. Ailelerin temel gıda ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla verilen “*gıda yardımı*”, bakımsızlıktan oturulamayacak konuma gelen evlerde yaşayan muhtaç ve ihtiyaç sahibi bireylerin evlerinin onarılması, ev eşyası alınması için aynı ve nakdi amaçlı “*barınma yardımı*”, gelir durumu ve evi olmayan bireyler için Toplu Konut İdaresi tarafından geri ödemeli olarak uygun fiyata konut yapılması amacıyla “*sosyal konut projesi yardımı*”, 2003 yılından bu tarihe ihtiyaç sahibi birey ve ailelere kışlık kömür ihtiyacının karşılanması amacıyla yılda bir defaya mahsus 500 kg olarak yapılan kömür yani “*yakacak yardımı*”, eşi vefat etmiş ve ihtiyaç sahibi kadınlar için iki ayda bir için şartları uygun olduğu sürece 500 TL olarak yapılan “*eşi vefat etmiş kadınlara yardım*”, vatani görev olan askerlik hizmetini yerine getiren bireyler için iki ayda bir ailesine yapılan 500 TL tutarında “*muhtaç asker ailelerine yardım*”, 15.05.2015 tarihinde sonra canlı olarak dünyaya gelen birinci çocuk 300 TL, ikinci çocuk 400 TL ve üçüncü ve sonraki çocuklara 600 TL olmak üzere “*doğum yardımı*”, vatani görevini yapan bireyin çocuklarından 18 yaşından küçük olanlara yapılan aylık olarak “*muhtaç asker çocuğu yardımı*”, anne ya da babası vefat eden çocuklara verilen “*öksüz-yetim aylığı*” olmak üzere bir çok yardım yapılmaktadır (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 50-53 ve Öztürk, vd., 2010: 198-203).

2.4.1.1.B. Eğitim Yardımları

Her kesime eğitim ve fırsat eşitliği kapsamında SYDTF ile SYDV Müdürlükleri aracılığı ile yoksul ve ihtiyaç durumunda olan ailelerin öğrencilerinden kitap dışında kalan temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla “*eğitim materyali yardımı*”, eğitim-öğretim hayatlarına devam eden çocuklardan ihtiyaç sahibi olan ailelerin çocuklarından

ilkokul ve ortaokula devam öğrenciler için ödenen “*şartlı eğitim yardımı*”, eğitim-öğretimin devam etmesi ve eğitimde fırsat eşitliği için taşınmalı sistemde eğitim gören ihtiyaç sahibi öğrencilere “*öğle yemeği yardımı*”, 2003-2004 eğitim-öğretim döneminden itibaren tüm öğrencileri kapsayan, kaynağı SYDTF’ nundan MEB tarafından verilen “*ücretsiz kitap yardımı*”, taşınmalı eğitim sistemi dışında kalan ihtiyaç sahibi öğrenciler için “*öğrenci taşıma, barınma ve iaaşe yardımı*”, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin okullarına devam edebilmesi için “*engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması yardımı*”, ortaöğretime devam eden öğrencilerin barınma sorununun çözülmesi amacıyla “*yurt yapım projeleri*” eğitim yardımı adı altında sıralanabilir (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 53-56 ve <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, erişim tarihi: 15.05.2019).

2.4.1.1.C. Sağlık Yardımları

Herhangi bir sosyal güvencesi olmayan hamile kadınların doğumdan önce gebelik yardımı, doğumdan sonra ise çocuğun 0-6 yaş aralığında sağlık kontrollerinin yapılması amacıyla yapılan “*şartlı sağlık yardımı*”, 1992 yılında muhtaç durumda olan bireylerin sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla başlatılan Yeşil Kart uygulaması 2012 yılı itibari ile sonlandırılıp yerine tüm vatandaşların gelir durumu tespit edilerek GSS sistemi oluşturulmuş ve gelir durumu belli kriterlerin altında kalan bireylerin prim ödemelerinin gerçekleştirildiği “*GSS gelir tespiti ve prim ödeneği yardımı*”, herhangi bir sosya güvencesi bulunmayan engelli bireylerin tüm araç ve gereçlerinin karşılanmasına yönelik “engelli ihtiyaç yardımları” sıralanabilir (ASPB Faliyet Raporu, 2016: 56-59; Güngör, 2017: 48-50 ve <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, erişim tarihi: 15.05.2019).

2.4.1.1.D. Yaşlı ve Engelli Yardımları

65 Yaş Aylığı olarak bilinen 1976 yılında çıkarılan 2022 sayılı kanun ülkemizde modern anlamda sosyal yardımların başlangıcı kabul edilmektedir (Buğra, 2010: 189-191). Bu bağlamda 2022 sayılı kanun kapsamında; 65 yaşını dolduran vatandaşlardan herhangi bir sosyal güvencesi olmayan ve gelir durumunun asgari ücretin 1/3’ ten az

olan tüm Türk vatandaşlarına verilen “yaşlılık yardımı” ve engelli sağlık kurulu raporu bulunan ve gelir durumunun asgari ücretin 1/3’ ten az olan tüm Türk vatandaşlarına verilen “engelli yardımı”, mayıs 2011 tarihinde başvuruları alınan ve güncel başvuru alınmayan “silikozis hastaları için yapılan yardımlar” yaşlı ve engelliler için yapılan yardımların başında gelmektedir (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 61 ve <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, erişim tarihi: 15.05.2019).

2.4.1.1.E. Özel Amaçlı Yardımlar

Yoksul kesimlerde yaşayan yaşlı, engelli, muhtaç durumdaki aileler ve evde yemek yapamayacak durumda olan bireylere günlük yemek hizmeti veren “aşevleri”, bireylerin hayatlarını olumsuz yönde etkileyen doğa olaylarından dolayı mağdur olan bireylere yönelik “afet (acil durum) yardımları”, terör olaylarından dolayı evlerini kaybeden muhtaç sahibi bireylere yardım için “terör zararı yardımı” Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ülkemizde bulunan yabancıların temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla “yabancılara yönelik sosyal uyum yardımı programı” yardımları sıralamak mümkündür (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 60 ve <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, erişim tarihi: 15.05.2019).

2.4.1.1. F. Proje Destekleri

Dezavantajlı konumdaki bireylerin hayata kazandırılması ve yardımların yapılması amacıyla “sosyal hizmet proje destekleri”, muhtaç durumda olan yaşlı ve engellilerin evlerinin temizlenmesi, bakımlarının yapılması amacıyla “yaşlı ve engelli evde bakım projesi” gibi bir çok projeler yürütülmektedir (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 62 ve <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, erişim tarihi: 15.05.2019).

2.4.1.2. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar

Yardıma muhtaç olan engelli ve yaşlı bireylerden engelli sağlık kurulu raporu olan ve raporunun en az % 50 oranında ağır engelli olan, temel ihtiyaçlarını karşılayamayan, hanede yaşayan tüm bireylerin gelirlerinin ortalamasının asgari ücretin

2/3' ünü geçmeyen durumlarda engelli ya da yaşlının bakım ve sorumluluğunu gerçekleştiren kişiye verilen “evde bakım ücreti” 2006 yılından itibaren uygulanmaktadır (Daşlı, 2015: 119 ve Resmi Gazete, 2006).

Engelli ve yaşlı olan vatandaşların AÇSHB' nin yatılı hizmetleri olan kurumlarda hayatlarını idame ettirmek istedikleri takdirde ilgili birimlere müracaat edilmesi durumunda yapılan işlemlerden sonra durumu kurum bakımına uygun olan engelli ya da yaşlının kurum bakımına alınması işlemleri de gerçekleştirilir.

2.4.1.3. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yardımlar

Genel Müdürlüğün en önemli işlemlerinin başında bakım ve korumaya ihtiyacı olan çocukların bakımı gelmektedir. Bakanlığın illerde bulunan İl Müdürlüklerine bağlı yatılı kuruluşlar tarafından verilen yatılı hizmetlerin yanında bakım ve koruma ihtiyacı olan çocukların kurum bakımına alınmadan ailesi ya da akrabalarının yanında bakımının sağlanması amacıyla yardım yapılmaktadır. Yatılı kurum ve aile yanında bakım dışında bakım ve koruma ihtiyacı olan çocuklar koruyucu aile sisteminde de bakımı gerçekleştirilmektedir (Işık, 2014: 109-112).

AÇSHB' nin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü aracılığı ile yapmış olduğu yardımın temel felsefesi; ekonomik yoksunluk nedeniyle çocukların kurum bakımına alınmadan aile yanında desteklenmesidir. Yapılan bu yardıma “sosyal ve ekonomik destek yardımı” denilmektedir. SED ile ailenin ekonomik yoksunluğu bertaraf edilmeye çalışılmakta ve çocuğunun aile yanında bakımının gerçekleştirilerek aile ortamından uzaklaşmasını engellemek amacıyla düzenli olarak takipler de yapılmaktadır (Bülbül, 2019: 42). Kısacası SED hizmeti kurum bakımına alınması gereken çocukların alınma temel nedenlerinin ekonomik yoksunluk olması durumunda ilgili aileye sosyal hizmet müdahalesinin yapıldığı dönemde geçerli olan yardımı miktarı tutarında yardım verilerek hem ailenin parçalanmasını önlemek hem de ailenin yoksulluğunu bertaraf etmek amacıyla hareket eder (Tunç, 2013).

AÇSHB' na bağlı olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye İş Kurumu gibi birimler başta olmak üzere bir

çok genel müdürlük, daire başkanlığı tarafından muhtaç ve dezavantajlı bireyler için sosyal yardımlar yapılmakla birlikte çeşitli projelere de destekler sağlanmaktadır.

2.4.1.4. Belediyeler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar

Osmanlı döneminden beri yerel yönetimlere büyük önem verilmiş ve çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı belediye kanunu yaklaşık 74 yıl yürürlükte kalmış ve bu kanun ile belediyelerin yapacağı yardımların sınırları çizilmiştir (Akman ve Negiz, 2013). Belediyelerin gelirlerin ciddi bir boyutta olması nedeniyle mevzuatlar çerçevesinde sosyal yardımlarda bulunmaktadır (Aydın, 2008: 150). Belediyeler bir çok alanda sosyal hizmet ve sosyal yardım hizmeti sunmaktadır. Yapılan sosyal hizmet ve sosyal yardımların başında; çocuk, genç, yaşlı, engelli, yetişkin ve ailelere yönelik ayni, nakdi, gıda, giyim, erzak, sağlık, araç-gereç desteği gibi bir çok alan sayılabilir (Negiz, 2011: 327-328).

2004 yılında yürürlüğü giren 5216 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu” ile 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı “Belediye Kanunu” ile yoksul ve muhtaç ailelere yardım yapılması ön planda tutulmuştur (Daşlı, 2015: 124-125). Belediye kanunlarında yapılan yasal düzenlemeler ile belli bir nüfus sayısını geçen her belediye çocuklar için kreş, kadınlar için kadın konukevleri açma zorunluluğu getirilmiştir (Göktürk ve Yıldırım, 2008: 244-245).

Büyükşehir ve büyükşehir olmayan belediyeler vatandaşlara hizmet etmek için bir çok sosyal hizmet ve sosyal yardımlarda bulunmaktadır. Bunların içinde yoksul vatandaşlara erzak, gıda, giyim vb. temel ihtiyaçları karşılamakla birlikte yaşlı ve engelli vatandaşlar için evde bakım hizmeti sunmakla birlikte bünyelerin huzurevleri de açmaktadır.

2.5. Sosyal Politika Uygulaması Olarak Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP)

2011 yılında 633 sayılı KHK ile kurulan ASPB, 04.08.2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AÇSHB’ na dönüştürülmüştür. 2011 yılında kurulan

bakanlık; sosyal yardım ve sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren bir çok genel müdürlüğü, birimleri ve kuruluşları tek çatı altında toplamıştır.

Yeni kurulan bakanlık taşrada işlemlerin yürütülmesi amacıyla 2013 yılına kadar Toplum Merkezleri aracılığı ile yapmıştır. 09.02.2013 tarih ve 28554 sayı ile çıkan Resmi Gazete’ de ASPB yeni bir oluşum içerisine girmiştir. 28554 sayılı Resmi Gazete’ de yeni bir gündüzlü sosyal hizmet kuruluşu olan “Sosyal Hizmet Merkezi (SHM)” kurulmuştur. 09.02.2013 tarihinde Resmi Gazete’ de yayımlanan Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği” nin amacı;

“sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık odaklı sosyal hizmetlerin, hizmete erişim kolaylığı esasıyla bir arada ve gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulduğu kurum” olarak tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2013).

2013 yılında faaliyete başlayan SHM’ ler illerde bakanlığın İl Müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Muhtaç durumda olan birey, engelli, yaşlı ve aileler SHM’ lere giderek ihtiyaç konularına göre; ekonomik destek, engelli ve yaşlı bireylerin kurum bakımına alınması, bakımı gerçekleştirilemeyen çocukların kurum bakımına alınması, aile danışma ve eğitim hizmeti alma gibi bir çok alanda başvuruda bulunarak hizmet alabilmektedirler. SHM’ lerde meslek elemanı olarak tanımlanan “sosyal çalışmacı”, “sosyolog”, “psikolog”, “PDR”, “öğretmen”, “çocuk gelişimci” ve “aile ve tüketici bilimi” mezunları çalışmaktadır. SHM’ lerde çalışan meslek elemanları bireysel başvuruları değerlendirmekle birlikte bakanlığın hizmeti olan Alo 183 Sosyal Destek Hattına gelen ihbar ile basın ve medyada çıkan haberler, bireylerin ihbarları gibi durumları da değerlendirerek sonuca bağlamaktadırlar.

ASPB (Mülga) gelişen ve değişen dünyaya, çağdaş sosyal politikalar ile emin adımlarla ilerlemek amacıyla bir çok program ve proje hayata geçirmiş ve geçirmeye devam etmektedir. Hayata geçirelen programlardan biri olan ASDEP bireylerin talep odaklıdan arz odaklıya geçişin sağlanması yönünden büyük önem arz etmektedir. ASPB tarafından hayata geçirilen ASDEP;

“aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerin planlanması ve uygulanması, gerektiğinde diğerk kamu hizmetlerinden (eğitim, sağlık, istihdam vs.) yararlanılmasının sağlanması amacıyla sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini de içeren bir programdır. ASDEP ile nihai olarak, yaşam koşullarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.” (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 67).

64. ve 65. Hükümet Eylem programında olan ASDEP sosyal yardım ve hizmetlere gereksinim duyan tüm vatandaşlara ulaşılması hedeflenerek gerekli alt yapı ve personellerin temininin sağlanması n görülmüştür (ASPB Faaliyet Raporu, 2015: 108).

ASPB (Mülga) 2015 yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde ASDEP;

“...sorun yaşayan bütün dezavantajlı vatandaşlarımıza ulaşılması; ulaşılan vatandaşlarımızın kamunun kendileri için sağladığı imkânlar konusunda bilgilendirilmesi ve doğru yönlendirilmesi; yönlendirilen vatandaşlarımızın sorunlarının etkin bir rehberlikle üzülmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerinin planlanması ve uygulanması, gerektiğinde diğerk kamu hizmetlerinden yararlanılmasının sağlanması, sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması, vakanın takibi ve bu suretle yaşam koşullarının iyileştirilmesi sağlanacaktır” (ASPB Faaliyet Raporu, 2015: 163).

ASPB (Mülga) ASDEP’ i hayata geçirmeden önce 30.01.2015 tarihinden itibaren Rize, Kırıkkale, Sakarya ve Ankara/Altındağ ilçesinde SYDV Müdürlüklerinde kişisel bilgileri bulunan vatandaşlara yönelik SYDV Müdürlüğünde görevli meslek elemanları ile pilot uygulmasını yapmıştır (ASPB, 2015: 40). Vatandaşların talep odaklı anlayışını arz odaklı anlayışa çevirmek amacıyla hayata geçirilen ASDEP ile hedeflenen amaç; insanların hayat standartlarının iyileştirilmesi, ihtiyaç sahibi vatandaşların sosyal yardım ve sosyal hizmetlere ulaşmalarının sağlanması, ihtiyaç duyan vatandaşlara psiko-sosyal destek hizmeti sunmak, ekonomik durumlarının

incelenmesi ve ihtiyaç dahilinde ilgili kamu kurum, kuruluş, sivil toplum, vakıf vb. alanlara yönlendirilmelerin sağlanması, vatandaşların ikamet ettiği alanlarda yüz yüze görüşmelerin yapılması ile nihai olarak tüm vatandaşlarla görüşülerek ilgili mahalle, ilçe ve ilin alan taraması ile “risk haritasının” oluşturulmasıdır.

ASDEP’ in nihai amaçlarında bakıldığında “sosyal yardım” ve “sosyal hizmetlere” ulaşamayan ihtiyaç sahibi vatandaşların kamunun olanakları dahilinde rehberlik ve yönlendirilmelerin yapılmasıdır.

ASDEP’ in hayata geçirilmesi amacıyla bakanlık tarafından 2016 yılı içerisinde yapılan hazırlıklara bakıldığı zaman; fiziksel alt yapının hazırlanması, insan kaynağı, bilişim, kurumlararası uyumluluk gibi çalışmaların hızlandırılması ve 1 kadın, 1 erkekten oluşacak ekipler şeklinde hayata geçirilmesi planlanmıştır (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 68).

ASDEP kapsamında hizmet verecek personellerin temini ve görev alacak meslek elemanlarının bölümleri hakkında bir çok tartışmalar yapılmıştır. Program kapsamında görev alacak personellerin bölümleri bakanlık tarafından “sosyal çalışmacı, sosyolog, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile aile ve tüketici bilimleri” mezunlarının çalışacağı ve Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)’ ndan belli bir puan alan adayların İl Müdürlükleri bünyesinde yapılacak olan mülakatlarla belirlenmesi hedeflenmiştir. Nitekim 2016 yılında Türkiye genelinde yapılan mülakatlar sonucunda 1500 meslek elemanı İl Müdürlükleri ve İl Müdürlüklerine bağlı Sosyal Hizmet Merkezlerinde göreve başlamıştır. 2017 yılına gelindiğinde ise 2016 yılında uygulanan sistem tekrarlanmış ve 2017 yılında da uygun görülen 1500 meslek elemanı göreve başlamıştır. 2016 ve 2017 yılında hizmet alım/taşeron ile alınan 3000 ASDEP görevlisinden aktif olarak görevde olan 2800 personeldir (AÇSHB Faaliyet Raporu, 2018: 271). 04.12.2017 tarihi itibari ile gerekli şartları taşıyan meslek elemanları hizmet alım (taşeron)’ dan kadroya geçirilmiştir. Bakanlar Kurulu kararının “Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar”nın “Sınav Şartı” bölümünde 14.05.2018 tarih ve 2018/11809 esas sayılı karar ile;

“...bu Esaslar kapsamında istihdam edilmek üzere alınacak aile sosyal destek personeli unvanlı sözleşmeli personel, yukarıdaki hükümlere bağlı olmaksızın KPSS (B) grubu puan sırasına konulmak kaydıyla alım yapılacak her bir pozisyon

sayısının on katına kadar çağırılacak adaylar arasından, anılan Bakanlıkça belirlenecek usul ve esaslara göre yapılacak yazılı ve/veya sözlü sınav sonucuna göreçalıştırılır.” (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/18.5.715754.pdf>, son erişim: 20.05.2019).

İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezlerine görev yapmakta olan ASDEP personelleri sahaya/alana çıkararak önceden Bakanlık tarafından hazırlanıp tabletlere yüklenen soruları vatandaşlarla yüz yüze görüşme yoluyla yapılan mülakat sonucunda elde edilen bilgiler sisteme işlenmektedir. Mülakat yapıldığı esnada ihtiyaç sahibi bireylerin gerekli rehberlik ve yönlendirilmeleri yine meslek elemanları tarafından gerçekleştirilmektedir.

ASDEP kapsamında ihtiyaç sahibi vatandaşlara ulaşılarak gerekli rehberlik ve yönlendirmelerin yapılmasından sonra takibi yapılmaktadır. ASDEP kapsamında görev yapan meslek elemanları; sürekli gelişim gösteren, samimiyet ve sorumluluk bilincinde hareket ederek vatandaşların kişisel bilgilerine özen göstererek hareket etmek zorundadır (<http://www.asdepturkiye.com/2016/05/asdepin-detayli-icerigi-mulakat-icin.html>, son erişim: 20.05.2019).

ASDEP alanda vatandaşlarla bire bir çalışma sonucunda ihtiyaca yönelik rehberlik ve yönlendirmeleri yaparken bir çok kamu kurum ve kuruluş ile sivil toplum ve vakıflar ile çalışma ortamında bulunmaktadır. Bu kurumların başında; MEB, Sağlık Bakanlığı, Emniyet, SYDV, Kızılay, dernek, vakıflar gelmektedir.

ASDEP personelinin görev ve sorumlulukları özetle şu şekilde tanımlanmıştır;

- 1. Ziyaret edilen aileleri ASDEP hakkında bilgilendirmek, çalışma alanında yer alan kişi ve ailelerin psiko-sosyal ve ekonomik durumlarını incelemek ve değerlendirmek, görüşme sırasında inceleme ve gözlemlerde bulunmak, ihtiyaç halinde gerekli tedbirlerin alınmasına katkı sağlamak, desteğe ihtiyacı olan kişi ve aileleri periyodik olarak (yılda bir) ziyaret etmek,*
- 2. Birey ve aile üyelerinin ihtiyacını belirlemek ve ihtiyaç duyulan hizmetlere yönelik ilgili kamu kurum ve kuruluşlara, STK'lara ve yerel yönetimlere yönlendirme yapmak ve rehberlikte bulunmak, gerekli durumlarda bizzat aracılık etmek.*

3. *Sorumluluk alanındaki (muhtar, öğretmen, din görevlisi, sağlık görevlisi, komşu vb.) kişilerle ve ilgili kurum ve kuruluşlarla irtibat içinde bulunmak, çalışma alanındaki sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları hizmetlerin işleyişi ve etkinliği yönünden izlemek, gerektiğinde tespitlerini İl Müdürlüğüne iletmek.*
4. *Gerçekleştirilen yönlendirmelere ilişkin destek süreçlerinin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde başlatılmasına yönelik çalışmalar yapmak, süreçleri hızlandırmak.*
5. *Mevzuatta tanımlanan ve mesleki formasyonuna uygun raporlama yapmak ve çalışmaları yürütmek. ASDEP kapsamında hazırlanan yazılımı etkin bir şekilde kullanmak ve bu yazılım aracılığıyla gerekli veri girişlerini yapmak (AÇSHB, Hizmet Alımı Teknik Şartnamesi, 2017).*

ASDEP; ASPB (mülga) AÇSHB' na dönüşmesi ile birlikte daha önce olduğu gibi Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü' ne bağlı olarak Bakanlığın İl Müdürlükleri ile Sosyal Hizmet Merkezlerinde yürütölmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, 2015 yılında pilot uygulama kapsamında Ankara/Altındağ, Kırıkkale, Rize ve Sakarya illerinde başlatılan sonrasında ise ilk alımların 2016, ikinci alımların ise 2017 yılı içerisinde gerçekleştirilen “Sosyal Çalışmacı”, Psikolog”, “Sosyolog”, “PDR”, Çocuk Gelişimci” ve “Aile ve Tüketici Bilimleri” bölümlerinden mezun olan meslek elemanlarının istihdam edildiği “*talep odaklıdan arz odaklıya*” ana düşüncesi kapsamında hayata geçirilen ASDEP’ in hayata geçirilmesi noktasında alınan yol, yaşanan süreçler, uygulanabilirlik ve devam ettirilebilirlik, son durumu hakkında değerlendirmenin yapılabilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda konunun amacına ulaşılabilmesi için aşağıdaki soruların cevapları aranmaktadır;

- a. ASDEP’ in hayata geçirilme amacı ile mevcut aşamadaki durumunda değişiklik mevcut mudur?
- b. ASDEP kapsamında istihdam edilen personellerin ASDEP’ in amacına uygun çalışmakta mıdır?
- c. ASDEP’ in uygulamasında görevli olan personellerin sahada karşılaştıkları güçlükler, zorluklar nelerdir?
- d. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ASDEP’ in tüm vatandaşlar tarafından bilinmesi için yaptığı çalışmalar var mıdır ve bu çalışmalar sonucunda sahada görev alan ASDEP personeline yansımaları ne şekildedir?

3.2.Araştırmanın Önemi

2015 yılında pilot uygulama, 2016 yılında ise hizmet alım yolu ile personel istihdam edilerek hayata geçirilen sosyal politika uygulaması olan ASDEP hakkında yapılan literatür taramasında Artan ve Özkan (2018: 1501-1514)’ ın “*ASDEP Kapsamında İstihdam Edilen Personellerin Homofobi Düzeylerinin Değerlendirilmesi*” ile Laçin (2019)’ in “*Asdep Görevlilerinin Aile Sosyal Destek Programının Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri ve İş Tatminlerinin Ölçülmesi*” konulu araştırmalar dışında herhangi bir akademik çalışmanın yapılmadığı, yapılan bu araştırma ile

uygulamaya geçirilen ASDEP' in planlanan amaç ve hedefi, mevcut durumu ve gelecekteki durumu hakkında bilimsel bir çerçevede durumunun değerlendirilmesi, program kapsamında görevli personelin sorunları, sunulan hizmetler hakkında bilimsel bir araştırma yapılarak literatüre kazanım sağlanmasıdır.

3.3.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bursa AÇSHİM' e bağlı Osmangazi SHM, Yıldırım SHM, İnegöl SHM, Gemlik SHM, Orhangazi SHM, Mustafakemalpaşa SHM ve Karacabey SHM' lerde görevli ASDEP personelleri ile gerçekleştirilmiş olması ve görevli personellerin iş yoğunlukları ve zaman kısıtlılığı gibi faktörler göz önüne alınarak planlama yapılmış ve uygun olan personellerle AÇSHB' den alınan yazılı izin çerçevesinde yüz yüze ve yazılı görüşme ile sınırlı kalmıştır.

3.4.Araştırmanın Yöntemi

Hazırlanan bu çalışma, ihtiva ettiği amaç, dayanak ve kapsam itibari ile nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmalar; *“gözlem, görüşme ve doküman analizi”* gibi araçların kullanılması sonucunda elde edilen verilerin doğal bir ortamda ve titizlikle bütüncül bir Şekilde verilerin yorumlanmasıdır (Şimşek ve Yıldırım, 2018: 41). Çalışmanın sonraki aşamalarında verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilmektedir.

3.4.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada sosyal politika uygulaması olarak uygulanan ASDEP' in işleyişi, güçlükleri, zorlukları, niteliği, uygulamada karşılaşılan sorunlarla birlikte görevli personellerin karşılaştıkları güçlükler birlikte değerlendirmeye alınarak ASDEP' in olumlu, olumsuz, zorlukları ortaya çıkarmak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılarla yapılan yüz yüze ve yazılı görüşme ile ASDEP' in durum değerlendirilmesi yapılmıştır.

3.4.2.Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini Bursa AÇSHİM ve İl Müdürlüğüne bağlı gündüzlü hizmet kuruluşu olan SHM' ler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Bursa AÇSHİM ve İl Müdürlüğüne bağlı gündüzlü kuruluş olan Osmangazi, Yıldırım, İnegöl, Gemlik, Orhangazi, Mustafakemalpaşa ve Karacabey SHM' lerde görevli ASDEP personelleri oluşturmaktadır. Bursa AÇSHİM bünyesinde aktif olarak görevli olan 66 ASDEP personelinden 33' ü ile uygunluk ve zamana bağlı olarak yüz yüze ve yazılı görüşme yolu ile yapılan görüşmeler sonucunda veriler elde edilmiştir.

3.4.3.Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Görüşme; akademik bir disiplin çerçevesinde bilgi, beceri, duyarlılık ve öngörü ile bireylerle yapılan sohbete denilir (Şimşek ve Yıldırım, 2005, akt. Yaşa, 2019: 56). Literatür taramasının ardından araştırmacı tarafından elde edilen belge, gözlem ve görüşmelerin yazıya dökülmesi işlemine görüşme denir (Neuman, 2014: 233). Yapılan bu nitel araştırmada ilk etapta literatür taraması yapılmış, ardından da araştırma için araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu ile katılımcılarla bire bir görüşme sonucunda veriler elde edilmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorulara bakıldığında; ilk etap soruları olan katılımcıların; cinsiyet, yaş meslek ve çalışmış olduğu kurum bilgileri sonrasında ise araştırma yapılmak istenen konuya yönelik; sosyal politikanın tanımı, sosyal politika uygulaması olarak başlatılan ASDEP hakkında düşünceler, ASDEP' in uygulanma şekli, ASDEP kapsamında yapılan işlemler, ASDEP uygulamasında karşılaşılan sorunlar, ASDEP kapsamında tespit edilen sorunlara yönelik işlemler, ASDEP uygulamasında elde edilen talep, şikayet ve önerilere yönelik işlemler, ASDEP' in uygulanması aşamasındaki teknik durum, ASDEP kapsamında çalışan personelin durumu, ASDEP' in mevzuatı ve ASDEP hakkında önerilerden oluşan soruların olduğu görülmekle birlikte sorulara cevaplar aranmaya çalışılmıştır.

3.4.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmadan önce araştırma evreninin kamu olması nedeniyle AÇSHB' dan yazılı izin talep edilmiş ve yazılı iznin verilmesi sonrasında araştırma evreni olan Bursa AÇSHİM' e bağlı olan gündüzlü hizmet merkezlerinde görevli ASDEP personellerinden belli bir kısım ile yapılandırılmış görüşme formundaki soruların araştırma amacını kapsayıp kapsamadığını tespit etmek için görüşme yapılmış, akabinde yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorulardan çıkarma ve ekleme yapılarak son şekil verilmiştir.

Bursa AÇSHİM' nin gündüzlü hizmet kuruluşlarının farklı ilçelerde olması, söz konusu Bursa ilinde görevli ASDEP personellerinin yoğunlukları göz önüne alınarak yüz yüze ve elektronik posta yolu ile yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorulara cevaplar alınmıştır. ASDEP personelleri ile görüşme AÇSHB' nin yazılı izninden sonra 01.10.2019-27.11.2019 tarihleri arasında en çok 40, en az 20 dakikalık görüşmelerle gerçekleştirilmiştir.

3.4.5. Verilerin Analizi

Nitel araştırmanın en nihai amacı elde edilen bilgilerin sistematik bir şekilde kodlama ve temaların sonucunda bilgiyi ortaya koymaktır (Ataman, 2018: 57). Nitel araştırmada elde edilen veriler aslına sadık kalınarak ve gerektiğinde görüşme yapılan bireylerin söylemlerinden alıntı yapılarak sunulur (Kazak, 2019: 41).

“Nitel araştırma yönteminin betimsel analizi modelinin ilk aşamasında verilerin kodlanması gelmektedir. Bu aşamada araştırmacı, elde ettiği bilgileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğini bulmaya çalışır. Bu bölümler bazen bir sözcük, bazen bir cümle ya da paragraf, bazen de bir sayfalık veri olabilir. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümler, araştırmacı tarafından isimlendirilir, diğer bir deyişle kodlanır... Toplanan verilerin kodlanması ve bu kodlara göre sınıflandırılması yeterli değildir. İlk aşamada ortaya çıkan kodlardan yola çıkılarak verileri, genel düzeyde açıklayabilen ve kodları belirli kategoriler

altında toplayabilen temaların bulunması gerekmektedir. Temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilir ve incelenir. Kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılır. Bu bir anlamda tematik kodlama işlemidir ve toplanan veriler kodlar aracılığı ile kategorize edilmesidir” (Şimşek ve Yıldırım, 2018: 243-250).

Yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiş, yapılandırılmış görüşme formu ile katılımcılara sorular yöneltilerek veriler elde edilmiş ve elde edilen veriler bütünlük içinde değerlendirilerek kodlama ve temalar üretilerek katılımcıların benzer ve farklı görüşleri kategorileştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile derinlemesine yorumlanmış, katılımcıların demografik özellikleri nicel veriler aracılığı ile elde edilmiş, araştırma konusu itibari ile elde edilen veriler nitel araştırma yöntemi ile titizlikle verilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler

Araştırma kapsamında görüşme yapılan ve elektronik e-posta yolu ile yapılandırılmış görüşme formunu dolduran katılımcılara ilişkin temel bilgiler aşağıda sunulan Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4’ te sunulmuştur. Araştırmaya katılan katılımcıların isimleri gizli tutulmuş ve etik ilkeler çerçevesinde katılımcıların görüşlerinden elde edilen demografik bilgiler metinden seçilerek tablolaştırılmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların yaş aralığı

Yaş Aralığı	Sayı (S)	Yüzde (%)
25-27 Yaş	11	33,3
28-30 Yaş	15	45,5
31-35 Yaş	7	21,2
Toplam	33	100

Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan katılımcıların % 33,3’ ünün 25-27 yaş, %45,5’ inin 28-30 yaş ve %21,2’ sinin 31-35 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	Sayı (S)	Yüzde (%)
Kadın	28	84,85
Erkek	5	15,15
Toplam	33	100

Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan katılımcıların % 84,85’ ini kadın iken %15,15’ inin erkek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların meslek dağılımı

Meslek	Sayı (S)	Yüzde (%)
Sosyal Çalışmacı	4	12,12
Sosyolog	21	63,63
Psikolog	4	12,12
PDR	3	9,1
Aile ve Tüketici Ekonomisti	1	3,03
Toplam	33	100

Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan katılımcıların % 12,12' sinin Sosyal Çalışmacı, % 63,63' ünün Sosyolog, % 12,12' sinin Psikolog, % 9,1' inin PDR ve % 3,03' ünün ise Aile ve Tüketici Ekonomisti olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların çalıştığı kurumlar

Çalıştığı Kurum	Sayı (S)	Yüzde (%)
Bursa AÇSHİM	1	3,03
Osmangazi SHM	13	39,4
Yıldırım SHM	10	30,30
İnegöl SHM	2	6,06
Gemlik SHM	2	6,06
Orhangazi SHM	1	3,03
Mustafakemalpaşa SHM	2	6,06
Karacabey SHM	2	6,06
Toplam	33	100

Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan katılımcıların % 39,4' ünün Osmangazi SHM, % 30,30' unun Yıldırım SHM, % 6,06' sının İnegöl SHM, % 6,06' sının Gemlik SHM, % 6,06' sının Mustafakemalpaşa SHM, % 6,06' sının Karacabey SHM ve % 3,03' ünün Bursa AÇSHİM' de çalıştıkları belirlenmiştir.

4.2.Sosyal Politika Teriminin ASDEP Personellerine Çağrıştırdığı Anlam

Tablo 5: Sosyal Politika Teriminin ASDEP Personellerine Çağrıştırdığı Anlam

Alt Temalar	Katılımcı (K)
Ekonomi ve İstihdam	K1, K2, K3, K4, K7, K10, K16, K25, K31, K32, K33
Refah ve Toplumsal Refah	
Sağlık ve Eğitim	
Dezavantajlı Kesim, Proje ve Uygulamalar	

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara sosyal politika teriminin kendilerine çağrıştırdığı anlama dair cevaplara yer verilmiştir. Bu doğrultuda katılımcılara *Sosyal Politika Teriminin Sizlere Çağrıştırdığı Anlam Nedir?* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların soruya vermiş oldukları yanıtlarda farklı ve benzer cevaplar ortaya çıkmış ve bu doğrultuda alt temalar Tablo 5’ de görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

“Sosyal politika denince aklıma gelen ilk şey; devletin himayesi altında bulunan bireylere, ailelere hakkaniyet ve eşitlik çerçevesinde vatandaşların eksik, yetersiz kaldığı noktalarda resen onlara yardımcı olmaya çalışmak, ihtiyaçlarını gidermek gibi görevleri yerine getiren, nitekim bu görevleri yerine getirirken de eşitliği göz önüne alarak ayırım gözetmeksizin yaparak sosyal devlet anlayışı çerçevesinde toplumun refah seviyesini yükseltmek amacıyla yapılan tüm işlemleri sosyal politika olarak tanımlayabilirim.” (K1)

Araştırmaya katılım sağlayan K1 sosyal politika teriminin kendisine çağrıştırdığı anlamı genel olarak devletin sosyal devlet anlayışı çerçevesinde himayesinde bulunan vatandaşların özellikle ihtiyaç sahibi bireylerin muhtaçlık durumlarının bertaraf edilmesi için eşitliği göz önüne alarak toplumun refah seviyesinin yükseltilmesi olarak tanımlamaktadır.

“Sosyal Politika kavramı denilince devletin, hükümetin vatandaşların eksik kaldığı sağlık, eğitim, konut, sosyal güvenlik, istihdam ve sosyal hizmetler alanlarındaki eksikliklerini gidermek için kendi imkanları ile yani kamu hizmetleri kapsamında gidermesidir.” (K2)

Katılımcı K2 sosyal politikayı devletin, hükümetin vatandaşların temel hakları olan sağlık, eğitim, konut, istihdam, sosyal hizmetler gibi hakları kamu marifeti ile gidermesi olarak tanımlamaktadır.

“Bu kavram benim için sosyal devletin vatandaşların sağlık, eğitim, istihdam vb. gibi konularda vatandaşların bilinçlendirilmesi, dezavantajlı kesimin ilgili konularda desteklenerek toplumsal refahın devlet tarafından sağlanması olarak tanımlarım.” (K3)

Katılımcı K3, katılımcı K2 gibi devletin vatandaşların temel haklarının verilmesi, dezavantajlı kesimlerin bilinçlendirilmesi ve yardımlarda bulunarak toplumsal refahın sağlanması olarak tanımladığı görülmektedir.

“Bu kavram aslında çok geniş bir durumu kapsamaktadır. Ben kısaca bunu devletin sosyal devlet anlayışıyla vatandaşın ihtiyaçları doğrultusunda ihtiyaçların giderilmesi adına anayasa, kanun vb. ile projeler ve hizmetler üreterek vatandaşların eksiklerinin giderilmesi olarak tanımlarım.” (K4)

K4 sosyal politikayı kısaca ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla devletin yasal olarak düzenlemeler yapmasını, bu çerçevede proje ve hizmetler üreterek vatandaşların ihtiyaçlarını gidermesi olarak tanımladığı görülmektedir.

“Sosyal politika kavramı çok geniş bilgileri kapsamaktadır. Benim bu kavramı kısaca tanımlamam gerekirse; devletin ülke sınırları içerisinde yaşamını idame ettiren halkın sosyal, psikolojik ve ekonomik refahını, iyi oluş halini sağlama, devam ettirme adına izlemiş olduğu yol, doğrultu olarak tanımlamam mümkündür.” (K7)

Katılımcı K7 sosyal politika kavramının çok geniş bir kavram olduğunu, ekseriyeti itibari ile bir çok konuyu bünyesinde barındırdığını ifade ederek kısaca devletin vatandaşlarının sosyal, psikolojik ve ekonomik açıdan refah seviyesini arttırarak iyi bir duruma gelmelerini sağlaması gerektiğini düşündüğünü aktarmıştır.

“Esasen sosyal politika kavramı devletin korunma ve bakıma muhtaçlık, maddi yoksunluk, suçluluk ve işsizlik gibi sosyal sorunların çözümüne yönelik plan, programlar yaparak sağlıklı bir toplum düzeninin oluşturulması, barış, adalet, demokrasinin sürdürülmesi, devam etmesi için yapılan tüm işlemleri içermektedir.” (K10)

Katılımcı K10 sosyal politika kavramını devletin bireylerin temel gereksinimlerinin giderilmesi için yapacağı tüm çalışmalar sonucunda sosyal sorunların bertaraf edilmesi olarak tanımlamıştır.

“Devletin sosyal devlet anlayışı çerçevesinde toplumdaki bireylerin refah düzeyinin yükseltilmesi ve buna bağlı olarak uygulanan politikalar sonucunda ülkedeki toplum olgusunun yüceltilmesi olarak tanımlamak mümkündür.” (K16)

Katılımcı K16 yapmış olduğu açıklama ile devletin uygulayacağı politikalar sonucunda toplumda ikame eden bireylerin refah düzeylerinin yükseltilmesi olarak tanımlamıştır.

“Ben sosyal politika kavramını devletin; toplumun ve bireyin hayat standartlarını ve yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla geliştirilen, uygulanan yasa, yönetmelik, kural vb. şeylerin hayata geçirilmesi olarak tanımlarım.” (K25)

Katılımcı K25 sosyal politika kavramını; devletin vatandaşları için almış olduğu kanuni önlemler bütünü olarak tanımlamış ve alınan kanuni önlemlerin hayata geçirilmesi olarak tavsir etmiştir.

“Devletin toplumsal sorunlar konusunda uygulanan politika ve önemleri içeren ve daha çok dezavantajlı kesimi kapsamına alan politikalar bütünü olarak tanımlamak mümkündür.” (K31, K32)

Katılımcılardan K31 ve K32 sosyal politika konusunda benzer cevaplar vermiş olup verdikleri cevapta özetle devletin toplumsal sorunlar konusunda önlem alması olarak tanımlamışlardır.

“Bana göre sosyal politika kavramı; devletin toplumdaki bireylerin hayat standartlarının yükseltilmesi ve en nihayetinde sosyal refahın yükseltilmesi için geliştirilen politika, uygulama ve proje olarak tanımlarım.” (K33)

Katılımcı K33 genel olarak sosyal politikanın toplumda ikame eden bireylerin yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için politika ve projelerin üretilmesi olarak tanımlamıştır.

Katılımcılara yöneltilen *“Sosyal Politika kavramının sizlere çağrıştırdığı anlam nedir?”* sorusuna verdikleri cevapların ortak özelliklerine bakıldığında; sosyal politikanın devlet tarafından vatandaşlarının anayasal haklarını göz önüne alarak vatandaşların gereksinim ve ihtiyaçlarının giderilmesi, vatandaşların muhtaçlık durumuna düşmesini önlemek amacıyla anayasa, kanun, yönetmelik vb. erklerle önlemler alarak hayata geçirilmesi, eksik kalınan noktalarda projeler üretilerek vatandaşların sosyal, psikolojik, ekonomik durumlarının iyileşmesine katkıda bulunmak ve en nihayetinde ülkenin gelişmiş ülkeler seviyesine çıkartılması, sosyal refah seviyesinin yükseltilmesi amacıyla yapılan tüm işlemler olarak tanımlandığı görülmektedir.

4.3.Sosyal Politika Uygulaması Olarak ASDEP’ in Personel Tarafından Anlamı

Tablo 6: Sosyal politika uygulaması olarak ASDEP’ in personel tarafından anlamı

Alt Temalar	Katılımcı (K)
Teorik ve Amaç Olarak Yararı	K8, K9, K10, K12, K15, K16, K20, K22, K23, K26, K29, K30, K32, K33
İhtiyaç Sahiplerinin Tespiti	
Farklı İşler ve İş Yoğunluğu	
Niceliğe Önem Verilmesi	

Araştırmanın bu kısmında ASDEP kapsamında çalışan personellere ASDEP’ in anlamına yönelik olarak “Türkiye’ de sosyal politika uygulaması olarak başlatılan Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) hakkında fikirleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar tarafından verilen cevaplara göre konuya göre alt temalar oluşturulmuş ve bu doğrultuda oluşturulan alt temalar Tablo 6’ da görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

“Bakanlığımız tarafından başlatılan ASDEP programı teorik olarak aileler hakkında temel bir sosyal inceleme, bilgi edinme, rehberlik ve yönlendirmeye ihtiyaç duyan birey tespiti anlamında oldukça iyi düşünülmüş bir program olduğunu düşünüyorum. ASDEP programı kapsamında çalışan bir personel olarak sahada karşılaşılan sorunların çözümünün ve uygulanabilirliğinin zor olduğunu görüyorum, daha iyi bir program ile bu sorunun ortadan kalkmasının ve sosyal hizmete ihtiyaç duyan bireylere ulaşmanın mümkün olabileceğini düşünüyorum.” (K8)

Katılımcı K8 ASDEP hakkında; Bakanlığın hayata geçirmiş olduğu programın teorik olarak iyi olduğunu, bu kapsamda bireylerin temel ihtiyaçlarının tespiti ve gerekli rehberlik ve yönlendirmeler için güzel bir program olduğunu fakat sahada karşılaşılan sorunlar nedeniyle uygulanabilirliğinin zor olduğu, daha iyi bir program ile ihtiyaç sahibi bireylere ulaşabileceğini düşündüğünü belirtmiştir.

“Teorik anlamda sosyal hizmet modellerinin ihtiyaç çerçevesinde değerlendirilmesini kapsıyor olsa da ne yazık ki uygulamada istenilen amaca ulaşamamaktadır. Tabletle yapılması gereken program hala manuel sistem üzerinde anket formuna yazılarak yapılmaktadır. Yurtdışında sosyal politika olarak yapılan programlarda kişilerin hane ziyaretlerinin aylık periyotlarla sistemli bir şekilde takip edildiği öğrenilmiş bulunmaktayım ve Türkiye’ de de yurt dışına benzer bir uygulamanın yapılması gerektiğini düşünmekteyim.” (K9)

Katılımcı K9 ASDEP’ in teorik olarak ihtiyaç sahibi bireylerin sosyal hizmetlerle buluşturulması noktasında faydalı olduğunu fakat ASDEP’ in uygulanması için yapılan/yapılacak görüşmelerin sahada Bakanlık tarafından verilen tabletlere işlenmesi gerektiği fakat söz konusu tabletlerin sahada aktif kullanılmaması nedeniyle manuel olarak doldurulan formların görev yapılan kurumda bilgisayarlarda işlenmesinin zor olduğunu, yurt dışında meslek elemanlarının birey ile periyodik olarak görüşmelerin gerçekleştirdiğini fakat Türkiye’ de bu durumun mümkün olmadığını aktarmıştır.

“ASDEP ile ulaşılmak istenen hedeflenenlerin (aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerin planlanması ve uygulanması, gerektiğinde vatandaşın diğer kamu hizmetlerinden yararlandırılması) muhtaçlığı, yoksunluğu, işsizliği azaltacağını ve bu sayede toplumda adalet ve demokrasinin sağlıklı bir şekilde yürütüleceğine inanıyorum ancak Bakanlığın bu konuda gerekli altyapıyı sağlamadan projeyi başlatması nedeniyle yürütülebilirlik noktasında yeterli ve sağlıklı bulmuyorum.” (K10)

K10, Bakanlığın ASDEP programı ile aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının giderilmesi, temel gereksinimlerin giderilmesi için faydalı bir program olduğunu fakat Bakanlığın program konusunda gerekli altyapıyı oluşturmadan programın hayata geçirilmesi ile sürdürülebilirliğinin karanlıkta kaldığını ifade ettiği görülmüştür.

“İlkin olarak şunları söylemek mümkün: ASDEP projesinin muhtevasına, programın içeriğine baktığımızda programın temel saiklerinden birisinin aileyi

merkeze almak, tüm aile bireylerinin ihtiyaçlarının tespiti yönünde pragmatik bir çözüm bulmak olarak görmekteyim. Proje kapsamında yapılan hane görüşmelerinde, hanede yaşayan bireylerinin; sosyal ve ekonomik açıdan yaşadıkları sorunlar, maruz kaldığı sosyal sorunlar, yaşadıkları muhitteki problemler program kapsamında istihdam edilen personeller tarafından yerinde incelenmektedir. Bakanlığın vatandaşla bütünleşme yönünde hayata geçirmiş olduğu ASDEP'in ailelerin sorunlarına yerinde çözüm bulmak açısından oldukça verimli olduğunu söyleyebilirim.” (K12)

K12, uygulamaya geçirilen programın merkezinde aile olduğunu, merkezde ailenin olması ile birlikte ailenin ihtiyaçlarının ASDEP kapsamında istihdam edilen personel tarafından tespit edildiğini, yapılan uygulama ile ailelerin bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyal sorunlar boyutundan değerlendirildiğini ve bu sayede ailelere yerinde çözümler üretilmeye çalışıldığını aktarmıştır.

“ASDEP hakkında kısaca şunu söylemem gerekirse; gerekli altyapı oluşturulmadan başlatıldığı ve bu alanda hizmet vermek için istihdam edilen personelin farklı iş kollarında da çalıştırılıyor olmaları nedeniyle ASDEP'in amacına ulaşmadığını söyleyebilirim.” (K15)

Katılımcı K15 ASDEP hakkında; Bakanlık tarafından gerekli olan alt yapının oluşturulmadan programın hayata geçirildiğini, program kapsamında istihdam edilen personellerin görev almış olduğu kurumlarda farklı iş ve işlemleri de yapıyor olması nedeniyle ASDEP' in amacına ulaşmadığı kanaatinde olduğu görülmektedir.

“Bu soru hakkında şunları söyleyebilirim: Teorik olarak gelişimi tamamlanmasına rağmen uygulamada halen sıkıntı yaşanan bir program olduğunu düşünüyorum. Mevzuat ve personel yetersizliği de bu sıkıntıların var olan personelin mesleki çalışmalarını hakkıyla uygulayamaz hale gelmesine sebep olduğunu düşünmekteyim.” (K16)

K16, ASDEP' in teorik olarak sürecini tamamladığını fakat mevzuat ve personel eksikliği gibi sorunlardan dolayı uygulamada sorunların baş gösterdiğini, sorunların baş göstermesi ile birlikte personelde verim düşüklüğüne neden olduğunu belirtmiştir.

“Dezavantajlı bireylerin ve ailelerin ihtiyaçlarının sahada tespit edilerek devlet kurum ve kuruluşlarında sunulan hizmetlerle vatandaş buluşturmayı hedefleyen uygulama ile ihtiyaç sahiplerine ulaşılmayı planlayan program olarak nitelendirmem yerinde olmaktadır.” (K20)

K20, ASDEP' i ihtiyaç sahibi aile ve dezavantajlı konumda olan bireylerin program kapsamında sahada tespit edilmesi ile birlikte bireylerin ilgili birimlere buluşturulmasının hedeflendiği program olarak nitelemiştir.

“Söz konusu ASDEP' in mevzuatta belirtildiği şekilde uygulandığı takdirde yararlı olacak ancak ASDEP personelinin çalıştığı kurumlarda ASDEP dışında da işlerde çalışması nedeniyle ASDEP' in düzenli bir şekilde uygulanmadığı düşüncesindeyim.” (K22)

Katılımcı K20 ASDEP uygulamasını ilk başta sunulan amaç ve mevzuatı çerçevesinde ilerlemesi durumunda faydalı olacağı düşündüğünü fakat program kapsamında istihdam edilen personellerin görevli olduğu kurumlarda başka işleri de yapması nedeniyle düzenli bir şekilde uygulanmadığı düşüncesinde olduğu görülmüştür.

“ASDEP devletin sağladığı hizmetlerden habersiz olan, bu hizmetleri alma şartlarını sağlayan ancak konu ile ilgili bilgisi olmayan kişilere, söz konusu hizmetleri anlatmak ve kişileri hizmetlere yönlendirmek, arz odaklı olarak vatandaşa hizmet sunmak olarak özetlenebilir ancak günümüz teknolojisi ve devletin yayın organları vasıtası ile vatandaş zaten bütün hizmetlerden haberdar olmakta ve durumuna uygun hizmetlerden yararlandığını düşünüyorum.” (K23)

K23, hayata geçirilen programın en nihayi amacının devletin sunmuş olduğu hizmetlerden habersiz olan vatandaşların söz konusu hizmetlere ulaşmasının sağlanması, gerekli rehberliklerin yapılmasının ve sonucunda talep odaklıdan arz odaklı

bir anlayışa geçilmesinin amaçlandığını fakat gelişen teknoloji sayesinde ihtiyaç sahibi vatandaşların istediği hizmetlere anında ulaştığını belirtmiştir.

“Bu programdan önce vatandaşların sorunları ortaya çıktıktan sonra gerekli çözümler bulunmaya çalışılıyordu fakat ASDEP ile birlikte yapılan hane ziyaretlerinde vatandaşın ihtiyaçlarının belirlenerek sorunların ortaya çıkmadan önce koruyucu ve önleyici müdahaleler yapılarak gerekli önlemler alınabiliyor, vatandaşların birincil ihtiyaçlarına yönelik çözümler üretilebilmektedir.”
(K26)

Katılımcı K26, programdan önce sorunlarla karşılaşan vatandaşların sorunlara yönelik çözümler bulmaya çalıştığını, program kapsamında yapılan incelemeler neticesinde sorunların ortaya çıkmadan önce koruyucu ve önleyici müdahalelerle sorunların bertaraf edildiğini belirtmiştir.

“Görece hedefleri açısından etkileyici bir proje olmasının yanı sıra uygulama süreci ve iş yoğunlukları nedeni ile kısa sürede sonuca varması mümkün görmediğim bir program olarak nitelendirebilirim.” (K29)

Katılımcı K29, söz konusu programın amaç ve hedefinin ideal bir program olduğunu fakat program kapsamında görev alan meslek elemanlarının iş yoğunluğu nedeniyle kısa sürede etkili bir sonucun alınmasının mümkün görülmediğini belirtmiştir.

“ASDEP’ in teorik zeminde olayın gerçekleşmesinden önce önleyici ve müdahaleci bir durum ile hızlı tespitlerin gerçekleştirilmesi olarak nitelendirilmiş olsa da pratikte bu amaçlara ulaşılmadığı, söz konusu programın alan taraması olarak sisteme kaydedilen sayılardan yani nicelikten ibaret olduğunu düşünüyorum.” (K30)

K30, ASDEP’ in teorik olarak önleyici ve müdahaleci yöntemleri barındırıyor olmasına karşın uygulamada amacına ulaşamadığını, alanda elde edilen verilerle

sisteme veri girişinin yapılması yani niceliksel olarak değer verilmesinden öteye gitmediğini belirtmiştir.

“ASDEP sosyal politika uygulamaları anlamında tam olarak olmasa da yarar sağlayabilecek nitelikte olabilecek bir program olmasına karşın uygulama sırasındaki olumsuzluklar, nitelikten çok niceliğe yönelimlerin olması dolayısıyla katkı sağlama noktasında eksik kalmış, amacına ulaşması mümkün olmayan bir program olduğunu düşünüyorum.” (K32)

K32, sosyal politika uygulaması olarak ASDEP’ in kısmı olarak faydalı olduğunu, uygulama esnasında sahada karşılaşılan sorunlar, programın niteliğinden çok niceliğine önem verilmesi nedeniyle programın hanesine olumsuz yansıdığını ve en nihayetinde amacına ulaşmasının mümkün olmadığını belirtmiştir.

“ASDEP programının bireyin ve toplumun refahı açısından önemli bir amaca hizmet etmekte fakat ASDEP personelin çalışma şartları, can güvenliği riski ve vatandaşın bilgi paylaşımı konusundaki güvensizliği sebebiyle istenilen beklentiyi karşılayamayan bir program olduğunu düşünüyorum.” (K33)

K33, söz konusu programın birey, aile ve toplum açısından değerli olduğunu fakat programın uygulayıcısı olan personellerin çalışma şartları, can güvenliği, bireylerin kişisel bilgilerini paylaşmak istememesi gibi nedenlerden ötürü istenilen amaca ulaşmayan program olarak belirtmiştir.

Katılımcılara yöneltilen *“Türkiye’ de sosyal politika uygulaması olarak başlatılan Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) hakkında fikirleriniz nelerdir?”* sorusuna verdikleri cevapların neticesinde elde edilen bulgulara bakılacak olunursa; katılımcıların ekseriyetinin ASDEP’ in teorik, planan ve amaçlanan düşüncede hem fikir oldukları fakat programın uygulayıcısı olarak yaptıkları görevde, görevli oldukları kurumlarda sadece program kapsamında çalışmadıkları, kurumdaki diğer iş ve işlemlerin yapılıyor olması nedeniyle programın istenilen şekilde ilerleyemediği, program için yeterli derecede alt yapının yapılmaması ve program kapsamında gerçekleştirilen eylemlerde nitelikten çok niceliğe önem verilmesinin programın

aksamasının diğere bir yönü olduğu, genel itibari ile hayata geçirilen ASDEP ile ihtiyaç sahibi birey, aile, grupların sorunlarına çözüm bulmak, talep odaklı anlayıştan arz odaklı anlayışa geçildiğinin en nihayetinde sosyal devletin gereklerinden bir uygulama olduğu düşüncesinin hasıl olduğu görülmüştür.

4.4.ASDEP' in Sahada Uygulanma Yöntemi

Araştırmanın bu bölümünde Bursa AÇSHİM, Osmangazi SHM, Yıldırım SHM, İnegöl SHM, Gemlik Shm, Orhangazi SHM, Mustafakemalpaşa SHM ve Karacabey SHM' deki görevli olan ASDEP personellerin çalışma durumu hakkında sorulan “ASDEP çalışmasını nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna cevap aranmış ve tüm katılımcılardan alınan ortak bulgular aşağıda verilmiştir.

ASDEP kapsamında istihdam edilen “Sosyal Çalışmacı”, “Sosyolog”, “Psikolog”, “PDR” ve “Aile ve Tüketici Ekonomisti” bölümlerinden mezun olan personellerle yapılan görüşmelerde; görevli olunan kurumun iş ve işlemlerinin yapıldığı, asli görev olan ASDEP' in ise idare tarafından belirlenen gün, saat ve bölgelere saha ziyareti yapılarak gerçekleştirildiği, saha ziyaretlerinden önce idare tarafından şehrin dezavantajlı, yerleşim bölgelerine uzak olan yerlerin seçildiği, saha ziyaretlerinden önce idare tarafından ilgili bölgenin mahalle ya da köy muhtarı ile iletişim haline geçilerek ASDEP hakkında bilgi aktarıldığı ve personele yardımcı olunması noktasında destek talep edildiği, bazı ilçelerde görevli meslek elemanlarının yeterli olmamasından dolayı ASDEP personelinin mevcut işlemleri yapması nedeniyle bazen haftada yarım gün bazen ise hiç sahaya çıkılma durumunun olmadığı, ekseriyet itibari ile haftanın belli bir günün gruplar şeklinde önceden belirlenen bölge/mahalle/köye gidilerek bazen muhtarlığın da desteği alındıktan sonra hane ziyaretlerinin gerçekleştirildiği, ASDEP' in hayata geçirilme aşamasında personellere dağıtılan ve 2 personele 1 adet olacak şekilde verilen tabletlerin aktif olarak kullanılmadığı ve nedeninin ise tabletlerin erişim güclüğü olması, şarjının yeterli olmamasından dolayı ASDEP uygulaması için AÇSHB tarafından hazırlanan ASDEP sorularının yazılı olduğu evraklara görüşme notları alındığı, görevli olunan kuruma geldikten sonra manuel olarak doldurulan formların elektronik ortama aktarıldığı, iş

yoğunluğunun fazla olduğu SHM' lerde kuruma müracaatta bulunan vatandaşlardan elde edilen bilgiler ışığında ASDEP formlarının doldurulduğu bilgileri elde edilmiştir.

4.5.ASDEP Uygulaması Kapsamında Yapılan Hane Ziyaret Verileri

Tablo 7: ASDEP uygulaması kapsamında yapılan hane ziyaret verileri

Kurumlar	Katılımcılar Tarafından Yapılan Hane Ziyaret Sayı Aralığı				Yüzde (%)
	300-500	501-700	701-900	901 ve üstü	
Bursa AÇSHİM	-	3,03	-	-	3,03
Osmangazi SHM	-	9,09	27,27	-	36,36
Yıldırım SHM	24,25	9,09	-	-	33,34
İnegöl SHM	-	-	-	6,06	6,06
Gemlik SHM	-	-	-	6,06	6,06
Orhangazi SHM	-	3,03	-	-	3,03
Mustafakemalpaşa SHM	-	6,06	-	-	6,06
Karacabey SHM	-	6,06	-	-	6,06
Toplam	24,25	36,36	27,27	12,12	100

Araştırmanın bu bölümünde 01.10.2019-27.11.2019 tarihleri arasında katılımcılara ASDEP uygulaması kapsamında yapılan hane ziyaretlerinde yapılan ziyaretlerin sayısal verileri elde edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda katılımcılara; “ASDEP kapsamında bugüne kadar ortalama kaç hane ziyareti yaptınız? Ziyaretlerinizde Bakanlığımızın hizmet alanları olan (Sosyal ve Ekonomik Destek Yardımı, Yaşlı, Engelli, Korunma İhtiyacı Olan Çocuk) İşlemi Yaptınız?” sorularına verilen cevaplara yer verilmiştir.

Yukarıda tablo 4' te görüldüğü üzere ASDEP kapsamında Bursa AÇSHİM bünyesinde görev alan personellerden Bursa AÇSHİM' de görevli olan katılımcılardan 1 personelden yani % 3,03' teki personelin görüşme yapıldığı tarihe kadar 501-700 arasında hane ziyareti yaparak toplam hane ziyaretinin içindeki oranının tablo 7' de de görüldüğü üzere % 3,03 olduğu, tablo 4' te Osmangazi SHM' de görevli 13 personelden yani tüm katılımcıların % 39,4' ünün tablo 7' de de görüldüğü üzere % 9,09' unun 501-700, % 27,27' sinin 701-900 arasında hane ziyaretinde bulunduğu, tablo 4' te Yıldırım SHM' de görevli 10 personelden yani tüm katılımcıların % 30,30' unun tablo 7' de de görüldüğü üzere % 24,25' inin 300-500, % 9,09' unun 501-700 arasında hane ziyaretinde bulunduğu, tablo 4' te İnegöl SHM' de görevli 2 personelden yani tüm katılımcıların % 6,06' sının tablo 7' de de görüldüğü üzere % 6,06' sının 901 ve üzerinde hane ziyaretinde bulunduğu, tablo 4' te Gemlik SHM' de görevli 2 personelden yani tüm katılımcıların % 6,06' sının tablo 7' de de görüldüğü üzere % 6,06' sının 901 ve üzerinde hane ziyaretinde bulunduğu, tablo 4' te Orhangazi SHM' de görevli 1 personelden yani tüm katılımcıların % 3,03' ünün tablo 7' de de görüldüğü üzere % 3,03' ünün 501-700 arasında hane ziyaretinde bulunduğu, tablo 4' te Mustafakemalpaşa SHM' de görevli 2 personelden yani tüm katılımcıların % 6,06' sının tablo 7' de de görüldüğü üzere % 6,06' sının 501-700 arasında hane ziyaretin bulunduğu ve tablo 4' te Karacabey SHM' de görevli 2 personelden yani tüm katılımcıların % 6,06' sının tablo 7' de de görüldüğü üzere % 6,06' sının 501-700 arasında hane ziyaretinde bulunduğu tespit edilmiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde ASDEP uygulaması kapsamında Bursa AÇSHİM bünyesinde görevli olan personellerin yaptıkları hane ziyaretlerinde ekseriyette rehberlik ve yönlendirmelerde buldukları, ihtiyaç sahibi, müdahale yapılması gereken durumlarda ilgili kuruma bilgi verildiği ve akabinde yasal işlemlerin yapıldığı bilgileri bulunmuştur.

ASDEP uygulaması kapsamında görevli personellerin görev aldıkları SHM' lerin hizmet sunduğu bölgelerin nüfusu ve SHM' de çalışan diğer meslek elemanlarının sayısına paralel olarak ASDEP uygulaması için sahaya çıkma durumları göz önüne alındığında yapılan hane ziyaretleri verilerinin ilgili SHM içinde tutarlı olduğu fakat

diğer SHM' lerle karşılaştırma yapıldığında ise verisel olarak farklılıkların göz önüne çıktığı görülmektedir.

4.6.Asdep Uygulamasında Sahada Karşılaşılan Sorunlar, Sorunlara Yönelik Yapılan İşlemler ve Diğer Kamu Kurumları ile Yapılan Ortak Çalışmalar

Tablo 8: ASDEP uygulamasında sahada karşılaşılan sorunlar, sorunlara yönelik yapılan işlemler ve diğer kamu kurumları ile yapılan ortak çalışmalar

Alt Temalar	Katılımcı (K)
Kişisel bilgilerin paylaşılması sorunu	K2, K3, K6, K8, K9, K12, K13, K14, K17, K19, K24, K26, K28, K29
Güvensizlik ve Soruların Anlamsızlığı	
Görevli Olunan Kurum ya da ilgili Kurumlar	
Belediyeler, İş-Kur, Emniyet ve SYDV Müdürlüklerine Yönlendirme	

Araştırmanın bu kısmında ASDEP kapsamında çalışan personellere ASDEP' in uygulanma aşamasında yaşanan sorunlar, sorunlara yönelik çözümler, saha çalışması sonucunda diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ortak çalışma yapılıp yapılmadığını tespit etmek amacıyla “ASDEP hane ziyaretlerinde herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?”, “ASDEP kapsamında yapılan alan taramasında sorun tespit ettiğinizde ne tür işlem yapıyorsunuz?” ve “ASDEP kapsamında yapılan alan taramasında vatandaşların talep/şikayet, öneri vb. isteklerine yönelik olarak diğer kamu kuruluşları ile ortak çalışmalarınız oldu mu? Olduysa ne tür çalışmalarınız oldu?” soruları yöneltilmiştir. Katılımcılar tarafından verilen cevaplara göre konuya ait alt temalar oluşturulmuş ve bu doğrultuda oluşturulan alt temalar Tablo 8' de görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

“Hane ziyaretleri gerçekleştirdiğimizde vatandaşların güven problemi yaşadıklarını, kişisel bilgileri sorulduğunda eksik ya da yanlış cevaplar vermekte, görüşmeyi reddetmekte, zaman zaman hakaret edilmekte, bu da motivasyonumuzu düşürmektedir. Sahada tespit ettiğim vakalar için Müdürlüğümüz iletişim bilgilerini veriyorum, kişi ile güven sağlandıysa direkt başvurusu alınan vakalar da oldu, yaptığımız işlem o anki duruma göre şekillenmektedir. Hane ziyaretlerinde talebi olan vatandaşları ilgili kurumlara yönlendirmelerde bulunuyorum.” (K2)

Katılımcı K2, ASDEP’ in uygulaması kapsamında yapılan ziyaretlerde vatandaşın kendilerine güven duymamasından dolayı kişisel bilgilerini kendileri ile paylaşmadıklarını, sahada tespit edilen olumsuz durumlar konusunda öncelikle görev yaptığı kuruma gelmesini sağlayıp gerekli işlemleri yaptığını, yine yapılan ziyaretlerde vatandaşların talepleri olması durumlarında ilgili kamu kurumuna yönlendirme ve rehberlikler yaptığı görülmüştür.

“ASDEP kapsamında yaptığım incelemelerde; inceleme yaptığım hanede ikamet eden vatandaşların T.C kimlik numaralarını paylaşılmak istememeleri, kendilerine yönelttiğim soru içeriklerinin kişiler tarafından anlamsız bulunması başlıca sorunlardır. İnceleme esnasında herhangi bir sorun tespit ettiğimde önce vatandaşı ikna etmeye çalışıyorum, ikna olmazsalar teşekkür edip haneden ayrılıyorum. Söz konusu incelemelerde vatandaşlardan; eşya konusunda sıkıntı yaşayan aileler için Belediye ile gerekli görüşme ve yazışma süreci başlatılarak ailelerin ihtiyaç duyduğu eşya desteğinin sağlanması konusunda aracılık yapıyorum.” (K3)

Katılımcı K3, uygulama kapsamında karşılaştığı en önemli sorunları vatandaşların T.C kimlik bilgilerini paylaşmak istememeleri ve ASDEP kapsamında vatandaşa sorulan soruların vatandaş tarafından gereksiz bulunduğunu ifade etmiştir. İnceleme sırasında sorun tespit edildiğinde öncelikle vatandaşı ikna etmeye çalıştığını belirtmiş ve ihtiyaç sahibi vatandaşların ihtiyaç konusuna göre Belediye ile görüşüğünü belirtmiştir.

“Uygulama esnasında vatandaşların T.C kimlik numarası vermek istememesi, ikamet adreslerini değiştiren vatandaşları tekrar sisteme kayıt edilememesi ve hanenin kayıtlı olduğu yönünde sistemden geri dönüt alınması sorunlarını sayabilirim. Uygulama esnasında tespit ettiğim sorunlar için gerekli olan rehberlik ve yönlendirmeleri yapıp söz konusu sorunun Müdürlüğümüz hizmet modelleri arasında ise gerekli işlemleri başlatıyorum. Bugüne kadar gelen talep için SYDV ve Belediyelere yönlendirme yaptım.” (K6)

K6, ASDEP saha uygulamasında karşılaştığı sorunların başında görüşme yapılan vatandaşların T.C kimlik numarasını vermemesini ve görüşme yapılan vatandaş hakkında daha önceden işlem yapıldığında ASDEP sistemine kayıt edemediğini, sahada tespit ettiği sorunlar içerisinde görev almış olduğu kurum ile ilgili olanlar hakkında işlem başlattığını, görevli olduğu kurumun dışında olan konular hakkında ilgili kamu kurum ve kuruluşlara yönlendirme yaptığını belirtmiştir.

“Yaşadığımız en büyük sorunun ASDEP’ in program çalışmasının istenilen oranda gerçekleşmemesi ve buna bağlı olarak vatandaşın biz personellere olan güvensizliği olduğunu düşünüyorum. Tanıtım yaparken ve vatandaşın ikna etme sürecinde kaybettiğimiz vaktin yaptığımız çalışmanın niteliğini de etkilediğini düşünüyorum. Uygulamada tespit edilen sorunun Bakanlığımızın hizmet modelleriyle çözülebileceğine kanaat getirdiğimizde iş ve işlemleri başlatarak vaka olarak ele alıyoruz, sorunun çözümü paydaş kurumlarda ise gerekli rehberlik ve yönlendirmeyi sağlayarak gerekli yazışmaları yapıyoruz. Vatandaşlardan gelen taleplerde Bakanlığımızın hizmet modellerinin dışında olan sorunlar için gerekli rehberlik ve yönlendirmeden sonra ihtiyaç halinde gerekli yazışmaları yapıyoruz örneğin; vatandaşın iş bulma konusunda yeterli donanımına sahip olmaması durumunda İŞ-KUR yönlendirmesi ve ihtiyaç halinde resmi yazışmaların yapılması, Suriyeli vatandaşlar için geçici kimlik kartlarındaki aksaklıklar için İl Göç İdaresi ile ihtiyaç halinde gerekli yazışmaların yapılması, Evde Sağlık Hizmetlerine ihtiyaç duyan ve ne yapacağını bilmeyen vatandaşlar için rehberlik ve ihtiyaç halinde gerekli yazışmaların yapılmasını gerçekleştirdim.” (K8)

K8, ASDEP için yaptığı incelemelerde karşılaştığı sorunlar arasında vatandaşların kendilerine güvenmemesi ve vatandaşın güvenini sağlamak için yaptıkları uzun uğraşlar sonucunda zaman kaybettiklerini ve bu durumun personelin morelinde olumsuz gelişmelerin yaşanmasına neden olduğunu, K8, K6 gibi görev almış olduğu kurumu ilgilendiren konularda gerekli yasal işlemleri başlattığını ve vaka olarak değerlendirdiğini, inceleme esnasında oluşan talep noktasında İş-Kur, İl Göç İdaresi ve Belediyelerin Evde Sağlık Hizmetleri Birimine yönlendirmelerde bulunduğunu ifade etmiştir.

“ASDEP sistemine giriş için gerekli olan T.C kimlik numarasının elde edilmesi en büyük problem olduğunu düşünüyorum. Kişiler T.C kimlik numaralarını verirken bize ve kurum kimliğimize güvenmiyor. Bu güvensizlik üsluba kadar yansıyor bizleri anketör olarak görmeye sebebiyet vermektedir. Sahada tespit ettiğim sorunlara yönelik; Bakanlığımızın hizmet modelleri kapsamında neler yapılabilir konusunda çalışma arkadaşarımla fikir alışverişinde bulunuyorum. Ardından ilgili kamu kuruluşlarına kişiyi yönlendiriyorum. Uygulama sahasında gelen talep noktasında şu örneği verebilirim; Orhaneli merkez ve köylerinde SYDV ile ortak çalışmalar gerçekleştirildi. Ekonomik desteğe ihtiyacı olan vatandaşlar tespit edildiğinde gün sonunda SYDV başkanına bilgi verilerek, vatandaşların talep ve ihtiyaçları karşılanmaya çalışıldı.” (K9)

K9, uygulama esnasında karşılaştığı en büyük sorunu bireylerin ASDEP sistemine giriş için gerekli olan T.C kimlik numaralarını paylaşmamak olduğunu, bireylerin kendilerine güven duymadıklarını ve bu güvensizliğin üslublarına da yansıdığını, çalışmış olduğu kurumu ilgilendiren vakalarda işlem başlattığını, kurum dışında olanlar için ise gerekli yönlendirmeleri yaptığını ve bireylerin taleplerine yönelik daha çok SYDV’ ye yönlendirme yaptığını belirtmiştir.

“Genel itibariyle konuşmam gerekirse çok ekstrem birtakım sorunla karşılaşmadım. Fakat bu sorunların olmadığı anlamına gelmez. Bilakis hane ziyaretlerinde iyileştirilmesi/geliştirilmesi gereken yönler var. Sorunların en başta geleni- tabi bunu genel bir sorun olarak addetmemek gerekir çünkü kronik

bir sorun değil- algı sorunudur. Hane görüşmelerinde görüşme yaptığımız vatandaşın kimlik bilgilerini isteme konusunda sorunlar yaşadık. Kimi yerlerde bu sorunu hiç yaşamadık. Özellikle yaşadığımız mekânlar daha çok şehir merkezindeki mahalleler oldu. Fakat köylerde Bursa'nın ilçelerinde bu sorunu yaşamadık. Bunun dışında hane görüşmelerimizde çok ciddi sıkıntılara maruz kalmadık. Sorunları tespit ettiğimizde notlarımızı alıp, ilgili formlara kaydediyoruz. Kuruma, ailenin sorununa çözüm bulacak birime yönlendiriyoruz. Ayrıca kuruma geçtiğimizde kurum müdürümüze ailenin bilgilerini, yaşadığı sorunun bilgisini veriyoruz. Aciliyet gereken bir durum söz konusu olduğunda ailenin bize vermiş olduğu iletişim numarası üzerinden görüşme gerçekleştiriyoruz. Yaptığımız hane görüşmelerinde ailenin maruz kaldığı sorunların haline yönelik kurumumuz şayet bir çözüm sunamıyorsa aileyi başka kurumlara kanalize ediyoruz. Örneğin; SYDV, İŞKUR gibi. Bunun dışında ASDEP kapsamında yıl içinde bir takım projeler olduğunda diğer kamu kuruluşlarıyla ortak çalışmalarız oluyor. Örneğin: Rehber Öğretmen görüşmeleri kapsamında MEB ile çalışmamız gibi.” (K12)

K12, uygulama esnasında olağan dışı herhangi bir sorunla karşılaşmadığını, Bursa il merkezinde yaptığı incelemelerde vatandaşların T.C kimlik bilgilerini paylaşmak istemediklerini, söz konusu bu durumun köylerde yaşanmadığını, sahada tespit ettiği sorunlar hakkında görevli olduğu Müdürlüğü ilgilendiren konularda aciliyet sırasına göre işlem yaptığını, diğer kamu kurumlarını ilgilendiren durumlarda rehberlik ve yönlendirmeler yaptığını nitekim gelen taleplere yönelik yapmış olduğu yönlendirmelere SYDV, İş-Kur ve okul rehber öğretmenleri örnek göstermiştir.

“Asdep hane ziyaretlerinde en fazla karşılaştığımız sorunun halkın yapılan hizmete karşı güven problemi yaşamasıdır. Bireye göre devletin hiçbir kurumu hizmet etmek için böyle bir faaliyeti gerçekleştirmeyeceğini düşünmektedirler. Hane ziyareti esnasında eğer kişi bakanlığımızın herhangi bir hizmetinden faydalanabiliyorsa adres kartı verip Müdürlüğümüze yönlendirmesini yapıyorum, Müdürlüğümüzün hizmet modeline uygun değilse devletin farklı kurumlarına yönlendirilmesini yapıyorum. Asdep hane ziyaretinden en fazla

karşılaştığım sorun işsizlik olmuştur. Devletten para ya da başka bir şey talep etmediklerini kendilerine iş bulunması talebini ciddi anlamda değerlendirmemizi istemişlerdir. Ancak bizim böyle bir hizmetimizin olmadığını sadece İŞ-KUR'a başvuruda bulunmaları konusunda kendilerine rehberlik edilmiştir.” (K13)

K13, uygulama sırasında karşılaştığı en büyük sorunu kişilerin güven duymaması geldiğini, sahada tespit edilen sorunlara yönelik olarak Müdürlüğünü ilgilendiren konularda yasal işlem yaptığını, Müdürlük dışında olan konular hakkında ise ilgi kamu kurumuna yönlendirme yaptığını, kişilerden gelen taleplerin başında işsizlik olduğunu ve söz konusu işsizlik için İŞ-Kur' a başvuruda bulunması gerektiği yönünde rehberlik yaptığını belirtmiştir.

“Uygulamada en çok karşılaştığım sorunların başında görüşme yaptığım bireylerin T.C Kimlik paylaşımında bulunmak istememeleri, görüşme yapmak istememeleri ve güven sorunu gelmektedir. Uygulamada sorun tespit ettiğimde çalışmış olduğum alan ile ilgili ise (SED) yönetmelik kapsamında değerlendirme yapıyorum yoksa diğer alanlarda çalışan arkadaşlara yönlendiriyorum. Bireylerden gelen taleplere şu örneği verebilirim; Dağ Bölgesine yakın mahallelerde SYDV Müdürleri ile direkt telefon aracılığı ile bilgilendirme yapıp, yapılabilecekler hakkında değerlendirme yapıyorum ve Kaymakam başkanlığında toplantılarda Belediye vs. kurumlara sunum yaparak alandaki sıkıntı ve talepleri iletiyorum.” (K14)

K14, uygulama esnasında güven problemi yaşadıklarını, güvensizlikten dolayı bireylerin ASDEP girişi için gerekli olan T.C kimlik numaralarını vermemeleri geldiğini, sahada sorun tespit ettiğinde görevli olduğu birim ile ilgili olanlarda kendisinin işlem yaptığını, diğer birimleri ilgilendiren sorunlarla ilgili birime yönlendirdiğini, bireylerin taleplerine yönelik olarak SYDV' lere yönlendirme yaptığını ifade etmiştir.

“Uygulama esnasında; ASDEP' in tanıtımını bireysel olarak gerçekleştirmiş olmamıza rağmen hizmet sunduğumuz kitlelerce güvensizlik gerekçesi ile kimlik paylaşımının yapılmaması, görüşmenin reddedilmesi gibi sorunlarla sık sık karşı

karşıya kalmaktayız. Sahada tespit edilen vakanın içeriğine göre çeşitli kurum ve kuruluşlara yönlendirme yapılmakta, gerektiğinde tutanak tutularak kurumsal işlem başlatılmaktadır. Sahada gelen taleplere yönelik olarak sorunun içeriği doğrultusunda gerekli kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirme yapıyorum, bunların başında İş-Kur, Meb, SYDV, Adalet Bakanlığı gelmektedir.” (K17)

K17, sahada karşılaştığı sorunların başında güvensizlik olgusunun geldiğini ve buna bağlı olarak bireylerin kimlik bilgilerini paylaşmak istememesi geldiğini, bireylerden gelen taleplere yönelik olarak ise İş-Kur, MEB, SYDV, Adalet Bakanlığı gibi kamu kurumlarına rehberlik ve yönlendirme yaptığını beyan etmiştir.

“Asdep ziyaretlerinde, hane sahibinin kimlik numarasını vermemesi sebebiyle veriyi sisteme işleyememek başlıca yaşanan problemdir. Sahada tespit edilen sorunlardan Müdürlüğümüze veya İl Müdürlüğüne yönlendirmede bulunuyorum. Hizmet dışı ise ilgili Kurum ya da Kuruluşa gerekli yazışması yapıyorum.” (K19)

K19, uygulama sırasında karşılaştığı en büyük sorunu görüşülen kişilerin kimlik bilgilerini paylaşmak istememeleri olduğunu, sahada tespit edilen sorunlara yönelik olara ise görevli olduğu kurum ya da diğer kamu kurumlarına yönlendirme yaptığını aktarmıştır.

“Uygulama sırasında görüşme yaptığım bireylerin T.C kimlik numarasını vermemelerini, köyler dışında apartmanlarda yapılan ziyaretlerde ise güven problemi sorununu söylebilirim. İnceleme sırasında tespit ettiğim sorunlara yönelik olarak Bakanlığın hizmetleri içerisinde ise, Müdürlüğümüze veya İl Müdürlüğüne yönlendirmede bulunuyorum. Hizmet dışı ise ilgili Kurum ya da Kuruluşa gerekli yazışması yapıyorum. Bireylerden gelen taleplere yönelik olarak Belediye ile alt yapı, ulaşım konularında yazışmaları yapıyorum.” (K24)

K24, K19 gibi sahada karşılaştığı sorunların başında güven sorunu geldiğini, sorunlara yönelik olarak görevli olduğu kurumu ilgilendiren durumlarda işlem başlattığını, görevli olunan kurumu ilgilendirmeyen konularda ilgili kurum ile yazışma

yaptığını, bireylerden gelen talepler doğrultusunda Belediyeye ile resmi yazışma yaptığını belirtmiştir.

“Yapılan hane ziyaretlerinde vatandaşların güven probleminden dolayı T.C. kimlik bilgilerini paylaşmaması benim için bir sorundur. Ziyaretlerde sorun tespit ettiğimde vatandaşın Müdürlüğümüzün hizmet modellerinden yararlandırma durumları değerlendiriliyor, ayrıca gerekli yetkili birimlere yönlendirmeler yapılarak hanenin ihtiyaçlarının karşılanması sağlanıyor. Alan taramasında vatandaşların taleplerine yönelik gerekli rehberlik ve yönlendirmeler yapıyorum. İş-Kur, Emniyet birimleri, SYDV, Büyükşehir Belediyesi gibi kurumlara yönlendirme yapıyorum.” (K26)

K26, ASDEP uygulamasında sahada karşılaştığı sorunun başında güvensizliğin olması nedeniyle vatandaşın T.C kimlik bilgilerini vermek istememesi geldiğini, sahada tespit ettiği sorunlardan görevli olduğu kurumu ilgilendiren konularda değerlendirmeler yaptığını, başka kamu kurumunu ilgilendiren konularda ise gerekli rehberlikleri yaptığını, sahada vatandaşların taleplerine yönelik olarak İş-Kur, Emniyet, SYDV ve Büyükşehir Belediyesine yönlendirmelerde bulunduğunu aktarmıştır.

“Uygulama kapsamında yaptığım incelemelerde bireylerin güvenlik endişeleri, kmç şüphesi olan durumlarda hane içi durumun gizlenmeye çalışılması sorunları başta gelmektedir. Sahada tespit ettiğim vakalara yönelik olarak çalıştığım kurum olan SHM’ ye yönlendirme yapıyorum, vatandaşlardan gelen taleplere yönelik olarak mahalle muhtarları ile görüşme yapıyorum.” (K28)

Katılımcı K28, uygulama sırasında güven problemi yaşadıklarını, hane halkının hanede olan sorunları gizlemeye çalışmalarını sorun olarak aktarmış, ilgili sorunları görevli olduğu kuruma yönlendirme yaptığını, sahadan gelen taleplere yönelik olarak mahalle muhtarlığına yönlendirme yaptığını belirtmiştir.

“ASDEP uygulamasında bireylerin T.C kimlik numarasını paylaşmak istememesi ve proje kapsamında yeterli bilgilendirmenin olmaması nedeni ile hem güvenlik hem de verimli bir çalışma açısından sorunlar ile karşılaştığımızı

düşünmekteyim. Uygulama sırasında gelen taleplere yönelik olarak şu örneği verebilirim; engelli çocuğu bulunan bir vatandaşın çocuğunun özel eğitim alması noktasında sorunlar yaşadığını belirtmesi üzerine çocuğun kayıtlı olduğu okul rehber öğretmeni ve ilçe RAM ile telefon görüşmeleri gerçekleştirerek sürecin düzenlenmesi noktasında destek oldum.” (K29)

K29, uygulama sırasında bireylerin kişisel bilgilerini paylaşmak istememeleri, ASDEP uygulamasının tanıtılmaması nedeniyle güvenlik sorunları yaşadıklarını ve buna bağlı olarak verimli çalışma yapamadıklarını, uygulama sırasında vatandaşlardan gelen taleplere yönelik olarak konusuna göre gerekli olan kamu kurumu ile irtibata geçtiğini aktarmıştır.

Katılımcılara yöneltilen “ASDEP hane ziyaretlerinde herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?”, “ASDEP kapsamında yapılan alan taramasında sorun tespit ettiğinizde ne tür işlem yapıyorsunuz?” ve “ASDEP kapsamında yapılan alan taramasında vatandaşların talep/şikayet, öneri vb. isteklerine yönelik olarak diğer kamu kuruluşları ile ortak çalışmalarınız oldu mu? Olduysa ne tür çalışmalarınız oldu?” sorusuna verdikleri cevapların neticesinde elde edilen bulgulara bakılacak olunursa; ASDEP kapsamında görev yapan personellerin tümü görüşme yapılan vatandaşların kendilerine güvenmemelerine bağlı olarak ASDEP uygulamasının veri girişinde gerekli olan kişisel bilgilerin verilmemesi geldiğini, ekseriyet olarak ise ASDEP uygulamasının yeterli derecede tanıtımının yapılmamasına bağlı olarak vatandaşların uygulamadan haberdar olmamaları, can güvenliği riskinin olması gibi sorunların başta geldiğini, uygulama esnasında tespit edilen sorun, vaka, olay hakkında görevli olunan kurum tarafından yasal işlemin başlatılabilmesi için tutanak tutulduğu, dilekçe alındığı, akabinde işlemlerin yapıldığını, görevli olunan kurumu ilgilendiren sorunların olmadığı durumlarda ilgili kamu kurumu tarafından işlemlerin yapılması için rehberlik, yönlendirme ve yazışmaların yapıldığı, uygulama esnasında vatandaşlardan gelen talepler noktasında İş-Kur, Belediye, Muhtarlık, MEB, Adalet Bakanlığı gibi kamu kurumlarına yönlendirme yapılarak ortak çalışma alanı oluşturduğu bilgilerine ulaşılmıştır.

4.7.ASDEP Veri Girişinde Yaşanan Teknik Aksaklıklar

Araştırmanın bu bölümünde ASDEP uygulamasını gerçekleştiren personellerin yapmış oldukları hane ziyaretlerinde elde ettikleri nitel ve nicel verilerin ASDEP bilişim sistemine işlenmesi noktasında yaşanan aksaklıklar, teknik sorunların olup olmadığı noktasında bilgi elde etmek için katılımcılara “*ASDEP alan taramasında elde edilen verileri sisteme işleme yaparken teknik sorunlarla karşılaşıyor musunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların soruya vermiş oldukları cevaplara ilişkin ortak ve farklı bulgular aşağıda sunulmuştur.

“ASDEP uygulaması kapsamında tarafımıza verilen tablet ile veri girişi yapamıyoruz çünkü ASDEP kapsamında daha çok köylerde tarama yaptığımız için tablet çekmiyor bu sebeple girişleri kurum bilgisayarlarından yapıyoruz.” (K2)

“Çalışmış olduğum kurumda ay sonlarında veri girişi yapılmasından dolayı oluşan yoğunluk bizlerin de ASDEP girmesi halinde sistemin haddinden fazla yavaş olmaya başlıyor. Tabletle veri girişi şarj sorunu sebebiyle yapılmamaktadır.” (K3)

“Bizlere verilen tabletlerle ASDEP bilişim sistemine ulaşımın yavaş olması sebebiyle kullanmıyoruz. Sahaya çıkarken ASDEP sorularının bulunduğu formları sahada doldurduktan sonra görev aldığımız kurumda ASDEP bilişim sistemine giriyoruz ve bu da zaman kaybına sebep oluyor.” (K5 ve K18)

“ASDEP bilişim sistemine giriş yaparken teknik sorunlarla karşılaşıyoruz, sorunu Bakanlığımızda yetkili mercilere iletiyoruz ve gerekli çözüm için çalışmalar yürütülüyor.” (K8)

“Evet, fazlasıyla teknik sorunlarla karşılaşıyorum. ASDEP sisteminde özellikle ay sonunda sistemde yoğunluk olması nedeniyle sistem çalışmıyor ve veri işleyemiyorum. Bunun dışında Bakanlığımızın Kimlik Paylaşım Sistemi olan MERNİS sisteminde de teknik arızalar oluyor ve kişilerin kimlik bilgilerine ulaşamıyorum, bunun sonucunda gün içinde gerçekleştirmem gereken veri

girişini yapamıyorum. Bir diğer husus ASDEP programının birincil kaynağı olan tabletlerin alan taraması esnasında aktif olarak kullanılmaması, tabletlerde bulunan uygulamaların iyileştirilmemesi ve güncel hale getirilmesi gerekiyor.”
(K9)

“Genel olarak verilerin işlenmesi konusunda teknik anlamda bir sorun yaşamadım. Ara birtakım sorunlar yaşadığım oldu fakat bakanlığın teknik sorunların çözümüne yönelik birimleri var. Teknik anlamda bir sorun yaşadığımızda bakanlığın bu sorunla ilgilenen birimiyle iletişime geçiyorum. Bu şekilde sistemden kaynaklanan sorun bir süre sonra çözüme kavuşturuluyor.”
(K12)

“Sistemin yoğun olduğu dönemlerde bir ASDEP girişinin 15 dk’ yı aşkın sürdüğü zamanlar oluyor ayrıca sehven bir hata yapıldığında bunun silinmesi/düzeltilmesi noktasında sıkıntı yaşıyoruz.” (K16)

“Uygulamanın ilk zamanlarında teknik sorunlarla karşılaşıyordum, zamanla bu sorunlar Bakanlığımızın ilgili birimlerince giderildi. Şuan herhangi bir sorun yaşamıyorum.” (K20)

“ASDEP bilişim sisteminde yoğunluk olması nedeni ile girişler çok yavaş olmaktadır. Sorulan sorularda cevaplara göre yeni soru çıkmamakta, soru tekrarı ve gereksiz sorular bulunmaktadır. (K25)

“Sorulardaki mantık hataları, benzer soruların yer alması vb. sorunlar ve sistemin yavaş çalışmasından kaynaklanan sorunlarla çok sık karşılaşıyorum.”
(K27)

ASDEP uygulamasında görevli personellerin yaptıkları incelemeler neticesinde elde ettikleri nitel ve nicel verilerin sisteme işlenmesi noktasında karşılaşılan durumlar hakkında katılımcılara yöneltilen “ASDEP alan taramasında elde edilen verileri sisteme işleme yaparken teknik sorunlarla karşılaşıyor musunuz?” sorularına verilen cevaplardan farklı ve benzerler birlikte değerlendirildiğinde; ASDEP uygulaması kapsamında görevli her iki personele verilen bir tabletin sahada aktif olarak kullanılmadığı, bunun sebebinin ise söz konusu tabletlerin şarjlarının yeterli olmaması ve tabletlerin sisteme erişim sağlamasında sorunlar yaşaması olduğu görülmüştür.

Yapılan hane ziyaretlerinde ASDEP personellerin manuel olarak doldurmuş oldukları formları görevli olunan kurumda kurum bilgisayarlarından ASDEP bilişim sistemine işlendiği, söz konusu sisteme işleminin ay sonlarında olduğu dönemlerde sistemin durma noktasına geldiği, bir ASDEP girişinin uzun sürmesine bağlı olarak personelde moral ve motivasyon düşüklüğüne neden olduğu bilgileri elde edilmiştir.

ASDEP bilişim sisteminde karşılaşılan bir diğer önemli hususun; ASDEP sorularının kendi içerisindeki anlam bütünlüğünün olmaması, olumlu cevap verilen soruya sonrasında olumsuz cevap alınmasına yönelik soruların olması ve bu durumun hali hazırda çözülmemiş olması, 18 yaş altı bireylerin neden iş bulmuyor, evli mi? vb. soruların olması ASDEP’ in kendi içinde sorunlar olarak nitelendirilmiştir.

ASDEP bilişim sisteminde kaynaklanan sorunların çözümü noktasında AÇSHB tarafından görevlendirilen personellerin uygulamada çıkan sorunların kendilerine iletilmesi durumunda sorunun çözüme kavuşturulduğu bilgisi de bir çok katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Söz konusu sorunların çözüme kavuşturulması sonucunda ASDEP bilişim sistemine daha çok veri girişinin sağlanmaya başlandığı ve görevli personelde moral ve motivasyonun artmasını sağladığı bilgileri ifade edilmiştir.

4.8.ASDEP Uygulaması Kapsamında Görevli Personelin Hakları ve Görev Alınan Kurumlarda Karşılaşılan Sorunlar

Tablo 9: ASDEP Uygulaması Kapsamında Görevli Personelin Hakları ve Görev Alınan Kurumlarda Karşılaşılan Sorunlar

Alt Temalar	Katılımcılar (K)
ASDEP Uygulaması Dışında İşlerin Yapılması	K1, K3, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K23, K26, K30
Ötekileştirilme	
Mevzuatın Yetersiz Olması	

Araştırmanın bu kısmında ASDEP kapsamında çalışan personellere görevli oldukları kurumlarda karşılaştıkları sorunlar, ASDEP mevzuatı ve haklarının yeterli olup olmadığı yönünde bilgiler elde edilmesi amacıyla “*ASDEP Personeli olarak*

çalıştığınız kurumda (fiziksel şartlar, idarenin ASDEP' e bakış açısı gibi) karşılaştığınız sorunlar var mı? Karşılaşıyorsanız ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz? ve ASDEP' in mevzuatı hakkında bilginiz var mı? Mevzuat hakkında düşünceleriniz nelerdir?" soruları yöneltilmiştir. Katılımcılar tarafından verilen cevaplara göre konuya ait alt temalar oluşturulmuş ve bu doğrultuda oluşturulan alt temalar Tablo 9' da görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

"Öncelikle ASDEP kapsamında görev aldığım kurumda ilk etapda kurumda çalışabileceğimiz ortam mevcut değildi. Yani görevli olduğumuz kurumda bir adet bilgisayarı 3 kişinin kullanması gibi. Görevli olduğumuz kurumda ASDEP uygulaması kapsamı dışında kurumun diğer iş ve işlemlerini yapıyoruz. Herhangi bir basın haberi ya da acil bir olayda ilk göreve çağrılanlar genelde ASDEP personelleri olmaktadır. Yine bakanlığın yapmış olduğu bir çok proje ve uygulamalarda her zaman biz ASDEP personellerine denetimleri verilmektedir. Örneğin 2017 yılında Büyükanne proje kapsamında çalışan annelere ekonomik destek sağlama projesi vardı ve bu projenin denetimini bizler yaptık. Yine ASDEP uygulaması kapsamında mahalle muhtarları ve okulların rehberlik servisleri ile bire bir görüşüp ASDEP bilişim sistemine yüklenen sorulara cevaplar aramaya çalıştık. Yeni bir uygulama olan ve Valilik binasında faaliyete geçen Açık Kapı sistemi için diğer illerde ASDEP persenllerinin görevlendirildiği hakkında bilgiler tarafıma geldi. Mevzuat konusuna gelecek olursam; ASDEP' in mevzuatı hali hazırda mevcut değil. 01.04.2018 tarihinde taşeron firmalardan kadroya geçtikten sonra 657 sayılı kanunun 4/D bendine tabi olduk ama 657 sayılı kanunun tüm haklarına sahip değiliz, bu kanunun yanında işçi kanununa tabiyiz. Kurumda çalışan diğer meslek elemanları 08.00-17.00 saatleri arasında çalışırken bizler 08.00-18.00 saatleri arasında çalışıyoruz. Çünkü İşçi kanununda 45 saatlik bir çalışma durumu söz konusu olmasındandır. ASDEP ve ASDEP personellerinin haklarını içeren bir kanunun çıkması daha iyi olacağını düşünüyorum." (K1)

Katılımcı K1, ASDEP kapsamında görev almış olduğu kurumda idare tarafından bir çok acil ve normal işleri ilk etapta ASDEP personellerinin çağrıldığını, Bakanlık tarafından hayata geçirilen bir çok program ve projenin denetiminin ASDEP

personellerine verildiğini, ASDEP mevzuatının olmadığını ve bu konu çalışılması gerektiğini belirtmiştir.

“ASDEP uygulaması kapsamında çalıştığım kurumun ASDEP dışında da fiziksel şartları SHM’ye uygun değildir. Önceki idarecimiz döneminde saat 08:00-17:00 aralığında ASDEP kapsamında alan taraması yapmamız ve kurumun uygulama biriminde bulunan dosyaların da işlemlerini yapmamız istenmekteydi ayrıca personele statüsüne göre muamele edilmekteydi. Son idarecimiz personellere statülerine (kadrolu/ekdersli/ASDEP’ li) göre ayrıcalık göstermemekte ve herhangi bir sorun yaşanmamaktadır. ASDEP uygulamasının ve bizlerin haklarına dair mevzuatın kapsamını yetersiz buluyor ve gerekli düzenlemenin yapılmasını talep ediyoruz. Örneğin özlük haklar konusunda iyileştirme yapılmasını, görevde yükselme, il dışı tayin hakkı ve becayiş olmasını umut ediyoruz.” (K3)

K3, görevli olduğu kurumda ASDEP uygulaması kapsamında görev aldığını, önceki idarecisinin statüye göre işlem yaptığını, yeni gelen idarecinin bu duruma takılmadığını, ASDEP uygulama ve personelin özlük haklarını da içeren mevzuatının geliştirilmesini talep ettiğini belirtmiştir.

“ASDEP kapsamında ilk alınan personellerden olduğumuz için kurumumuzda pozisyonumuzun bilinmemesi , kadromuzun olmaması ve iş tanımımızdaki açıklık bazı sorunlara ve idarenin bakış açısında zaman zaman rahatsız edici durumlara ulaşmıştı, süreç içerisinde bu durum azaldı, fiziksel şartlar iyileştirildi, idarenin verdiği diğer işlere dahil olmamızla birlikte bakış açısı değişti ancak Bakanlığımızın bizim için biçtiği rolün ve önemin gerek biz personeller gerekse idareciler tarafından bilinmemesi rahatsız eden bir durum olarak devam etmektedir. Diğer soru olan mevzuat konusunda bilgiye sahibim. İhtiyaç halinde ulaşarak bilgi ediniyorum. Mevzuat bana iyileştirilmeye açık olduğu izlenimi veriyor, eksikliklerin olduğunu düşünüyorum, Bakanlığımızın takdiriyle yapılacak iyileştirmelerin bizim adımıza motive edici olacağını düşünüyorum.” (K8)

Katılımcı K8, kendilerinin ilk alımlarda göreve başlayan ASDEP personellerinden olduğunu, görev alınan kurumda ASDEP personelinin bilmemesi,

yapacağı iş tanımının aydınlatılmamasına bağlı olarak çeşitli sorunlar yaşadıklarını, ilerleyen dönemlerde söz konusu sorunların giderilmeye başlandığını, idarenin vermiş olduğu ASDEP dışındaki işlerin de yapılması ile birlikte kurumda görev alan diğer meslek elemanları tarafından da bilinilmeye başlandığını, ASDEP uygulaması ve personelin haklarına dair mevzuatı bildiğini fakat söz konusu mevzuat geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

“Fiziksel şartlar olarak ASDEP alan taraması için İl Müdürlüğümüzce tahsis edilen araç içi ergonomik değil ve aşırı konforsuz. Yaklaşık 200 km yol gidildiği ve yolların virajlı olması baz alınırsa köye ulaşıldığında alan taraması yapmak için olan iş verimim otomatik olarak düşmektedir. Üzülerek belirtmek isterim ki idare olarak fiziksel şartlar düzeltilse de iş verimi ve akışı anlamında ASDEP personeli olmanın gerektirdiği anlam ve önem yeterince hissettirilmiyor. Alan taraması sonrasında ilçeden dönüldüğü halde tekrar kuruma dönmemiz ve kart basmamız isteniyor. Bu durum işe olan motivasyonumu ne yazık ki düşürüyor. Diğer sorunuza gelecek olursam; mevzuat hakkında bilgiye sahibim. Bakanlığımızın da uygun görmesi halinde özlük hakları, alan taramasında yaşanan olumlu ya da olumsuz çalışma şartlarının, iş yükünün vb. mevzuat kapsamında değerlendirilerek mevzuatta belirtilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

(K9)

K9, ASDEP uygulaması olarak görev almış olduğu kurumun fiziksel şartları her ne kadar iyileştirilmiş olsada ASDEP uygulamasına çıkıldığı dönemde kendilerine tahsis edilen araçların uzun yollarda olumsuzluk yaşattığını, yine idare tarafından ASDEP’ in bilinmemesine bağlı olarak kendilerine önem ve değer verilmediğini düşündüğünü, mevzuat hakkında bilgiye sahip olduğunu fakat mevzuatın geliştirilmesinin daha iyi olacağını belirttiği görülmüştür.

“Kurum içinde fiziksel olarak herhangi bir sıkıntı yaşamıyoruz. ASDEP’ in başladığı ilk dönemlerde idareciler ve kurumda çalışan meslek elemanları da bu konuda bilgi sahibi olmadığından görev tanımı ve mesleğimizle ilgili bazı rahatsız edici davranışlarla karşılaşmıştık. Diğer sorunuza gelecek olursam; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunundaki 4/D statüsü olan kamu işçisi olarak kadroya geçtik ancak özlük haklarımız ve kurumda çalışan diğer memurlarla

eşit çalışma şartlarına sahip olabilmemiz için mevzuatın yeniden değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K10)

Katılımcı K10, görevli olduğu kurumun fiziksel şartlarında herhangi bir olumsuz durumun söz konusu olmadığını, ASDEP kapsamında göreve başladıkları ilk dönemlerde idare ve diğer meslek elemanlarının ASDEP’ i bilmemelerine bağlı olarak rahatsız edici durumlarla karşılaştıklarını, kendilerinin 657 sayılı kanunun 4/D statüsünde olduklarından dolayı özlük haklarının yetersiz olduğunu, kurumda çalışan diğer meslek elemanları ile eşit haklara sahip olunabilmesi için söz konusu mevzuatın yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

“Görevli olduğum kurumda ASDEP çalışanı olarak projeye gerekli ehemmiyetin verilmesi isteniyor fakat SHM’nin iş yükünün fazla olması dolayısıyla ASDEP tam anlamıyla uygulanamıyor. Bu proje için işe alındığımız düşünüldüğünde, meslek elemanının dosya yükü nedeniyle ASDEP saha çalışması ve sistem girişleri yetersiz kalıyor. Mevzuat harfiyen uygulandığında, ASDEP tam anlamıyla yerine gelebilecek nitelikte. Fakat ASDEP elemanlarının daha çok SHM işi yapmasından dolayı, mevzuatın uygulanması konusunda sıkıntı yaşanmakta. ASDEP mevzuatı hakkında az çok bilgim var fakat mevzuatta yer alan, ASDEP’ten artan zamanlarda yetkili Müdürün SHM işi verebileceği şeklinde ifade edilen maddeye dayanarak; SHM uygulama birimi dosyaları, kurumda çalışan diğer meslek elemanları (kadrolu, ek dersli, vb.) ile ASDEP personeline eşit şartlarda dağıtılıyor. Bu da dosya dağıtımındaki adaletsizliği ortaya koyuyor. Böylece ASDEP personelinin iş doyumu ve tükenmişlik konusunda daha çok sıkıntı yaşaması kaçınılmaz oluyor.” (K11)

K11, ASDEP kapsamında görevli olduğu kurumda ASDEP uygulamasına gerekli olan değerlerin verilmesinin talep edildiği fakat görevli olduğu kurumun iş yükünün fazla olması sebebiyle ASDEP’ in tam anlamıyla uygulanamadığını belirterek mevzuat konusunun ise geliştirilmesi gerektiği, aksi takdirde görevli olunan kurumun idarecisi tarafından verilen işlerin yapılmasından dolayı ASDEP’ in ikinci planda kalacağını belirtmiştir.

“ASDEP kapsamında çalıştığım kurumun fiziksel şartları oldukça elverişli. ASDEP’e bakışlarında menfi/olumsuz birtakım davranış pratikleri, söylemlere

maruz kalmadım. ASDEP kapsamında belli bir metodoloji doğrultusunda işlerimizi icra ediyoruz. Bunun yanında yaptığımız işin önemli olduğuna yönelik bir algının olduğunu söyleyebilirim. ASDEP mevzuatı hakkında bilgim var. Bir ASDEP mevzuatı bir anlamda sahadaki aile görüşmelerimizde bir pusula mahiyetinde. ASDEP kapsamında yaptığımız her işi ASDEP mevzuatına uygun bir şekilde yapıyoruz. Mevzuat yapacağımız işlerin, görüşmelerin belli bir yöntem doğrultusunda hareket etmemizi sağlıyor.” (K12)

K12, ASDEP uygulaması kapsamında görevli olduğu kurumda herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmadığını, ASDEP mevzuatı hakkında bilgisinin olduğunu ve söz konusu mevzuat çerçevesinde ASDEP uygulamasını gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

“Görevli olduğum kurumda ASDEP personelinin her işi yapma zorunluluğu var olduğunu hissettiriyorlar, memurların daha üstün olduklarını, gerektiğinde onların da işlerini yaptırıyorlar.(Bu sadece bulunduğum kurum da değil daha önce çalıştığım kurumda daha fazla yansıtıldı.), ASDEP’ in mevzuatı konusuna gelecek olursam daha fazla geliştirilmeli, mevzuatın üzerinde ciddi anlamda çalışılması gerektiğini düşünüyorum.” (K13)

K13, ASDEP kapsamında görevli olduğu kurumda ASDEP personelinin her işi yapacağı hatta diğer meslek elemanlarının da işini yapacak derecede algıya sahip olduğunu belirterek ASDEP mevzuatının ise geliştirilmesi gerektiğini eklemiştir.

“ASDEP uygulaması kapsamında sahaya çıkıldığında hava şartlarının (sıcak, soğuk, yağmur) uzun süreli çalışma sonucunda performans düşüklüğüne sebep olması, yol durumunun uzak virajlı olmasından dolayı gidilen alana öğlene yakın varmak gibi olumsuz durumları olması, ek olarak idarenin sürekli ASDEP personelinin yüksek performans beklemesi ve bir çok angarya işi ASDEP personeline yüklemesi bana göre yanlış ve gereksiz durumlardır. ASDEP mevzuatı olayına gelecek olursam söz konusu mevzuatın yeterli olmadığını düşünüyorum.” (K14)

K14, ASDEP uygulaması için sahaya çıkıldığında olumsuz hava şartları ile idarenin ASDEP personeline angarya işleri vermesinden dem vurarak söz konusu ASDEP mevzuatının geliştirilmesi gerektiği düşüncesinde olduğu görülmüştür.

“ASDEP personelinin dahil olmuş olduğu 4/D İşçi kadrosu nedeniyle zaman zaman ötekileştirmeye ve mobinge maruz kaldığımız oluyor. Çalıştığımız kurumun hem uygulama birimi hem de ASDEP işlemlerini yaptığımız için sürekli olarak yoğun bir tempoda çalışmak durumunda kalıyoruz. Mevzuat konusuna gelecek olursak söz konusu mevzuatın yetersiz olduğunu ve geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K16)

K16, ASDEP personeli olarak kendilerinin 657 sayılı kanunun 4/D bendine tabi olmaları nedeniyle ötekileştirilme ve mobinge maruz kaldıklarını, görevli olunan kurumda hem ASDEP hem de kurum işlerini yapmalarının kendilerinin yoğun bir tempoda olmalarına neden olduğunu, söz konusu ASDEP mevzuatının ise geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

“ASDEP uygulaması dışında kurumlarda uygulama birimlerinde de aktif rol almaktayız. Aynı zamanda ASDEP personelleri olarak net bir görev tanımımız bulunmadığı için, alanda, uygulama birimlerinde, acil vakalarda vs. sık sık görevlendirme almaktayız dolayısı ile ASDEP personelleri olarak fazla iş yüküne sahibiz. Diğer sorunlara gelecek olursam; mevzuat hakkında herhangi bir bilgim yok, 2016 yılında taşeron olarak iş akışı yönergesi adı altında işe alındık, sonraki süreçte kadroya geçtik ancak şu an herhangi bir yönerge ya da mevzuata dair bilgim yok.” (K17)

K17, görevli olunan kurumda ASDEP dışında diğer birimlerde aktif olarak çalışmaları, ayrıntılı bir görev tanımlarının olmaması nedeniyle fazlaca iş yüküne sahip olduklarını, mevzuat konusunda ise herhangi bir bilgi sahibi olmadığını aktarmıştır.

“ASDEP uygulaması dışında kurum işlerini yapmak, iki işi birden yapmak yorucu. Kurumdaki diğer memurlar ile aynı sayıda dosya almak ayrıca ASDEP uygulamasını gerçekleştirmek bizleri yıpratmaktadır. Mevzuat konusunda gelecek olursam; özlük haklar düzenlenmeli, tayin hakkı getirilmeli, ASDEP personelin yapacağı işlere bir sınır getirilmelidir.” (K23)

K23, uygulama kapsamında görevli olunan kurumda ASDEP dışında başka işlerinde yapılması ile birlikte kendilerinin yıpranmasına neden olduğunu, mevzuat konusunda ise ASDEP personellerinin özlük haklarının iyileştirilmesi gerektiği noktasında düşüncelerini aktarmıştır.

“Uygulama kapsamında çalıştığım kurumda ASDEP görevi dışında uygulama biriminde görev yapmaktayım. Kurumun iş akışı dışında kalan zamanlarda ASDEP hane ziyaretleri gerçekleştirerek veri girişleri yapmaya çalışıyorum. Bu da ASDEP’e yeterince zaman ayırmamız konusunda sıkıntı oluşturuyor. ASDEP ve bizlerin sahip olduğu kanuni haklara gelecek olursam; 09.09.2016 tarihinde ASDEP görevi yapmak üzere taşeron işçi olarak alındık, 01.04.2018 tarihinde 4/d sürekli işçi kadrosuna geçişimiz oldu ve 4857 sayılı İş Kanuna tabiyiz. ASDEP mevzuatı hakkında ise herhangi bir bilgim yok.” (K26)

K26, ASDEP uygulaması kapsamında görev almış olduğu kurumun hem uygulama biriminde çalışması hem de ASDEP hane ziyaretlerinde bulunması nedeniyle ASDEP uygulamasına yeterli zamanının olmadığı ifade ederek ASDEP mevzuatı hakkında herhangi bir bilgisinin olmadığını ifade etmiştir.

Katılımcılara yöneltilen *“ASDEP Personeli olarak çalıştığınız kurumda (fiziksel şartlar, idarenin ASDEP’e bakış açısı gibi) karşılaştığınız sorunlar var mı? Karşılaşıyorsanız ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz? ASDEP’in mevzuatı hakkında bilginiz var mı? Mevzuat hakkında düşünceleriniz nelerdir?”* sorularına verdikleri cevapların neticesinde elde edilen bulgulara bakılacak olunursa; katılımcıların tümünün ASDEP personeli olarak görev yaptıkları kurumlarda göreve başlanılan ilk dönemlerde ASDEP personelinin yapacağı iş tanımının bilinmemesine bağlı olarak kendilerine karşı olumsuz tutum ve davranışların olduğunu, ilerleyen zaman içerisinde kendilerine ASDEP uygulaması dışında kurumun diğer iş ve işlemlerinin verilmeye başlanması nedeniyle ASDEP uygulanmasının ikinci planda kaldığı, kendilerinin hem uygulama birimlerinde hemde ASDEP uygulamasında çalışmalarından dolayı iş yüklerinin fazla olduğunu, kendilerinin ötekileştirildiğini ve mobinge maruz kaldıklarını ifa etmişlerdir.

ASDEP uygulaması kapsamında görev alan ve araştırmaya katılan personellerin çoğunun ASDEP hakkında mevzuatın yetersiz olduğunu ve geliştirilmesi gerektiğini çünkü mevzuatın yetersiz olması nedeniyle kendilerine sürekli ASDEP dışında işlerin

verilmesi nedeniyle asli görevlerini yerine getiremediklerini, ASDEP personelleri olarak kendilerinin kanuni olarak yeterli derecede haklara sahip olmadıklarını, ilk etapta göreve başladıklarında taşeron firma kapsamında çalıştıklarını ve sözleşmelerinde ifade edilen görevleri yaptıklarını, 01.04.2018 tarihinde 657 sayılı kanunun 4/D bendine kadrolu olarak geçiş yapmalarından sonra da herhangi bir değişimin olmadığını, tayin haklarının, özlük haklarının kısıtlı olduğunu ifade ederek söz konusu ASDEP mevzuatının hem uygulama açısından hem de uygulama kapsamında görevli olan personel açısından geliştirilmesi gerektiği yönünde düşüncelerin olduğu görülmüştür.

4.9.ASDEP Uygulaması Hakkında ASDEP Personellerinin Önerileri

Tablo 10: ASDEP uygulaması hakkında ASDEP personellerinin önerileri

Alt Temalar	Katılımcı (K)
ASDEP Uygulamasının Tanıtımı	K2, K3, K6, K9, K10, K11, K13, K14, K16, K21, K22, K25, K26, K27
Kurumlara Yeterli Sayıda Personel Alınması	
Aile Hekimliği Sistemi	
Sadece ASDEP hakkında çalışma	

Araştırmanın bu kısmında ASDEP kapsamında çalışan personellerin ASDEP uygulamasının daha iyi bir şekilde uygulanması ve geliştirilmesi için kendilerinden görüş ve öneriler talep edilmiştir. Görüş ve önerilerin elde edilmesi için amacıyla “ASDEP’ in daha iyi bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz var mıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar tarafından verilen cevaplara göre konuya ait alt temalar oluşturulmuş ve bu doğrultuda oluşturulan alt temalar Tablo 10’ da görüldüğü gibi oluşturulmuştur.

“Bu konuda şunları söyleyebilirim; direkt olarak sokak sokak hane hane anketör gibi ziyaretlerin bizi ASDEP amacına ulaştıracağını düşünmüyorum, Sağlık Bakanlığının hali hazırdaki Aile Hekimliği uygulamasından destek alınarak belli sayıdaki aile hekimimin yanına bir ASDEP personeli verilerek ASDEP

personelinin zimmetindeki ailelerin belli olması, belli aralıklara o ailelerin ziyaret edilmesi daha uygulanabilir ve işlevselliği olabilir diye düşünüyorum, hem aile ile bir güven ortamı sağlanmış olur ve bilgi paylaşımı daha doğru ve güven içinde olacağını düşünüyorum.” (K2, K6)

Katılımcı K2 ve K6, mevcut durumdaki uygulama yerine Sağlık Bakanlığının hayata geçirmiş olduğu Aile Hekimliği sistemi gibi bir sistemin daha iyi olacağını ve bu sistem ile ailelerle bire bir ve yakından çalışılarak daha iyi sonuçlar alınabileceğini belirtmiştir.

“Öncelikle ASDEP uygulamasını yapacak personelin yaptığı işe saygısı, saha çalışmasına ilgisi ve bu saha çalışmasından veri çıkarma üzerine yoğunlaşması gerekmektedir. Birden fazla birimde çalışmaması, mesleki karmaşa yaşamaması gerekmektedir. Yapılan anket görüşmelerinin sayı üzerine değil çözüm odaklı olması, yapılan hane ziyaretinin az olsa da öz olmasına önem verilmesi gerekmektedir.” (K5)

K5, ASDEP uygulaması kapsamında çalışan personelin yapmış olduğu işe saygılı davranması ve daha iyi veriler çıkarması üzerine yoğunlaşması gerektiği, söz konusu personellerin görevli olduğu kurumlarda birden fazla iş yerine sadece ASDEP uygulaması yapması neticesinde nitelikli bir çalışmanın ortaya çıkacağını ifade etmiştir.

“ASDEP uygulaması kapsamında çalışan meslek elemanlarının branşları kapsamında ortak paydada buluşarak bilgi kaynaklarını paylaşım ortak çalışmalar yapılabilir. Yine ASDEP programının tanıtılması konusunda diğer bakanlıklar, Valilik, kaymakamlıklar ve muhtarlıklarla ortak çalışmalar gerçekleştirilerek, el ilanı, broşür, kamu spotu, billboard vb.vatandaşlara bilgi verilebilir. Ve son olarak her ilçede ayrı bir ASDEP başvuru birimi oluşturulup, ilgili kamu ve kuruluşlarına yönlendirme yapılması sağlanabilir.” (K9)

K9, ASDEP uygulaması kapsamında görev alan meslek elemanlarının bölümlerine göre ortak bir buluşma noktasının ayarlanması, ASDEP uygulamasının tanıtımının yapılması için gerekli çalışmaların yapılması ve il genelinde ilçelerde ASDEP birimi şekilde yeni bir oluşumlar gerçekleştirip söz konusu vatandaşların hizmetlere ulaştırılması noktasında faydalı olacağını düşündüğünü belirtmiştir.

“Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı kurum ve kuruluşlarda çalışan meslek elemanı sayısı yeterli seviyeye ulaştıktan sonra yalnızca sahada görev alacak ASDEP personelleri alınırsa zaman ve verim açısından meslek elamanları için sağlıklı bir çalışma ortamı, vatandaşlar için de sağlıklı bir hizmet sağlanmış olacaktır diye düşünüyorum.” (K10)

K10, ASDEP uygulaması kapsamında İl Müdürlükleri bünyesinde çalışan meslek elemanlarının sayılarının artırılması sonucunda ASDEP personellerinin ASDEP uygulaması noktasında sağlıklı ve verimli çalışabileceğini, bu durumun hem personel hem de hizmet alacak olan vatandaşlar açısından daha iyi olacağını belirtmiştir.

“Bence ASDEP’ in tam anlamıyla uygulanabilmesi için, Bakanlığın meslek elemanı alımını artırarak uygulama birimlerindeki dosya yükünün azaltılması; uygulama birimlerinde çalışan diğer meslek elemanları (kadrolu, ek dersli, vb.) ile ASDEP personeline dosya dağıtımları yapılırken, ASDEP elemanlarının ASDEP işi yaptığını, bu amaçla bu işe sahip olduklarını göz önünde bulundurulması gerekiyor.” (K11)

K11, ASDEP uygulaması kapsamında personelin görev almış olduğu kurumlarda diğer meslek elemanları gibi uygulama birimi işlemlerini yapması ve uygulama birimindeki meslek elemanları ile aynı sayıda dosya yapmasının yanında ASDEP uygulamasını gerçekleştirmesi zorluklara neden olacağından dolayı söz konusu kurumlara yeterli derecede meslek elemanının alınması gerektiğini belirtmiştir.

“ASDEP uygulamasının öncelikli olarak kapsamı, sınırları net bir şekilde belirlenmeli, personellerinin alanında uzmanlaşması sağlamalı, aynı zamanda yapılan alan taramasının verilerinin doğru bir şekilde yorumlanmasının ve çıkan veriler doğrultusunda toplumsal stratejiler belirlenmeli, kurum personelinin işi yaptırılmamalı, ASDEP personeline sadece alanı ile ilgili sorumluluklar verilmeli, aynı zamanda devletin diğer kurumları ile koordineli bir şekilde çalışılmalı, halkın bizi tanumasını, halkın güvenini sağlamak işimizi ciddi anlamda kolaylaştırır.” (K13)

K13, ASDEP uygulamasının sınırlarının ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi gerektiği ve uygulama kapsamında çalışan personellerin alanında uzmanlaşması

gerektiğini ve bu şekilde sahada yapılan uygulama sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasının daha kolay olacağını ifade ederek ASDEP personeline sadece ASDEP işinin verilmesi gerektiğini, diğer kamu kurumları ile ortak çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmiştir.

“İnsanların algısını değiştirmeye yönelik tanıtım çalışmaları yapılma, soruların içeriğinin daha uygun hale getirilme ve niceliğe değil niteliğe odaklanılmasının ASDEP uygulanmasının daha iyi bir şekilde işlenmesini sağlayacağını düşünüyorum.” (K14)

K14, ASDEP uygulaması için tanıtımların yapılmasının ve ASDEP bilişim sisteminde olan soruların revize edilmesinin, uygulama kapsamında niteliğe önem verilmesinin daha iyi sonuçların alınmasını sağlayacağını belirtmiştir.

“Eksiksiz bir mevzuat geliştirilme, personel alımı sağlanma ve ASDEP’ in öncelikle etkileşim halinde olduğu kurum ve kuruluşlara sonrasında da vatandaşlara tüm yönleriyle tanıtılmasının faydalı olacağını düşünüyorum.” (K16)

K16, ASDEP uygulaması için öncelikle mevzuatın geliştirilmesi gerektiğini, kurumlara yeterli derece personel alınması ve akabinde ASDEP uygulamasının tanıtımının yapılmasının faydalı olacağını düşündüğünü belirtmiştir.

“Öncelikle Sosyal Hizmet Merkezlerinin ilgili meslek elemanlarınca desteklenmesi ve sayı yeterli olduğu durumda ASDEP personelinin o kurumda görev alması ve bu durumda asıl işimiz olan alan taramalarına başlanması gerektiğini düşünüyorum. Meslek elemanı olarak görev yaptığımız sürece ne tam anlamıyla birimimizin işlerini yapabiliyoruz ne de alan taramalarının, hal böyle olunca da nitelik değil nicelik önem kazanıyor. ASDEP personeline sadece kendi işini yapabilecek bir ortam oluşturulması durumunda (Alan taramasında sorulan soruların ve kurumlar arasındaki işbirliğinin arttırılması) her şeyin layıkıyla yapılacağına inanıyorum.” (K21)

K21, ilgili kurumların meslek elemanı açısından desteklendikten sonra ASDEP uygulamasının işlerlik kazanacağını aksi takdirde ASDEP personelinin hem kurum işini

yapması hem de ASDEP uygulamasını gerçekleştirmesinin belli noktadan sonra söz konusu uygulamanın nicelikte kalacağını belirtmiştir.

“ASDEP personelinin sadece ASDEP uygulaması yapması, ASDEP’in reklamının gerektiği şekilde yapılarak vatandaşın bilgilendirilmesi, personellerin aile hekimliği gibi belirli bölgede çalışma yapması ve vatandaşın da hizmetlere kolay ulaşım sağlayacağını düşünüyorum” (K25)

K25, ASDEP uygulamasının tanıtımın iyi yapılması gerektiğini, ASDEP personelinin sadece ASDEP uygulama işini yapması gerektiğini, Aile Hekimliği sistemi gibi bir sistemin ASDEP uygulamasına da getirilmesinin faydalı olacağını belirtmiştir.

“ASDEP hakkında videolar ve pankartlar hazırlanarak medya ile ortak iş birliği yürütülmesi gerekiyor, vatandaşların bu konu hakkında bilinçlendirilmesinde ve kimlik bilgisi gibi ailevi durumlarının bizimle paylaşması yönünde önemli rol oynayacağı kanaatindeyim.” (K26)

“Halkın ASDEP Programı hakkında Kamu Spotu, Broşürler ve Muhtarlar aracılığı ile bilgilendirilmesi, Sorulardaki mantık hatalarının (küçük çocuğa emekli mi, çalışan kişiye ek iş arıyor mu vb. soruların) düzeltilmesinin uygun olacağını düşünüyorum.” (K27)

K26 ve K27, ASDEP uygulaması hakkında tanıtımın yapılmasını, ASDEP bilişim sisteminde var olan soruların revize edilmesinin uygulama açısından faydalı olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılara yöneltilen *“ASDEP’ in daha iyi bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz var mıdır?”* sorularına verdikleri cevapların neticesinde elde edilen bulgulara bakılacak olunursa; öncelikle ASDEP personellerinin görevli oldukları kurumlardaki meslek elemanı sayılarının artırılmasının, ASDEP personelin sadece kendi işlerinin yapılması gerektiği, ASDEP uygulamasının tanıtımın yapılması ve Aile Hekimliğine benzer şekilde yeni bir oluşumun yapılmasının, ASDEP bilişim sisteminde olan soruların revize edilmesi vb. önerilerin öne çıktığı görülmüştür.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde; sosyal politika uygulaması olarak Aile Sosyal Destek Programının değerlendirilmesinin Bursa ili örneğinde nitel araştırma yöntemi ile yapılan çalışmada Bursa ilinde görevli olan ASDEP uygulamasını gerçekleştiren ASDEP personellerinin yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplardan ortaya çıkan bulgular ve konu hakkında yapılan literatür çalışmasında bulunan kaynaklarla desteklenerek konuya ait karşılaştırma yapılmıştır. Araştırma için tercih edilen nitel araştırma yönteminin betimsel analiz metodu kullanılarak elde edilen bulgular beş başlık altında değerlendirilmiştir.

5.1.Sosyal Politika Teriminin ASDEP Personellerine Çağrıştırdığı Anlama İlişkin Değerlendirilme

Araştırma konusu için yapılan literatür taramalarında elde edilen bilgiler ile ASDEP uygulaması kapsamında görev alan meslek elemanları ile yapılan görüşmeler neticesinde; uygulama kapsamında görevli personellerin sosyal politika kavramının kendilerine çağrıştırdığı anlam ile literatürdeki anlamların örtüştüğü, sosyal politika kavramının devlet tarafından sosyal devlet ilkesi çerçevesinde dezavantajlı konumda olan bireylerle ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda yoksunluk yaşayan bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesi, vatandaşların muhtaç duruma düşmesinin önlenmesi amacıyla devlet tarafından alınan tedbirlerin tümüne sosyal politika denildiği görülmüştür.

5.2.Sosyal Politika Uygulaması Olarak ASDEP' in Personel Tarafından Anlamına İlişkin Değerlendirilme

2015 yılında pilot uygulama kapsamında Rize, Kırıkkale, Sakarya ve Ankara/Altındağ ilçesinde gerçekleştirilen ASDEP' in 2016 yılında tüm Türkiye' de hayata geçirildiği görülmüştür. ASDEP uygulamasının ASPB (Mülga) faaliyet raporlarına bakıldığı zaman ASDEP' in tanımı şu şekillerde yapılmıştır;

“aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerin planlanması ve uygulanması, gerektiğinde diğer kamu hizmetlerinden (eğitim, sağlık, istihdam vs.) yararlanılmasının sağlanması amacıyla sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini de içeren bir programdır. ASDEP ile nihai olarak, yaşam koşullarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.” (ASPB Faaliyet Raporu, 2016: 67).

“...sorun yaşayan bütün dezavantajlı vatandaşlarımıza ulaşılması; ulaşılan vatandaşlarımızın kamunun kendileri için sağladığı imkânlar konusunda bilgilendirilmesi ve doğru yönlendirilmesi; yönlendirilen vatandaşlarımızın sorunlarının etkin bir rehberlikle çözülmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerinin planlanması ve uygulanması, gerektiğinde diğer kamu hizmetlerinden yararlanılmasının sağlanması, sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması, vakanın takibi ve bu suretle yaşam koşullarının iyileştirilmesi sağlanacaktır” (ASPB Faaliyet Raporu, 2015: 163).

“ASDEP uygulaması, koruyucu, önleyici ve iyileştirici faaliyetlerin bütününe içine alan, talep odaklı hizmetlerin yerine arz odaklı hizmetlerin alınmasını amaçlayan çok yönlü bir programdır. ASDEP uygulaması ile bireylerin ve ailelerin; sosyal hizmet ve sosyal yardımlara olan ihtiyaçlarının tespiti, sosyal yardım ve sosyal hizmet müdahale modellerinin planlanması, uygulanması ve izlenmesi, maksimum düzeyde diğer kamu hizmetlerinden yararlanılması, sosyal risklerin belirlenmesi ve koruyucu/önleyici tedbirlerin alınması, etkin bir izleme/denetim sisteminin oluşturulması, mesleki sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması sağlanarak yaşam koşullarının, standartlarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlar etrafında sunulan ASDEP’in hedefleri, ailelerin mevcut ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirmelerin yapılması, yardım ve desteklerin sürdürülebilir olması, sorunlara kalıcı çözümlerin bulunması, sosyal politika uygulamalarının etkinliğinin artırılması ve ülke genelinde sosyal risk haritasının çıkarılmasıdır. Program kapsamında sunulan sosyal yardım ve sosyal hizmetler başta olmak üzere kamunun imkânları ve hizmetleri konusunda desteğe

ihtiyacı olan kişi ve ailelere ulaşılmaktadır. Ailelerin, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelenerek değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulan hizmetlerden yararlandırılmalarına yönelik, rehberlik ve yönlendirmenin yapılması suretiyle bireylerin kamu hizmetlerine daha hızlı ulaşması sağlanmaktadır. Sunulan hizmetlerin tüm aşamalarında vaka takibi yapılmakta, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır” (Laçın, 2019: 7-8).

Literatürlerde ifade edilen ASDEP uygulamasının tanımı ile katılımcılarla yapılan görüşmelerde elde edilen verilerde ASDEP tanımının benzerlik gösterdiği; ASDEP uygulaması kapsamında nihai hedefin dezavantajlı durumda olan birey ve ailelerin tespit edilmesi, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan ailelerin ve bölgelerin genel durumu hakkında bilgi toplanması ve elde edilen bilgiler ışığında risk haritalarının oluşturulmasının hedeflendiği, ihtiyaç sahiplerinin yerinde tespit edilmesi, ihtiyaç duyulan durumlara göre gerekli olan rehberlik ve yönlendirmelerin yapıldığı bir uygulama olduğu katılımcılar tarafından ifade edilerek ek olarak araştırmaya katılan katılımcılar; uygulama kapsamında görevli olan personelin görev almış olduğu kurumun iş ve işlemlerini gerçekleştirmesi, uygulama kapsamında nicel verilere önem verilmesinin söz konusu uygulama için olumsuz bir durum olduğu belirtilmiştir.

5.3.ASDEP’ in Sahada Uygulama Yöntemine İlişkin Değerlendirilme

AÇSHB’ nın 2017 yılına ait Hizmet Alımı Teknik Şartnamesi’ ne bakıldığı zaman ASDEP personelinin görev ve sorumlulukları özetle şu şekilde tanımlanmıştır;

- 1. Ziyaret edilen aileleri ASDEP hakkında bilgilendirmek, çalışma alanında yer alan kişi ve ailelerin psiko-sosyal ve ekonomik durumlarını incelemek ve değerlendirmek, görüşme sırasında inceleme ve gözlemlerde bulunmak, ihtiyaç halinde gerekli tedbirlerin alınmasına katkı sağlamak, desteğe ihtiyacı olan kişi ve aileleri periyodik olarak (yılda bir) ziyaret etmek,*
- 2. Birey ve aile üyelerinin ihtiyacını belirlemek ve ihtiyaç duyulan hizmetlere yönelik ilgili kamu kurum ve kuruluşlara, STK'lara ve yerel yönetimlere yönlendirme yapmak ve rehberlikte bulunmak, gerekli durumlarda bizzat aracılık etmek.*

3. *Sorumluluk alanındaki (muhtar, öğretmen, din görevlisi, sağlık görevlisi, komşu vb.) kişilerle ve ilgili kurum ve kuruluşlarla irtibat içinde bulunmak, çalışma alanındaki sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları hizmetlerin işleyişi ve etkinliği yönünden izlemek, gerektiğinde tespitlerini İl Müdürlüğüne iletmek.*
4. *Gerçekleştirilen yönlendirmelere ilişkin destek süreçlerinin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde başlatılmasına yönelik çalışmalar yapmak, süreçleri hızlandırmak.*
5. *Mevzuatta tanımlanan ve mesleki formasyonuna uygun raporlama yapmak ve çalışmaları yürütmek. ASDEP kapsamında hazırlanan yazılımı etkin bir şekilde kullanmak ve bu yazılım aracılığıyla gerekli veri girişlerini yapmak (AÇSHB, Hizmet Alımı Teknik Şartnamesi, 2017).*

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmelerde ASDEP' in sahada uygulama yöntemine ilişkin alınan cevaplar ve Bakanlığın belirtmiş olduğu ASDEP uygulama yönteminde farklılıkların olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu uygulama sırasında ortaya çıkan farklılığın ana sebebinin ASDEP kapsamında görevli olan personellerin görev aldıkları kurumun iş ve işlemlerinin yapılması nedeniyle tam anlamıyla sürekli incelemelerin yapılamadığı, görevli olunan kurumdaki idareciler tarafından belirlenen ilçe, mahalle, köy ve sokaklarda alan taraması yapıldığı ve alan taramasına sürekli çıkma gibi bir durumlarının söz konusu olmadığı, yaşanan aksaklıkların en büyük sorununun görevli olunan kurumlarda yeterli derecede meslek elemanlarının olmamasından kaynaklandığı vurgulanmıştır. ASDEP kapsamında görev aldıkları dönemde ASDEP' in saha ziyaretleri için kendilerine tablet verildiği ve ASDEP uygulamasının tabletlere işlenmesi gerektiği yönünde talimatın olduğunu beyan eden ASDEP görevlileri söz konusu talimatı yerine getiremediklerini, bu durumun nedenini ise sahada tabletlerin teknik nedenlerden dolayı aktif olarak kullanamadıklarından ötürü ASDEP bilişim sistemindeki soruları anket formuna dökerek manuel yaptıklarını ifade etmişlerdir.

5.4.Asdep Uygulamasında Sahada Karşılaşılan Sorunlar, Sorunlara Yönelik Yapılan İşlemler ve Diğer Kamu Kurumları ile Yapılan Ortak Çalışmalara İlişkin Değerlendirme

Laçın (2019)' in "Asdep Görevlilerinin Aile Sosyal Destek Programının Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri ve İş Tatminlerinin Ölçülmesi" konulu araştırmasında;

"İnsanla iç içe çalışan ve aktif hizmet sunan kamu kurumlarındaki personelin hizmetlerini icra ederken sık sık fiziksel vb. saldırılara maruz kaldığı gerek yazılı gerekse sosyal medya üzerinden görülebilmektedir. Habersiz ve anlık olarak hane ziyaretleri gerçekleştiren ASDEP personelinin kapıyı çaldığında ne ile karşı karşıya geleceği belirsizdir. Ön hazırlık yapılmadan ailelerin ziyaret edilmesi bu bağlamda sorunlara yol açabilmektedir. Özellikle son yıllarda artan farklı dolandırıcılık türleri nedeniyle vatandaşlar özel bilgilerini paylaşmak istememektedir. ASDEP personelinin sormuş olduğu T.C. no, ad soyad, gelir vb. ayrıntılı soruların olumsuz geri bildirimlere neden olduğu düşünülmektedir. Yine kapı önünde, çok kısa sürelerde, sağlıksız ortamlarda yapılan görüşmelerin sağlıklı iletişim ve güven ortamını oluşturmadığı ve ayrıca bu durumun sosyal hizmet mesleki müdahalesinin ilk basamağı olan tanışma ve sorunu tanımlama aşamasını olumsuz etkilediği görülmektedir. Yaşanan bu tür sorunlar çalışanların motivasyonlarının düşmesine ve programın amacından uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda, personelin kendini rahat hissettiği, güvenli ve mesleki müdahaleye uygun çalışma şartlarının oluşturulması yönetim için bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır" (Laçın, 2019: 49).

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmelerde ASDEP' in uygulanması esnasında sahada karşılaşılan sorunlar, sorunlara yönelik yapılan işlemler ve diğer kamu kurumları ile yapılan ortak çalışmalara yönelik alınan cevaplara bakıldığı zaman Laçın (2019)' in yapmış olduğu araştırma sonucunda elde ettiği sonuca benzer bir sonucun çıktığı, ASDEP uygulaması sırasında görüşme gerçekleştirilen vatandaşların kendilerine güven duymamasına bağlı olarak kişisel bilgilerinin

paylaşmadığını, ASDEP uygulamasının yeterli derecede tanıtımının yapılmamasından dolayı vatandaşların uygulamaya mesafeli davrandıkları görülmüştür.

ASDEP uygulaması kapsamında vatandaşların kişisel bilgilerini paylaşmak istememesi üzerine ASDEP personelleri tarafından vatandaşın ikna edilmeye çalışıldığı, güven ortamı oluşturulmaya çalışıldığı yönünde bilgiler elde edilmiştir.

Uygulama kapsamında sahada vatandaşlar tarafından gelen taleplere yönelik olarak ASDEP personelinin görev almış olduğu kurumu ilgilendiren bir durum olduğunda konu hakkında tutanak ya da dilekçe hazırlanarak işlemlerin başlatıldığı, diğer kamu kurum ve kuruluşlarını ilgilendiren bir durumun söz konusu olduğunda ise ilgili kurumlara rehberlik ve yönlendirmelerin yapıldığı bilgilerine ulaşılmıştır.

ASDEP kapsamında görev yapan personellerin tümü görüşme yapılan vatandaşların kendilerine güvenmemelerine bağlı olarak ASDEP uygulamasının veri girişinde gerekli olan kişisel bilgilerin verilmemesi geldiğini, ekseriyet olarak ise ASDEP uygulamasının yeterli derecede tanıtımının yapılmamasına bağlı olarak vatandaşların uygulamadan haberdar olmamaları, can güvenliği riskinin olması gibi sorunların başta geldiğini, uygulama esnasında tespit edilen sorun, vaka, olay hakkında görevli olunan kurum tarafından yasal işlemin başlatılabilmesi için tutanak tutulduğu, dilekçe alındığı, akabinde işlemlerin yapıldığını, görevli olunan kurumu ilgilendiren sorunların olmadığı durumlarda ilgili kamu kurumu tarafından işlemlerin yapılması için rehberlik, yönlendirme ve yazışmaların yapıldığı, uygulama esnasında vatandaşlardan gelen talepler noktasında İş-Kur, Belediye, Muhtarlık, MEB, Adalet Bakanlığı gibi kamu kurumlarına yönlendirme yapılarak ortak çalışma alanı oluşturduğu bilgilerine ulaşılmıştır.

5.5. ASDEP Uygulaması Kapsamında Görevli Personelin Hakları ve Görev Alınan Kurumlarda Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Değerlendirme

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmelerde ASDEP' in uygulanması kapsamında görevli personellerin hakları ve görev alınan kurumlarda karşılaşılan sorunlara yönelik alınan cevaplara bakıldığında; 2015 yılında pilot uygulama, 2016 yılında ise tüm Türkiye' de başlayan ASDEP uygulaması ve uygulama

kapsamında görev alacak personellere yönelik herhangi bir mevzuatın olmadığı, 2016 yılında hizmet alım/taşeron ile göreve başlayan personellerin AÇSHB' nin Hizmet Alımı Teknik Şartnamesine bağlı olarak uygulamanın yapılma şekli ve görevli personellerin hakları şartname ve iş kanunu kapsamında düzenlendiği, uygulama kapsamında görev alan personellerin hizmet alım/taşeron usulü çalışmalarından dolayı iş kanunua tabi oldukları ve bu durumun 01.04.2018 tarihinde taşerondan kadroya yani 657 sayılı kanunun 4/D bendine geçişlerinin sağlandığı, söz konusu ilgili kanunun tüm haklarına sahip olunmadığı, çalışma saatlerinin, tayin, becaiş vb. hakların iş kanununa göre düzenlendiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılar; 2016 yılından itibaren geçen süreç içerisinde herhangi bir kanuni düzenlenmenin yapılmadığı, 2016 yılında göreve başladıkları ilk dönemlerde kendilerinin yapacakları işin idare tarafından belirlenmemesi nedeniyle çeşitli sorunlar yaşadıklarını, görev alınan kurumun fiziksel şartlarının yetersiz olduğu ve bu duruma örnek olarak 1 adet bilgisayarın 3 kişinin kullandığı verilmiştir. ASDEP görevlilerinin görev tanımının görevli olunan kurum tarafından yeterli derece bilinmemesine bağlı olarak kurumda çalışan diğer meslek elemanları tarafından olumsuz tutum ve davranışların geliştiği yönünde bilgiler elde edilmiştir.

Katılımcıların ekseriyeti; ASDEP uygulaması ve görevli olan personellerin hakların ayrıntılı bir şekilde açıklandığı mevzuatın geliştirilmesi, görev alınan kurumlarda ASDEP uygulamasını yapmak istediklerini, sürekli farklı işler için ASDEP personellerinin görevlendirilmemesi gerektiği, kurumlarda dışlanmak istemediklerini, görevde yükselme, tayin ve becaiş gibi özlük hakların gelmesini talep ettikleri görülmüştür.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1.Sonuçlar

Sosyal politika uygulaması olarak Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) Bursa Örneğinde değerlendirilmesi amaçlanan bu çalışmada program kapsamında görev alan personellerle görüşme yapılarak programın niteliği, durumu ve geleceği hakkında değerlendirme yapılması amacıyla ortaya çıkmıştır. Nitel araştırma modeli ile yapılan bu çalışmada ASDEP' in Bursa ili ölçeğinde değerlendirmesi olduğundan dolayı tüm Türkiye' de uygulanan ASDEP' e genellenmesi mümkün değildir. Nitekim yapılan bu çalışma nitel bir çalışma olmasından ötürü kesin ve doğrulanabilir sonuçların çıkarılması da mümkün değildir.

Araştırma konusu hakkında yapılan literatür taramaları ile hazırlanan değerlendirmede, araştırma için sunulan yapılandırılmış görüşme soruları ile elde edilen bulgular sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

ASDEP uygulaması kapsamında istihdam edilecek personellerin hangi bölümlerden alınacağı, kadın ve erkek sayılarının eşit olacağına dair bilgiler yukarıda da belirtildiği gibi AÇSHB' nin faaliyet raporlarında belirtilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda söz konusu bölüm ve cinsiyet ayrımına dikkat edilmediği, katılımcıların % 84,85 ' inin kadın, % 15,15' inin ise erkek olduğu Tablo 2' de görülmüştür. İstihdam edilen personellerin meslek dağılımına bakıldığı zaman Bursa ilinde görevli olan personellerin % 12,12' sinin Sosyal Çalışmacı, % 63,63' ünün Sosyolog, % 12,12' sinin Psikolog, % 9,1' inin PDR ve %3,03' ünün ise Aile ve Tüketici Ekonomisti olduğu görülmüştür.

ASDEP personellerinin Bursa ili bazında çalıştıkları SHM' lere bakıldığı zamanda da sayısal olarak eşit dağılım göstermediği yukarıda Tablo 4' te görülmüştür. Bursa AÇSHİM' de görev yapan personelin tüm katılımcılara oranı % 3,03, Osmangazi SHM' de görev yapan personelin tüm katılımcılara oranı % 39,4, Yıldırım SHM' de görev yapan personelin tüm katılımcılara oranı % 30,30, İnegöl SHM' de görev yapan personelin tüm katılımcılara oranı % 6,06, Gemlik SHM' de görev yapan personelin tüm katılımcılara oranı % 6,06, Orhangazi SHM' de görev yapan personelin tüm

katılımcılara oranı % 3,03, Mustafakemalpaşa SHM' de görev yapan personelin tüm katılımcılara oranı % 6,06 ve Karacabey SHM' de görev yapan personelin tüm katılımcılara oranı % 6,06 olduğu görülmüştür.

ASDEP hakkında yapılan literatür taraması, basın, medya ve çeşitli kaynaklardan elde edilen sonuçlar ile araştırma konusu kapsamında görüşme ve yazışma yolu ile yapılandırılmış görüşme formu ile ASDEP kapsamında görevli olan personellerden elde edilen verilere göre; dezavantajlı konumda olan birey ve ailelerin ihtiyaçlarının yerinde tespit edilmesi amacıyla hanelere ziyaretler yapılarak birey ve ailelerle yüz yüze görüşmeler yapılarak var olan sorunların, ihtiyaçların yerinde tespit edilmesi, ihtiyaçlara göre rehberlik ve yönlendirmelerin yapılması, vatandaşların kamu kurum ve kuruluşlarına ulaşmalarının sağlanması, hane ziyareti yapılan bölgenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerinin tespit edilmesi ile risk haritasının oluşturulması ve elde edilen verilere göre devletin politika üretmesinin amaçlandığı ve program kısaca devletin talep odaklı anlayıştan arz odaklı anlayışa geçtiğinin belirtildiği bir program olduğu aktarılmıştır.

Sosyal politika uygulaması olan ASDEP kapsamında katılımcıların sosyal politika kavramı hakkında görüşlerinin ekseriyet itibari ile literatürlerde ifade edilen kavramlarla benzerliklik gösterdiği ve ASDEP' in bir sosyal politika uygulaması olduğu ve nedeninin ise program kapsamında vatandaşların sorunlarının yerinde çözülmesinin amaçlandığı ve sorunlara yönelik rehberlik ve hizmetlerin sunulduğu program kapsamında görevli personel tarafından aktarılmıştır.

Yapılan araştırmada ASDEP kapsamında Bursa ilinde görevli olan ASDEP personellerin çeşitli SHM' lerde görev aldıkları ve görev aldıkları kurumlarda yeterli sayıda meslek elemanlarının olmaması nedeniyle görevli olunan kurumun iş ve işlemlerinin yapıldığı, bu konuda Laçın (2019) tarafından yapılan "*Asdep Görevlilerinin Aile Sosyal Destek Programının Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri ve İş Tatminlerinin Ölçülmesi*" konulu araştırmamasında da benzer sonuçların bulunduğu, ASDEP personellerinden araştırmaya katılan katılımcıların beyanlarına göre; Bakanlık tarafından kendilerine tebliğ edilen ASDEP hakkında çalışma esaslarına göre görevli personellerin mesai saatlerinin çoğunluğunu sahada olmaları gerektiği ve sahada elde ettiği verileri ASDEP bilişim sistemine işleyeceği,

inceleme esnasında tespit edilen sorunlara yönelik olarak görevli olunan kurum ya da ilgili kuruma bildirileceği yönünde talimatların geldiği fakat Bursa ilinde faaliyet gösteren SHM' lerde görevli ASDEP personellerinin ekseriyeti için idare tarafından belirlenen gün, saat ve araç ile yine belirlenen bölgelerde hane ziyaretlerinin yapıldığı, kurumlarda yeterli sayıda personellerin olmamasından dolayı ASDEP personellerinin sahada tespit ettiği sorunlara ilişkin olarak meslek elemanı olarak kendilerinin müdahalede buldukları tespit edilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu' nun (www.tuik.gov.tr, 2019) verilerine göre Bursa ilinin nüfusunun 2 994 521 kişi olduğu ve AÇSHB' nin Bursa İl Müdürlüğü bünyesinde çalışan meslek elemanlarının sayısal olarak İl için yeterli olmamasından kurumlarda görevli ASDEP personellerinin de meslek elemanı olarak kurumlarda çalışmasından dolayı görevli personellerin de ifade ettiği gibi ASDEP uygulamasının ikinci planda kaldığı, araştırma için katılımcılarla yapılan görüşmelerde; görüşme tarihine kadar - 01.10.2019-27.11.2019- olan süreçte ASDEP personellerinin çalıştıkları SHM' lerin iş yoğunluklarına göre hane ziyaretleri yaptıkları ve en az 300 en çok 2000 hane ile görüşme yapıldığı tespit edilmiştir. Bursa ilinde görevli olan 66 ASDEP personeli ve programın başlangıç tarihi göz önüne alındığında söz konusu hane ziyaret sayılarının oldukça düşük kaldığı ve bunun nedeninin ise ASDEP kapsamında görevli personelin çalıştığı kurumda idarenin vermiş olduğu diğer işlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

ASDEP uygulaması kapsamında yapılan hane ziyaretlerinde tespit edilen sorunlar için görevli olan personeller tarafından sorun hakkında tutanak ya da dilekçe hazırlanarak ilgili kurumda işlem başlatılmasının sağlandığı, yine sahada vatandaşlardan gelen taleplere yönelik olarak diğer kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik ve yönlendirmelerin yapıldığı öğrenilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; Bakanlığın ASDEP uygulaması için kamu spotu, reklam, tanıtım vb. etkinlikleri yeterli derecede yapmamasından dolayı hane ziyaretlerinde bulunan ASDEP personellerinin çeşitli zorluklar yaşadıkları, vatandaşların ASDEP uygulamasından habersiz olmalarından ötürü ASDEP personellerine güven duymamakla birlikte ASDEP uygulaması için personel tarafından sorulan sorulara cevap vermekten kaçındıkları, ASDEP bilişim sistemi için gerekli olan T.C. kimlik bilgisinin paylaşılmak istenmemesi nedeniyle yapılan hane ziyaretinin

geçersiz olmasına sebebiyet verdiği, vatandaşlara yöneltilen soruların vatandaş tarafından anlamsız ve gereksiz bulunması, yine görevli olan personelin sahada can güvenliğinin tehlikeye düştüğü anların olduğu, tüm sorunlar birlikte değerlendirildiğinde görevli personelin iş başarısı ve motivasyonunda düşüşlerin yaşanmasına sebebiyet verdiği tespit edilmiştir.

ASDEP uygulaması hakkında yapılan literatür çalışmaları ile ASDEP kapsamında görevli olan personellerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre ASDEP uygulaması hakkında herhangi bir kanun, yönetmelik ya da yönergenin olmadığı, program kapsamında görevli olan personellere Bakanlık tarafından resmi yazı ile tebliğ edilen çalışma şartları ve usullerine göre çalıştıkları ve uygulamayı da Bakanlığın belirtmiş olduğu talimatlara göre yaptıkları, görevli olan personellerin 01.04.2018 tarihinde hizmet alım/taşerondan 657 sayılı kanunun 4/D bendine geçiş yaparak kadrolu işçi oldukları, özlük haklarında herhangi bir çalışmanın yapılmadığı, görevde yükselme, tayin, becayiş vb. hakların olmadığı ve bu konuda da herhangi bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir.

ASDEP kapsamında görevli olan personellerle yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların ekseriyet itibari ile hayata geçirilen ASDEP uygulamasının yerinde ve faydalı bir program olduğu, arz odaklı bir hizmetin vatandaşa sunulduğu, sorunların yerinde tespit edilmesi ve sorunlara yönelik olarak çözümlerin üretilmesinin vatandaş için faydalı olduğu belirtmişlerdir. ASDEP kapsamında görev alan personellerin çalıştıkları kurumlarda yeterli sayıda meslek elemanının olmamasından dolayı kurumun iş ve işlemlerini yapmaları nedeniyle asli görevleri olan ASDEP' in ikinci plana kaldığı, yine ASDEP uygulaması hakkında tanıtım yapılmaması nedeniyle sahada zorluklar yaşadıkları, ASDEP uygulaması ve çalışan personelin özlük haklarına yönelik mevzuatın yetersiz olduğu ve geliştirilmesinin gerektiği yönünde katılımcılardan taleplerin geldiği görülmüştür.

6.2.Öneriler

ASDEP uygulaması kapsamında görevli olan personellerden araştırma için katılımcı olanlarla yapılan bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular ile katılımcıların önerileri birlikte değerlendirildiğinde şunları önerebiliriz:

- a. 2016 yılında hayata geçirilen ASDEP uygulamasının hali hazırda mevzuatının olmamasından dolayı AÇSHB tarafından ASDEP hakkında kanun oluşturulması için adım atması, söz konusu program için yönetmelik çıkartılması ile program hakkında belirsizlik ve sorunların ortadan kalkması mümkün görünmektedir.
- b. ASDEP programı kapsamında istihdam edilen personellerin 657 sayılı kanunun 4/D bendi ile 4857 sayılı İşçi Kanununa tabi olmaları nedeniyle 657 sayılı kanununun tüm haklarından faydalanamamalarından dolayı özlük haklarının kısıtlı olduğu, söz konusu ilgili kanunun 4/A maddesine geçilmesinin personel açısından faydalı olacaktır.
- c. Hali hazırda görevli olan personellerden evlilik, sağlık, eğitim gibi durumlardan dolayı tayin ve becayiş yapmaları söz konusu olmadığı, bahsi geçen konularda gerekli kolaylıkların sağlanmasının personel açısından gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.
- d. ASDEP uygulamasının geçen süre zarfı boyunca tanıtımının yapılmaması nedeniyle ASDEP uygulamasının vatandaşlar tarafından tanınmamasına neden olduğu, gerekli tedbir ve önlemlerin alınmasından sonra kamu spotu, reklam, basın ve medya aracılığı ile tanıtımının yapılması ile vatandaşların hanelerine gelen hizmetin farkına varacak olması ve uygulama kapsamında görevli olan personelin ASDEP bilişim sistemi için gerekli olan kişisel bilgiler ile T.C. kimlik numarasına ulaşmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.
- e. ASDEP bilişim sisteminde mevcut olan soruların revize edilmesi, uygulama kapsamında vatandaşlar tarafından anlamsız ve gereksiz bulunan soruların Bakanlığın ilgili birimine bildirilmesi ve bu noktada çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

- f. ASDEP personellerine dağıtılan tabletlerin sahada aktif olarak kullanılabilmesi için teknolojik alt yapısının yenilenmesi, şarj sorununun çözümlenmesi, uygulama için gerekli olan bilişim sistemlerinin güncellenmesinde fayda olacaktır.
- g. ASDEP uygulaması kapsamında istihdam edilen personellerin görev aldıkları kurumlarda meslek elemanının yeterli sayıda olmamasından dolayı kurumlarda uygulama birimlerinde çalışmaları tespit edilmiştir. ASDEP uygulamasının istenilen ve hedeflenen amacına ulaşması ve etkin bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle ilgili kurumlara meslek elemanı atamalarının yapılmasının, ASDEP personelinin ise sadece ASDEP kapsamında çalışmasının program açısından faydalı olacaktır.
- h. ASDEP kapsamında istihdam edilen personelin profesyonelleşmesi ve uygulama kapsamında değişen ve gelişen şartlara uyum sağlayabilmesi için hizmet içi eğitimlerin daha çok yapılmasının uygulama için yararlı olacaktır.
- i. ASDEP uygulamasında diğer kamu kurum ve kuruluşların rollerinin büyük olması nedeniyle İl bazında kamu kurum ve kuruluşlara ASDEP' in tanıtımının yapılması uygulama kapsamında yönlendirilen vatandaşların sorunlarının hızlı bir şekilde çözümlenmesini sağlayacaktır.
- j. Hali hazırda faaliyette olan Aile Hekimliği sistemine benzer bir şekilde her mahallede olacak şekilde ASDEP İlk Adım Bürolarının olması ile mahallede dezavantajlı ve ihtiyaç sahibi bireylerin tespit edilmesinin daha kolay olacağı, birey ve ailelerin periyodik takiplerinin daha hızlı ve etkin bir şekilde yapılması ASDEP' in amacına daha hızlı ulaşmasını sağlayacaktır.
- k. ASDEP uygulaması kapsamında istihdam edilen personellerin bölümlerine bakıldığı zaman “sosyal çalışmacı, sosyolog, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile aile ve tüketici bilimleri” bölümleri olduğu görülmektedir. İlgili bölümlerden mezun olan meslek elemanlarının ASDEP uygulaması kapsamında istihdam edildiklerinden uygulamaya yabancı

kalmamaları ve lisans eğitimi aldıkları dönemlerinde de ASDEP uygulaması hakkında bilgileri olması için söz konusu bölümlerde ASDEP uygulaması hakkında derslerin verilmesinin programın akıbeti için yarar sağlayacaktır.

7. KAYNAKLAR

- Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2015, Yılı İdare Faaliyet Raporu (2015). Ankara. Bakanlık Resmi Yayınları.
- Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Faaliyet Raporu, (2016). Ankara. Bakanlık Resmi Yayınları.
- Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015). Türkiye’ De Sosyal Politika Kazanımları. Ankara. Bakanlık Resmi Yayınları.
- Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, (2018). Ankara. Strateji Geliştirme Başkanlığı, Bakanlık Resmi Yayınları.
- Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2017) Aile Sosyal Destek Programı Hizmet Alım Şartnamesi.
- Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, <https://Ailevecalisma.Gov.Tr/Sygm/Programlarimiz/Sosyal-Yardim-Programlarimiz/> Erişim Tarihi: 15.05.2019
- Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, <https://Www.Ailevecalisma.Gov.Tr>, Erişim Tarihi: 15.05.2019
- Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, <https://Www.Ailevecalisma.Gov.Tr/Bakanlik/Hakkinda/Teskilat-Semasi> Erişim Tarihi: 15.05.2019
- Akman, E. ve Negiz, N. (2013). Sosyal Devlet Hizmet Ve Yerel Yönetimler. Acar, H. Akman, E. Ve Negiz, N. (Ed.). *Sosyal Politika Ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri Ve Uygulama Alanları*. 1. Baskı. Ankara. Maya Akademi.
- Altan, Ö.Z. (2007). Sosyal Politika. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayın No:1744.

- Altan, Ö.Z. Kağnıcıoğlu, D. Sungur, Z. Ve Şişman, Y. (2005). İşçi Profili Araştırması: Eskişehir Örneği, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı:2
- Artan, T. (2012). Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler. Ankara. Sabev Yayın No:37.
- Artan, T. Ve Özkan, A.O. (2018). Asdep Kapsamında İstihdam Edilen Personellerin Homofobi Tutumları. *International Journal Of Social And Humanities Sciences Research (Jshsr)*. Cilt 5. Sayı 24. S. 1501-1514.
- Asdep Türkiye, [Http://Www.Asdepturkiye.Com/2016/05/Asdepin-Detayl-İcerigi-Mulakat-İcin.Html](http://www.asdepturkiye.com/2016/05/asdepin-detayl-icerigi-mulakat-icin.html), Son Erişim: 20.05.2019
- Ataman, E, (2018). Sosyal Çalışmada Sosyolojik Bakış Açısının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Aydın, M. (2008). Sosyal Politika Ve Yerel Yönetimler. İstanbul. Yedirenk Yayınları.
- Babahan, A. (2009). Bir Sosyal Politika Projesi Olarak Köy Enstitüleri, *Alternatif Politika*, Cilt 1, Sayı 2, S.194-226.
- Bakan, S. Ve Özdemir, H. (2012). Sosyal Politika Açısından Chp İle Akp' Nin Karşılaştırılması. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*. Cilt 3. Sayı 1. S.22-50.
- Batur, B. (2011). Sosyal Devlet Bağlamında Sosyal Politika Ve Projelerin Sosyolojik Bir İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.
- Boratav, K. (2003). Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002. 7. Baskı. İstanbul. İmge Kitabevi.
- Bozkır Serdar, A. (2017). Sosyal Politika Kavramı, Tarihsel Gelişimi Ve Türkiye' De Sosyal Politika. Alper, Y. Ve Tokol, A. (Ed.). *Sosyal Politika*. 8. Baskı. Bursa. Dora Basım.
- Buğra, A. (2010). Kapitalizm Yoksulluk Ve Türkiye' De Sosyal Politika. İstanbul. İletişim Yayınları.
- Bulut, N. (2003). Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu Mu?. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. Cilt 52. Sayı 2. S.173-197.

- Çalçalı, Ö. (2011). Yoksullukla Mücadelede Devletin Rolü: Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Teşvik Fonu. *Memleket Siyaset Yönetimi Dergisi*. Cilt 6. Sayı 16. S.189-233.
- Çetin, H. (2018). Sosyal Hizmet Yönetimi. 1. Baskı. Ankara. Nika Yayınevi.
- Dal, S. (2017). Sosyal Politikanın Dönüşümünü Küreselleşme Üzerinden Anlamak. *Uluslararası Beşeri Ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*. Cilt 1. Sayı 1. S. 4-18.
- Daşbaşı, S. (2014). Sosyal Yardım Politikaları: Durum Analizi. İçağasıoğlu Çoban, A. Polat, G. (Ed.). *Yoksulluk Ve Sosyal Hizmet Yeni Zorluklar Ve Yaklaşımlar*. 1. Baskı. S.73-92. İstanbul. Sosyal Çalışma Yayınları.
- Daşlı, Y. (2015). Yoksulluğun Bir Nedeni Olarak Kamusal Sosyal Yardımlar: Sivas Merkez İlçe Örneği. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Demirci Akyol, E. (2013). Sultan 2. Abdülhamit Döneminde Sosyal Politika Uygulamaları, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 31, S.33-47
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2001). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı-Sosyal Hizmetler Ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No: 2593-Öik: 605. Ankara
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2007). Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No:Dpt:2729-Öik:681. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı, (Dpt), (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı Gelir Dağılımı Ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, Dpt Yayın No: 2742
- Dilik, S. (1980). Sosyal Yardımlar: İki Anlamlı Bir Terim. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*. Cilt 35. Sayı 01. S. 55-72.

- Dilik, S. (1985). Atatürk Döneminde Sosyal Politika. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*. Cilt 40. Sayı 1. S. 93-102.
- Durmaz, O.S. (2016). Neo-Liberal Sosyal Politika Rejiminin Tesisi Ve Akp, *Çalışma Ve Toplum Dergisi*, Cilt 1, S.143-167
- Eğilmez, M. (2018). Tarihsel Süreç İçerisinde Dünya Ekonomisi. 4. Basım. İstanbul. Remzi Kitabevi.
- Ekin, N. (1986). Türkiye' De Endüstri İlişkilerinin Gelişimi Ve 1936 İş Kanunu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. Sayı 35-36, S.33-51.
- Erdal, L. (2014). Türkiye' De Sosyal Politika Ve Koruyucu Aile Modeli. *Sosyo-Ekonomi Dergisi* (2). S.171-192
- Eroğlu, H.T. (2013). Kamu Yönetiminde Sosyal Hizmetler. Acar, H. Akman, E, Ve Negiz, N. (Ed.). *Sosyal Politika Ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri Ve Uygulama Alanları*. 1. Baskı. Ankara. Maya Akademi.
- Ersöz, H. (2003). Doğuştan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı Ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası. Cilt 53. Sayı 2. S. 119-144.
- Esping-Andersan, G. (2006). Altın Çağ Sonrası? Küresel Bir Ekonomide Refah Devletinin İkilemleri. Buğra A, Keyder Ç (Ed.). *Sosyal Politika Yazıları*. 7. Basım. S.55-100. İstanbul. İletişim Yayınları.
- Gezer, E. (2015). Türkiye' De Kamu Kaynaklı Sosyal Yardımlar: Sansürlü Regresyon Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Göktürk, İ. Ve Yıldırım, U. (2008). Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. Sakarya Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Sakarya. 23-24 Ekim. S. 237-255.
- Güngör, E. (2017). Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıflarının Politikaları Ve Politikaların Etkinliği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Gürel, D. (2009). Türkiye’ De Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Politika Üzerindeki Etkisi: İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Güven, S. (2016). Sosyal Politikanın Temelleri. 6. Baskı. Bursa. Ezgi Kitabevi.
- Hacımahmutoğlu, H. (2009). Türkiye’ Deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi. Dpt Uzmanlık Tezi. Dpt Yayınları No: 2803. Ankara.
- Işık, H. (2014). Federal Almanya’ Da Uygulanan Sosyal Yardım Sistemi, Türkiye Karşılaştırması Ve Türkiye’ Deki Uygulamalara Yönelik Öneriler. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uzmanlık Tezi. Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı, (2012). Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü. Sürüm 1. Ankara.
- Karataş, K. (2001). Belediyelerin Sosyal Görevleri: Belediyeler Ve Sosyal Hizmet. Arıkan Ç, Karataş K (Ed.). *İnsanı Gelişme Ve Sosyal Hizmet: Prof. Dr. Nesrin Koşar’ A Armağan*. Hacettepe Sosyal Hizmet Yüksek Okulu Yayın No:009. Ankara.
- Kazak, L. (2019). Öğretmenlerin Koruma Altındaki Çocuklara Yönelik Algıları Ve Çocukların Akademik Başarılarıyla İlgisinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Kıroğlu, M. (2015). Sosyal Ve Ekonomik Destek Alan Ailelerde Yoksulluk, Sağlık Ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi: Konya Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Koç, M. (2004). Sosyal Güvenliğin Kökeni. *Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi*. Cilt 6. Sayı 2. Sıra 1. No:217.
- Koray, M. (1996). Sosyal Devlet Kavramında Yeni Gelişmeler. Sosyal Politika Tartışmaları I. Sosyal Devlet Ve Sosyal Güvenlik Kuruluşları. No:4-24. S.15-23. Ankara.
- Koray, M. (2005). Sosyal Politika. 2. Baskı. Ankara. İmge Kitabevi.
- Kut, S. (1988). Sosyal Hizmet Mesleği Nitelikleri Temel Unsurları Müdahale Yöntemi. Ankara.

- Laçın, A. (2019). Asdep Görevlilerinin Aile Sosyal Destek Programının Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri Ve İş Tatminlerinin Ölçülmesi. Yalova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.
- Metin, O. (2011). Sosyal Politika Açısından Akp Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar. *Çalışma Ve Toplum Dergisi*. Cilt 1. Sayı 28. S.179-200.
- Mevzuat, [Http://Www.Mevzuat.Gov.Tr/Mevzuatmetin/18.5.715754.Pdf](http://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuatmetin/18.5.715754.pdf), Son Erişim: 20.05.2019
- Negiz, N. (2011). Sosyal Yardım Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma Ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt 16. Sayı 2. S. 323-341.
- Neuman, W.L. (2014). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel Ve Nitel Yaklaşımlar I-Iı. Cilt. 7. Basım: Siyasal Kitabevi. Ankara
- Ölmez, T.O. (2007). Sosyal Yardım İçerisinde Yerel Yönetimlerin Yeri. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Ören, K. (2013). Sosyal Politika. 3. Basım. Ankara. Nobel Yayıncılık.
- Özaydın, M. M. (2012). Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi. Oral A Ve Şişman Y (Ed.). *Sosyal Politika*. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayın No:2628.
- Özaydın, M. M. (2013). Sosyal Politikanın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi, Oral, A. İ Ve Şişman, Y. (Ed.), *Sosyal Politika-I*(S. 58-87), Y. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayını, No:2621.
- Özbek, N. (2013). “Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Sosyal Devlet”, *Toplum Ve Bilim Dergisi No:92, 2002, S.7-33*
- Özgişi, T. (2012). Türk Parlamento Tarihinde Cumhuriyet Senatosu, Ankara, Tbmmler Kurulu Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları No:153
- Öztürk, N, Öztürk, Y. (2010). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları. 1. Baskı. Ankara. Palme Yayınları.

Resmi Gazete [Http://Www.Resmigazete.Gov.Tr/Eskiler/2013/05/20130503-1.Htm](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/05/20130503-1.htm),
Son Erşim: 02.05.2019

Resmi Gazete, (2013) [Http://Www.Resmigazete.Gov.Tr/Eskiler/2013/05/20130503-1.Htm](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/05/20130503-1.htm), Son Erşim: 02.05.2019

Resmi Gazete, 2006, [Http://Www.Resmigazete.Gov.Tr/Eskiler/2006/07/20060730-1.Htm](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060730-1.htm) Erişim Tarihi: 15.05.2019

Resmi Gazete, 2013,[Http://Www.Resmigazete.Gov.Tr/Eskiler/2013/02/20130209-3.Htm](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130209-3.htm) Erişim Tarihi: 15.05.2019

Resmi Gazete, [Http://Www.Resmigazete.Gov.Tr/Eskiler/2011/06/20110608m1-1..Pdf](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608m1-1..pdf)
Son Erişim 15.05.2019.

Samsun, N. (2017).Çalışmanın Değişen Anlamı Ve Güncel Durumuna İlişkin Tartışmalar. *Açıköğretim Araştırmaları Ve Uygulamaları Dergisi*. Cilt 3. Sayı 3. S.160-210.

Selek Öz, C. (2013). Uluslararası Sosyal Politikaya Giriş. Seyyar A Ve Selek Öz C (Ed.). *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika*. 1. Baskı. Sakarya. Sakarya Yayıncılık.

Seyyar, A. (2005). Yerel Kamu Yöneticileri Sosyal Devletin Görevlerini Ne Derece Yerine Getirebilmektedir? *İdarecilerin Sesi Dergisi*. 19-12.

Şahin Taşğın, N. (2017). Yoksulluk İnsan Hakları Ve Sosyal Hizmetler Değişen Anlayışlar: Refah Devletinden Hayırseverliğe Yoksulluktan Sosyal Dışlanmaya. 1. Baskı. Ankara. Nika Yayınevi.

Şenkal, A. (2017). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika. 4. Baskı. Kocaeli. Umuttepe Yayınları.

Şimşek, H. Ve Yıldırım, A. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 11. Baskı. Ankara. Seçkin Yayıncılık.

Şişman, Y. (2011). Türkiye’ De Özürlülere Yönelik Yasal Düzenlemeler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. Cilt 0. Sayı 60. S.169-221.

- Şişman, Y. (2017). Türkiye' De Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması Mı? Gelişimi Mi?. *Optimum Ekonomi Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. Cilt 4. Sayı 2. S.1-22.
- Talas, C. (1992). Türkiye' Nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi, Birinci Baskı, Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Talas, C. (1997). Toplumsal Politika. 7. Baskı. Ankara. İmge Kitabevi.
- Taşçı, F. (2008). Sosyal Yardım Yapma(Ma) Gerçekleri Üzerine Yaklaşımlar. *Kamu-İş*. Cilt 9. Sayı 4.
- Taşçı, F. (2010). Sosyal Politikalarda Can Simidi Sosyal Yardım. 3. Basım. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Tdk, www.tdk.gov.tr, Son Erişim: 14.05.2019
- Tiyek, R. (2018). Güney Avrupa Refah Rejimi Ve Türkiye' De Asgari Ücretin Belirlenmesi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. Cilt 7. Sayı 3. S. 1464-1482.
- Tokol, A. (2017). Türkiye' De Sosyal Politika. Alper Y Ve Tokol A (Ed.). *Sosyal Politika*. 8. Baskı. Bursa. Dora Basım.
- Tomambay, İ. (1999). Sosyal Çalışma Sözlüğü. Ankara. Selvi Yayınevi.
- Tuna, O. Ve Yalçıntaş, N. (1999). Sosyal Siyaset. 3. Basım. İstanbul. Filiz Kitabevi.
- Tuncay, A.C. (2002). Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri. İstanbul. Beta Basım Yayın.
- Tunç, İ. (2013). Türkiye' Deki Çocuk Koruma Hizmetlerinin Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Uygulamaları Üzerinden Değerlendirilmesi. Yalova Üniversitesi. Yayınlanmış Ders Notu. Yalova.
- Tunçomağ, K. (1975). Türk İş Hukuku. 2. Baskı. İstanbul. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Tüik, <http://tuik.gov.tr/ustmenu.do?metod=temelist> Son Erişim 21.12.2019
- Tüik, www.tuik.gov.tr, Son Erişim Tarihi: 18.12.2019

- Yalman, G. (2007). Tarihsel Bir Perspektiften Sosyal Politika Ve Yoksulluk. Atılğan G, Yakut Ç B (Ed.). *Yoksulluk Ve Sosyal Dışlanma. Tes-İş Dergisi*. Haziran 2007. S.70-74.
- Yaşa, U. (2019). Aile Bütünlüğünün Korunmasında Aile Arabuluculuğunun Gerekliliği. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Yazıcı, E. (1996). Osmanlıdan Günümüze Türk İşçi Hareketi. Ankara. Sistem Yayınları.
- Yertüm, U. Ve Tiyek, R. (2016). Güney Avrupa Refah Rejimi Bağlamında Türkiye: Bir Değerlendirme. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt 5. Sayı 1. S.26-51.
- Yolcuoğlu, İ.G. (2012a). Türkiye' De Sosyal Refah Devletine Geçiş Süreci. 1. Baskı. Ankara. Nobel Yayıncılık.
- Yolcuoğlu, İ.G. (2012b). Sosyal Hizmete Giriş. Ankara. Sabev Yayın No:42.
- Yolcuoğlu, İ.G. (2013). Toplumsal İşlevsizlik. 1. Baskı. İstanbul. Nar Yayınevi.
- Yolcuoğlu, İ.G. (2014). Sosyal Hizmet/Sosyal Çalışma Bilim Ve Mesleğine Giriş. 1. Baskı. İstanbul. Nar Yayınevi.
- Yüksel, H. (2014). Güncel Gelişmeler Işığında Sosyal Politika. Bursa. Ekin Basım.
- Zabcı, F.Ç. (2003). Sosyal Riski Azaltma Projesi: Yoksulluğu Azaltmak Mı Zengini Yoksuldan Korumak Mı? *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*. Cilt 58. Sayı 1. S.215-239.
- Zastrow, C. (2013) Sosyal Hizmete Giriş. (Aykara A, Beyazova A, Yakut Çakar B, Evren C, Karaca Ç, Baran Çiftçi D, Yıldırım E, Bahşi E, Albayrak G, Hande Ö, Birdal M S, Yağcıoğlu S, Kurukafa S, Yılmaz V Çev.), (Baran Çiftçi D Çev. Ed.) Ankara. Nika Yayınevi.

EKLER

EK 1: Veri Toplama Aracı

YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Bölümünde Yüksek Lisans yapmaktayım. “Sosyal Politika Uygulaması Olarak Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) Değerlendirmesi: Bursa Örneği” konulu yüksek lisans tez çalışmama katkı sağlamanız açısından, yüksek mesleki bilgi ve tecrübelerinizi çalışmama yansıtmak amacıyla hazırlamış olduğum araştırma sorularını cevaplandırmanızı istirham ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

Not: Araştırmada etik çerçeveye dikkat edilecektir.

ARAŞTIRMA SORULARI

SORU 1: Cinsiyet....

SORU 2: Yaşınız?

SORU 3: Mesleğiniz?

SORU 4:Çalıştığınız kurum?

SORU 5: Sosyal politika teriminin sizlere çağrıştırdığı anlam nedir?

SORU 6: Türkiye’ de sosyal politika uygulaması olarak başlatılan Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) hakkında fikirleriniz nelerdir?

SORU 7: ASDEP çalışmasını nasıl yapıyorsunuz?

SORU 8: ASDEP kapsamında bugüne kadar ortalama kaç hane ziyareti yaptınız? Ziyaretlerinizde Bakanlığımızın hizmet alanları olan (Sosyal ve Ekonomik Destek Yardımı, yaşlı, engelli, korunma ihtiyacı olan çocuk) işlemi yaptınız?

SORU 9: ASDEP hane ziyaretlerinde herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

SORU 10: ASDEP kapsamında yapılan alan taramasında sorun tespit ettiğinizde ne tür işlem yapıyorsunuz?

SORU 11: ASDEP kapsamında yapılan alan taramasında vatandaşların talep/şikayet, öneri vb. isteklerine yönelik olarak diğer kamu kuruluşları ile ortak çalışmalarınız oldu mu? Olduysa ne tür çalışmalarınız oldu?

SORU 12: ASDEP alan taramasında elde edilen verileri sisteme işleme yaparken teknik sorunlarla karşılaşıyor musunuz?

SORU 13: ASDEP Personeli olarak çalıştığınız kurumda (fiziksel şartlar, idarenin ASDEP' e bakış açısı gibi) karşılaştığınız sorunlar var mı? Karşılaşıyorsanız ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

SORU 14: ASDEP' in mevzuatı hakkında bilginiz var mı? Mevzuat hakkında düşünceleriniz nelerdir?

SORU 15: ASDEP' in daha iyi bir şekilde uygulanabilmesi için önerileriniz var mıdır?

EK 2: Etik Kurul Belgesi

info@uskudar.edu.tr

Altunizade Mah. Haluk Türksoy Sk. No:14, 34662 Üsküdar / İstanbul / Türkiye
Tel: +90 216 400 22 22 Faks: +90 216 474 12 56

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342-/ 2019-232

26/04/2019

Sayın Doç.Dr.İsmail BARIS
(Yasin YILDIZ)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 25/04/2019 tarihinde yapılan 04 No.lu toplantısında “**Sosyal Politika Uygulaması Olarak Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) Değerlendirmesi: Bursa Örneği**” adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

Ek 3: Araştırma İzin Onayı

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
EĞİTİM VE YAYIN DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Sayı : 94952863-605.01-E.2394950
Konu : Araştırma Talepleri

30.09.2019

DAĞITIM YERLERİNE

Başkanlığımıza iletilen ekte bilgileri bulunan araştırma talepleri Bakanlık Makamının 26/09/2019 tarihli ve 006 sayılı Oluru ile uygun görölmüş olup ekte gönderilmektedir. Bilgilerinize arz, gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Yavuz YAMAN
Bakan a.
Daire Başkan V.

Ek :

- 1 - Bakanlık Makamı Onayı (6 sayfa)
- 2 - Araştırmacı ve İl Bilgileri

Dağıtım:

Gereği:
HATAY VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
TUNCELİ VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
MUĞLA VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
İZMİR VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)

Bilgi:

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel
Müdürlüğüne
Aile ve Toplum Hizmetleri Genel
Müdürlüğüne

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Seval ÇETİN
Sosyal Çalışmacı
Telefon No: (312) 705 57 22

NİĞDE VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
ERZURUM VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
BURSA VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
DÜZCE VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
KONYA VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
ANKARA VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji
Anabilim Dalı)
ANKARA
BOLU VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için:Seval ÇETİN
Sosyal Çalışmacı
Telefon No:(312) 705 57 22

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01[605.01] ~6
Konu : Bilimsel Araştırma Talepleri

26/09/2019

BAKANLIK MAKAMINA

Ekli çizelgede detaylı bilgileri bulunan ve ilgili Genel Müdürlükler tarafından uygun görülen bilimsel araştırma taleplerinin, ilgili Birim koordinesinde, gözetim ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, araştırmaya katılanların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük ve gizlilik esasları çerçevesinde, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Bakanlığımızdan izin alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu; Olurlarınıza arz ederim.

Uygun görüşle arz ederim.

26/09/2019

Ahmet ERDEM
Bakan Yardımcısı

Yavuz YAMAN
Daire Başkanı

Zehra Zümrüt SELÇUK
Bakan

Eskişehir Yolu Sığözü Mh. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Cemalettin ULUFER
Sosyal Çalışmacı

Mehmet ÖZÜTÜRKER	Ezurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim dalı Doktora Programı öğrencisi	Huzurevinde Kalan Yaşlılar ile kendi evinde kalan Yaşlıların Yaşam Profillerinin Karşılaştırılması ve Yaşam Doyumu (Erzincan Örneği)	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Hasan YILDIZ	Üsküdar Üniversitesi'nde yüksek lisans yapmaktadır	Sosyal Politika Uygulanması Olarak Aile Sosyal Destek Programı(ASDEP) Değerlendirilmesi: Bursa Örneği	Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Latice Kübra DOĞANCI	Düzce Üniversitesi'nde araştırmaya görevlisi	Yaratıcı Drama ve Tiyatro Etkinliğinin Yaşlıların Sosyal İşlevselliğine ve Günlük Yaşam Aktivitelerine Etkisi	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Doğa BAŞER	Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde Dr. Öğr. Üyesi	Huzurevinde Çalışan Bakım Personelinin Yaşlılara Yönelik Düşünceler ve Deneyimleri: Nitel Bir Araştırma"	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
İibel Hande HINÇAL	Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji (Fizik Antropoloji) Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi	Erişkin/Yaşlı Bireylerde Fiziksel Özellikler ve Fiziksel Performansın Belirlenmesi	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ayma Nur ÖNAL	Bolu Abant İzzet Baysal Ün. Sağlık Bil. Ens. Fiz. Ted. Reh.	Kronik Konstipasyonlu Serebral Palsili Bireylerde Postür, Uyku, Fiziksel Aktivite ve Yaşam Kalitesi Değerlendirilmesi	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
amirde ŞİŞMAN	Çukurova Üniversitesi Abdi Sitçi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	Huzurevinde Yaşayan Yaşlılarda Kronik Ağrı Yöneliminin Değerlendirilmesi ve Huzurevinde Yaşayan Bireylerin Kırılganlık Düzeylerinin Belirlenmesi	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Ek 4: Sosyal Hizmet Merkezi Yönetmeliği

Resmî Gazete Tarihi: 09.02.2013 Resmî Gazete Sayısı: 28554

SOSYAL HİZMET MERKEZLERİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık odaklı sosyal hizmetlerin, hizmete erişim kolaylığı esasıyla bir arada ve gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulduğu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı sosyal hizmet merkezlerinin, kuruluş ve işleyişine, yürütecekleri hizmetlere ilişkin usul ve esaslar ile merkezde çalışan personelin görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı sosyal hizmet merkezlerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesi ile 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 4 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Alan taraması: Kurum, kuruluş ve kişilerden gelen bilgiler de dikkate alınarak sosyal hizmet faaliyet ve uygulamalarından yararlanacak aile ve bireylerin tespiti ile sosyal sorunların analizi amacıyla gerçekleştirilen veri ve bilgi toplama faaliyetini,
- b) Bakan: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanını,
- c) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,
- ç) Hizmet bölgesi: Sosyal hizmet merkezinin sorumlu olduğu alanı,
- d) İl müdürlüğü: Aile ve Sosyal Politikalar il müdürlüğünü,
- e) İl müdürü: Aile ve Sosyal Politikalar il müdürünü,
- f) Komisyon: Bu Yönetmelikte belirtilen esaslar doğrultusunda çalışan sosyal hizmet komisyonunu,
- g) Merkez: Sosyal hizmet merkezini,
- ğ) Müdür: Sosyal hizmet merkezi müdürünü,
- h) Müdür yardımcısı: Sosyal hizmet merkezi müdür yardımcısını,
- ı) Risk haritası: Alan taraması ile elde edilen ve paydaş kurumlardan sağlanan veri ve bilgilere dayalı olarak oluşturulan ve sosyal hizmet desteği sağlanmasını gerektiren konular bakımından sosyal risklerin; konular, gruplar ve yerleşim alanları itibarıyla ayrı ayrı gösterildiği, puanlama usul ve esasları kılavuz ile belirlenen ve merkez tarafından her yıl güncellenen haritayı,
- i) Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Merkezlerin Kuruluş Esasları, Hizmet İlkeleri ve Görevleri

Merkezlerin kuruluş esasları

MADDE 5 – (1) Her ilde en az bir merkez kurulur.

(2) İl ve ilçelerde birden fazla kurulacak merkez sayısı ilin tüm yerleşim birimlerini kapsayacak şekilde hizmet bölgelerine ayrılarak belirlenir. Hizmet bölgesi, hizmet bölgesi kapsamına alınabilecek ilçe veya ilçelerin coğrafi konumu, ulaşım imkânları ve ulaşılabilecek en yakın merkeze uzaklık, sosyal ve demografik yapısı ile hizmetin sunumunda işbirliği yapılabilecek kurum ve kuruluşların varlığı gibi hususlar ile valiliğin görüşü dikkate alınarak Bakanlık tarafından belirlenir.

(3) Merkezler Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün teklifi ve Bakan onayı ile ilgili yıl bütçesine bu amaçla tefrik edilen ödenek tutarı dikkate alınarak kurulur. Kuruluş onayında, merkezin yeri ve sorumlu olduğu hizmet bölgesi belirtilir.

(4) Merkezlerin hizmete erişim açısından kolaylık sağlayacak yerleşim alanlarında ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile sosyal hizmet kuruluşlarından bağımsız kendi hizmet binalarında hizmet sunması esastır.

(5) Merkezler ihtiyaç duyulması halinde sunulacak hizmetlere erişim kolaylığı sağlamak amacıyla hizmetlerini, il müdürlüğünün gerekçeli raporu, valinin teklifi ve Bakanlığın onayı ile birden fazla binada yürütebilirler. Ek hizmet binasının giderleri bağlı olduğu merkezin ödeneğinden karşılanır, personel ve sorumlulukları müdür tarafından belirlenir.

Hizmet ilkeleri

MADDE 6 – (1) Merkezlerdeki hizmet sunumunda, esas alınacak ilkeler şunlardır:

- a) Birey, aile ve toplumun ihtiyaçları esas alınır.
- b) Sorunların yerinde tespiti ve çözümü esastır.
- c) Hizmetler, sosyal sorunları çözmeyi ve sosyal riskleri azaltmayı amaçlar.
- ç) Hizmet politikalarının belirlenmesinde alan tarama analizleri dikkate alınır.
- d) Hizmet modellerinin tespitinde, hizmet bölgesinin sosyal, ekonomik ve kültürel yapıları dikkate alınır.
- e) Merkezde, birey ve ailenin kendi başına sorun çözme kapasitesi ve sosyal refahını arttırmaya yönelik önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilir.
- f) Hizmetin planlanması ve sunumunda paydaş kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- g) Toplumun bilgi ve farkındalığını arttırmaya yönelik eğitim, kültür, sanat ve benzeri alanlarda faaliyetler yapılır.
- ğ) Hizmetler, merkezin sorumlu olduğu hizmet bölgesinin tümünü kapsar.
- h) Hizmet sunumu ve önceliklerin belirlenmesi risk esaslı olarak yapılır.

Merkezlerin görevleri

MADDE 7 – (1) Merkezlerin görevleri şunlardır:

- a) Aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- b) Çocukların ve gençlerin sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; çocuklara ve gençlere yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- c) Kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; kadınlara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- ç) Engellilerin ve yaşlıların toplumsal hayata etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

d) Şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

e) Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal ekonomik desteklerle güçlendirmek.

f) Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç birey ve ailelerin tespit edilmesini, desteklenmesini ve gerekli hizmetlere yönlendirilmesini sağlamak.

g) Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerinin, Bakanlıkça belirlenen ilke, usul ve standartlar çerçevesinde inceleme ve denetimini yapmak.

ğ) Sosyal hizmet faaliyetleriyle bunlardan yararlananlara ilişkin bilgileri, Bakanlıkça merkezî bir sistemde oluşturulacak veri tabanı aracılığıyla işlemek.

h) İllerde ilk kabul birimlerinin ve şiddet önleme ve izleme merkezlerinin bulunmadığı yerlerde bu merkezlerin faaliyetlerini yürütmek.

ı) Birey ve ailelere yönelik eğitsel faaliyet ve projeler yürütmek, konferans, seminer ve benzeri etkinlikler düzenlemek; kültür ve sanat faaliyetlerini gerçekleştirmek.

i) Alan taramasında elde edilen bilgileri değerlendirmek ve bunları ilgili uygulayıcı kurum ve kuruluşlara aktararak hizmetlerin geliştirilmesine ve yeni hizmet modellerinin oluşturulmasına yardımcı olmak.

j) Bakanlıkça verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyal Hizmet Komisyonunun Oluşturulması, Görev ve Yetkileri, Karar Alma Süreçleri

Sosyal hizmet komisyonu oluşturulması

MADDE 8 – (1) Komisyon, müdür veya müdür tarafından görevlendirilen yardımcısının başkanlığında, merkezde çalışan farklı birim ve branşlardaki personelden oluşturulur.

(2) Komisyon, müdürün teklifi ve il müdürünün onayı ile başkan dâhil en az üç, en fazla yedi kişiden oluşturulur. Komisyona asil üye sayısını aşmamak üzere yedek üye görevlendirilir.

(3) İhtiyaç halinde birden fazla komisyon oluşturulabilir.

(4) Komisyon, haftada en az bir kez toplanır. İhtiyaç duyulması halinde müdürün çağrısıyla daha fazla sayıda toplantı yapılabilir.

Komisyonun görev ve yetkileri

MADDE 9 – (1) Komisyonun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Hizmet bölgesinin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı ile alan tarama sonuçları ve risk haritasını esas alarak merkezin hizmet politikasını belirlemek.

b) Birimlerden yönlendirilen birey ve ailelere uygulanacak hizmeti belirlemek, uygulanan hizmetin devamına, değiştirilmesine ve sonlandırılmasına karar vermek.

c) Koruyucu aile ve sosyal ekonomik destek hizmetlerine ilişkin karar vermek, evlât edinme işlemlerini yürütmek.

ç) Yatılı kuruluşlara yönlendirilecek kişilerin kabulüne veya hizmetin sonlandırılmasına karar vermek.

d) Merkez tarafından verilmekte olan hizmetlere yönelik olarak yapılan itiraz, ihbar ve şikâyetleri değerlendirerek karar vermek.

e) Merkezin faaliyetlerine yönelik projeleri hazırlamak ve yürütmek.

f) Merkezin yıllık çalışma programını hazırlamak, çalışmalarını izlemek ve raporlamak.

Komisyonun karar alma süreci

MADDE 10 – (1) Komisyonda görüşülecek konular birimler tarafından toplantı öncesi komisyona bildirilir.

(2) Komisyonun gündemi başkan tarafından belirlenir.

(3) Kararlar üyelerin görüşlerini açıklamalarından sonra oy birliği veya oy çokluğu ile alınır. Komisyon kararına katılmayan üye tarafından karşı oy şerhi gerekçesiyle tutanağa yazılır ve imzalanır.

(4) Komisyon tarafından ihtiyaç duyulması halinde birimlerden yeni bilgi ve belge istenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Hizmet Birimleri ve Görevleri**

Hizmet birimleri

MADDE 11 – (1) Merkezlerde aşağıdaki birimler bulunur:

- a) Başvuru, tespit ve izleme birimi.
- b) Uygulama birimi.
- c) Eğitim ve danışmanlık birimi.
- ç) Şehit yakınları ve gazilere hizmet birimi.

(2) Birimlerde, hizmetlerin aksamadan yürütülmesini sağlayacak sayıda personel görev yapar. İhtiyaç halinde, personel birden fazla birimde görevlendirilebilir.

(3) Birimler arasında, merkez tarafından sunulan hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini artıracak işbirliği ve koordinasyon müdür tarafından sağlanır.

(4) Birimler tarafından hizmetlerin planlanmasında ve sunumunda kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği yapılır.

Başvuru, tespit ve izleme biriminin görevleri

MADDE 12 – (1) Başvuru, tespit ve izleme biriminin görevleri şunlardır:

a) Merkeze yapılan başvuruları almak, başvuruları nedenlerine göre tasnif ederek veri tabanına kaydetmek, ihtiyaç duydukları hizmetlere yönlendirmek, gerektiğinde merkez dışına yönlendirdiği kişilerin iş ve işlemlerini bu kurum ve kuruluşlarda takip etmek.

b) Merkeze yapılan ihbarları almak, ihbarları veri tabanına kaydetmek, doğruluğunu yerinde tespit etmek, ihtiyaç duydukları hizmet sunumunu başlatmak, hizmetlere yönlendirmek, gerektiğinde merkez dışına yönlendirdiği kişilerin iş ve işlemlerini bu kurum ve kuruluşlarda takip etmek.

c) Alan taraması yaparak elde edilen bilgileri veri tabanına kaydetmek, bu verilere göre hizmete ihtiyaç duyan birey ve aileleri yerinde tespit etmek, ihtiyaç duydukları hizmet sunumunu başlatmak, hizmetlere yönlendirmek, gerektiğinde merkez dışına yönlendirdiği kişilerin iş ve işlemlerini bu kurum ve kuruluşlarda takip etmek.

ç) Alan taramasıyla elde edilen veriler sonucunda risk puanlaması ve analiz yapmak, analiz sonuçlarına göre sosyal hizmet uygulamalarına ilişkin öneriler hazırlamak.

d) İstatistik verileri oluşturmak ve bu verileri rapor hazırlamak.

e) Sosyal politika uygulamalarının belirlenmesine yardımcı olmak için diğer kurum ve kuruluşların istatistik ve verilerinden de faydalanarak hizmet bölgesinin risk haritasını oluşturmak ve güncel tutulmasını sağlamak.

f) Merkez tarafından birey ve ailelere yönelik olarak yapılan hizmetlerin sunumunu ve hizmet sonrasındaki durumu yerinde izlemek ve değerlendirmek.

g) Müdür tarafından verilen diğer iş ve işlemleri yapmak.

Uygulama biriminin görevleri

MADDE 13 – (1) Uygulama biriminin görevleri şunlardır:

a) Yatılı kuruluşlara yönlendirilecek kişilerin kabulüne veya hizmetin sonlandırılmasına ilişkin işlemleri yapmak ve bu işlemleri sonuçlanıncaya kadar takip etmek.

b) Evlât edindirme, koruyucu aile, gönüllü aile ve sosyal ekonomik destek işlemlerini yürütmek.

c) Evlât edinen ailelerle, koruyucu ve gönüllü ailelere ihtiyaç duydukları alanlarda eğitim ve rehberlik hizmeti sunmak.

ç) Mahkemelerce verilen bakım, barınma ve danışmanlık tedbirlerinin uygulanmasına yönelik işlemleri yürütmek.

d) Evde bakım hizmeti, aile yanında destek, sosyal ve ekonomik destek gibi hizmetleri almasına karar verilen birey ve ailelere ilişkin işlemleri başlatmak.

e) Evinde yaşlı ve engelli bulunan aileler ile evde bakım hizmeti alan ailelere ihtiyaç duydukları alanlarda rehberlik hizmeti sunmak.

f) Müdür tarafından verilen diğer iş ve işlemleri yapmak.

Eğitim ve danışmanlık biriminin görevleri

MADDE 14 – (1) Eğitim ve danışmanlık biriminin görevleri şunlardır:

a) Birey ve ailelerin bilgi, bilinç düzeylerini ve toplumsal yaşama katılımlarını artırmaya yönelik eğitici, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikler ile özel gün ve haftalarda faaliyetler düzenlemek.

b) Bakanlığın görev alanına giren hizmet ve politikaların tanıtımına yönelik faaliyet ve etkinlikler gerçekleştirmek.

c) Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, gönüllüler ile ilgili diğer kuruluşların sosyal hizmetlere katkı ve katılımlarını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak, kamuoyunda bu doğrultuda farkındalık oluşturacak etkinlikler gerçekleştirmek.

ç) Kadının sosyal ve ekonomik statüsünün yükseltilmesine yönelik programların geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlamak.

d) Çocuk ve gençlerin suça sürüklenmeleri önleyecek zararlı alışkanlık edinmelerini ve sokakta çalıştırılmalarını engelleyecek faaliyetler yapmak, bu konularda birey ve ailelerin sorumluluk bilincini artırmaya yönelik rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerini yürütmek.

e) Ailenin refahı, mutluluğu ve bütünlüğünün sağlanmasına yönelik eğitici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini yürütmek.

f) Ailelerin veya bireylerin sorun çözme bilgi ve becerilerinin artırılması yönünde eğitici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini yürütmek.

g) Merkez tarafından uygulanmasına karar verilen koruyucu, önleyici, eğitici ve geliştirici hizmetlerin sunulmasını sağlamak.

ğ) Engelli ve ailelerinin bilgi, bilinç düzeylerini ve toplumsal yaşama katılımlarını artırmaya yönelik eğitici, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikler ile özel gün ve haftalarda faaliyetler düzenlemek.

h) Engelli ve ailelerinin sosyal ve ekonomik statüsünün yükseltilmesine yönelik programların geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlamak.

ı) İstismar ve şiddetin önlenmesi ile benzeri konularda çalışmalar yapmak.

i) Müdür tarafından verilen diğer iş ve işlemleri yapmak.

Şehit yakınları ve gaziler biriminin görevleri

MADDE 15 – (1) Şehit yakınları ve gazilere hizmet biriminin görevleri şunlardır:

a) Şehit yakınları ve gazilere yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek.

b) Şehit ve gazi çocuklarının eğitimi konusunda, ilgili kurum ve kuruluşlar ile gönüllü kuruluşların da desteğiyle gerekli çalışmaları yürütmek.

c) Şehit yakınları ve gazilerin sosyal ve kültürel bakımdan desteklenmesi amacıyla gerekli çalışmalar yapmak, bu konuda toplumsal duyarlılığı güçlendirici faaliyetler yürütmek,

ç) Gazilerin toplumsal hayata uyumu yönünde çalışmalar yürütmek.

d) Şehit yakınları ve gazilere yönelik ilgili mevzuat kapsamında danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmak.

e) Şehadet veya yaralanma haberinin alınmasından itibaren şehit yakını ve gazi aileleri ile iletişime geçmek ve gerekli bilgilendirmeleri yapmak, sorunlarını dinlemek, çözüm önerileri geliştirmek.

f) Şehit yakınları ve gazilere yönelik yapılan faaliyetlere ilişkin dönemlik istatistik veriler hazırlamak ve ilgili birimlere sunmak.

g) Şehit ve gaziler ile ilgili veri tabanının oluşturulmasını ve bilgilerin güncelliğini sağlamak, veri tabanı konusunda Bakanlık arasındaki bilgi akışını sağlamak.

ğ) Sosyal amaçlı projeler geliştirmek, uygulamak ve gerekirse ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak uygulamak.

h) M¼d¼r tarafından verilen diğer iş ve işlemleri yapmak.

BEŐİNCİ BÖL¼M

Merkezde alışan Personelin G¼rev ve Yetkileri

M¼d¼r

MADDE 16 – (1) M¼d¼r¼n g¼rev ve yetkileri şunlardır:

a) Merkezin y¼netim, mali ve teknik t¼m işlerini ilgili mevzuat doğrultusunda y¼r¼tmek, mevzuat değişliklerini takip etmek ve uygulanmasını sağlamak.

b) Merkez hizmetlerinin y¼r¼t¼lmesi için gerekli plan ve programların hazırlanmasını, personel ve birimler arasında işbirliği ve eřg¼d¼m¼ sağlamak, denetimlerini yapmak.

c) Merkez tarafından sunulan hizmetlere daha kolay ulaşılmasını sağlamak için gereken ¼nlemleri almak.

) Merkezin bulunduğu b¼lgede alan taraması yapılmasını, risk haritası oluşturulmasını ve gerekli g¼ncelleme çalışmalarının yapılmasını sağlamak.

d) Merkez tarafından elde edilen verilerin analiz edilerek sosyal hizmet modeli geliştirilmesine katkıda bulunulmasını ve ilgili sosyal hizmet modellerinin uygulanmasını sağlamak.

e) Mesleki çalışmalara ilişkin gerekli kayıtların tutulmasını, standart formların d¼zenlenmesini, veri girişlerinin yapılmasını, istatistiksel bilgilerin hazırlanmasını, iş programlarının, faaliyet ve değerlendirme raporlarının hazırlanmasını ve ilgili mercilere zamanında ulaştırılmasını sağlamak.

f) Merkez hizmetlerinin 6 ncı maddede belirtilen ilkeler doğrultusunda y¼r¼t¼lmesini sağlamak,

g) Merkezde alışan personelinin ¼zl¼k hakları ile ilgili iş ve işlemlerin y¼r¼t¼lmesini sağlamak.

ğ) Merkezin yıllık b¼te teklifini hazırlayarak il m¼d¼rl¼ę¼ aracılığı ile Aile ve Toplum Hizmetleri Genel M¼d¼rl¼ę¼ne g¼ndermek, ¼deneklerin amacına ve performans programına uygun olarak etkili, ekonomik ve verimli harcanmasını sağlamak.

h) Merkezin taşınır ve taşınmazlarına ilişkin iş ve işlemlerinin y¼r¼t¼lmesini sağlamak.

ı) Hizmet binasının yangın, sabotaj ve diğer afetlere karşı korunmasına y¼nelik tedbirleri almak veya aldırarak.

i) Personelin hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak.

j) Merkez hizmet birimlerinde, y¼netim işlevini g¼rmek ¼zere birim koordinat¼r¼ g¼revlendirmek.

k) Merkezdeki birimler ile diğer kurum, kuruluşlar arasında hizmetlerin aksamadan y¼r¼t¼lebilmesi için gerekli koordinasyonu sağlamak.

l) İdari g¼revlerinin yanı sıra mesleğinin gerektirdiği çalışmalar ile amirleri tarafından verilen diğer g¼revleri yapmak.

M¼d¼r yardımcısı

MADDE 17 – (1) M¼d¼r yardımcısı, merkez hizmetlerinin y¼r¼t¼lmesinde m¼d¼re yardım eder ve hizmetlerin y¼r¼t¼lmesinde m¼d¼re karşı sorumludur.

Sosyal alışma g¼revlisi

MADDE 18 – (1) Merkezde, sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, ocuk gelişimcisi, ¼ęretmen, psikolojik danışman ve rehber ¼ęretmen ile aile ve t¼keticici bilimleri b¼l¼m¼ mezunu olan meslek mensupları tarafından aşağıdaki g¼revler yerine getirilir:

a) Sosyal hizmet sunulacak birey ve ailelere y¼nelik, sorunların öz¼m¼ için mesleki çalışmalarda bulunmak, rapor d¼zenlemek ve bunlarla ilgili işlemleri y¼r¼tmek.

b) Merkezin amacı, işleyişi ve sunulan hizmetleri bireylere, ailelere ve topluma tanıtarak.

c) İlgili mevzuat uyarınca öngörülen tedbirlerin uygulanması ile gerekli hizmet modelinin bireylere ve ailelere sunulmasına yönelik sosyal inceleme raporunu düzenlemek ve amirine sunmak.

ç) İhtiyaç olması durumunda yatılı kuruluşlarda gerekli mesleki çalışmalarda bulunmak

d) Gizlilik ilkesine uygun olarak, yapılan çalışmalar ile ilgili kayıtları tutmak, yapılan mesleki çalışmalarla ilgili rapor ve dosyaları düzenlemek, arşivlemek.

e) Çalışanların hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev almak.

f) Görevlerini müdürün gözetiminde diğer meslek elemanları ile işbirliği içerisinde yürütmek.

g) Genelge ve talimatlarla belirlenen görev tanımları içerisindeki diğer görevleri ve müdür tarafından verilecek görevleri yapmak.

Psikolog

MADDE 19 – (1) Psikologun, 18 inci maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) İhtiyaç duyulması halinde bireylerin psikolojik değerlendirmelerini yapmak ve rapor hazırlamak.

b) Birey ve ailelere yönelik psiko-sosyal alanda koruyucu, önleyici ve danışmanlık hizmetlerini gerçekleştirmek.

c) Psikolojik sorunları olan bireyler için, ihtiyaç duyulması halinde sağlık kuruluşlarının psikiyatri bölümleriyle işbirliği yaparak ortak programlar düzenlemek ve yürütmek.

ç) Psikolojik değerlendirme teknikleri ve gözlem metotları kullanarak bireylerin yetenek ve ilgi alanlarını belirlemek, zamanlarını değerlendirme ve uygun etkinliklere katılmaları konusunda yardımcı olmak.

d) Klinik psikolojide uzmanlık derecesine sahip olmak kaydıyla, davranışsal veya duygusal psikolojik sorunların giderilmesi amacıyla aile ve aile bireylerine yönelik bireysel ve grup çalışmaları düzenlemek.

e) Alan taraması ve başvurularla ilgili yapılacak mesleki değerlendirme doğrultusunda danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermek.

Çocuk gelişimcisi

MADDE 20 – (1) Çocuk gelişimcisinin 18 inci maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) Merkeze yapılacak başvuru, ihbar ve alan taramaları veya herhangi bir şekilde tespit edilen çocukların; gelişim düzeylerini belirlemek, gelişimlerini izlemek, sorunların çözümüne yönelik olarak bu çocuklara danışmanlık hizmetlerini yürütmek.

b) Gelişimlerinde davranış bozukluğu belirlediği çocukları kesin tanı, tedavi ve erken eğitim amacıyla uygun kurum veya kuruluşlara yönlendirmek, sonucunu izlemek ve ilgili kuruluşlardaki uzmanlarla işbirliği içinde merkez bünyesinde verilebilecek destek hizmetlerini organize etmek.

c) Mesleki test, teknik ve yöntemlerini kullanarak, çocukların gelişimlerini değerlendirmek, gelişimleri yaşlarına uygun olmayan çocuklar için bireysel destekleyici eğitim programları hazırlayarak uygulama sürecinde ailelere danışmanlık yapmak ve uygulama sonuçlarını takip etmek.

Psikolojik danışman ve rehber öğretmen

MADDE 21 – (1) Psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 18 inci maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) Çocuk ve gençlerin gelişimlerini değerlendirmek, sorunların çözümüne yönelik olarak çocuklar ve ailelerine rehberlik ve danışmanlık yapmak, çocukları ve ailelerini gerektiğinde uygun kurum veya kuruluşlara yönlendirmek, sonucunu izlemek ve ilgili kuruluşlardaki uzmanlarla işbirliği içinde merkez bünyesinde verilebilecek destek hizmetlerini organize etmek.

b) Başvurularla ilgili yapacağı mesleki değerlendirmeler doğrultusunda danışmanlık ve rehberlik yapmak, rapor hazırlamak.

c) Ailelere, çocukların eğitimleriyle ilgili rehberlik ve danışmanlık yapmak, eğitim programları önermek.

ç) Hizmetin amacına uygun nitelikteki araştırma ve incelemelerde görev almak.

Sosyolog

MADDE 22 – (1) Sosyologun, 18 inci maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) Toplum, toplumsal ilişkileri, olayları ve toplumsal değişimleri araştırmak ve araştırma sonuçlarına dayalı rapor hazırlamak.

b) Ulusal ve uluslararası örnekler ile merkezin hizmet bölgesindeki toplumsal değer ve yargıları da dikkate alarak Bakanlık hizmet alanı ile ilgili her türlü olay ve olguya dair sosyoloji odaklı çalışmalar yapmak, rapor hazırlamak.

c) Bakanlık tarafından ya da diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde gerçekleştirilen sosyal hizmet alanıyla ilgili araştırma, proje ve etkinlik çalışmalarında görev almak, istatistikî verileri toplamak ve rapor hazırlamak.

ç) Başvuru gruplarını ilgili sosyal, ekonomik, kültürel, demografik, yatay ve dikey hareketlilik gibi değişkenler üzerinden incelemek, aralarında bağlantılar kurmak ve inceleme sonuçlarının işaret ettiği çalışmalara ilişkin öneriler sunmak ve planlar yapmak, proje geliştirmek.

İstatistikçi

MADDE 23 – (1) İstatistikçinin görevleri şunlardır:

a) Kurum tarafından ya da diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde gerçekleştirilen hizmet alanlarıyla ilgili araştırma, proje ve etkinlik çalışmalarında görev almak, sonuçları kullanılabilecek istatistikî verilere dönüştürerek veri tabanına kaydetmek, sosyologla işbirliği halinde analiz raporları hazırlamak ve analiz sonuçlarına dayalı öneriler geliştirerek ilgili birimlere iletmek.

b) Başvuru grupları ve alan taraması sonuçlarını, sosyal, ekonomik, kültürel, demografik, yatay ve dikey hareketlilik gibi değişkenler üzerinden incelemek, aralarında bağlantılar kurarak inceleme sonuçlarının işaret ettiği çalışmalara ilişkin öneriler sunmak, plan yapmak ve proje geliştirmek.

Öğretmen

MADDE 24 – (1) Öğretmenin 18 inci maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) Çocuk ve gençlerin gelişimlerini değerlendirmek, sorunlarının çözümü için çocuklar ve ailelerini uygun kurum veya kuruluşlara yönlendirmek, sonucunu izlemek ve ilgili kuruluşlardaki uzmanlarla işbirliği içinde merkez bünyesinde verilebilecek destek hizmetlerini organize etmek.

b) Ailelere, çocuklarının eğitimleri ile ilgili konularda görev alanıyla ilgili eğitim programları önermek ve uygulamak.

c) Çocuk ve gençlerin eğitimleri ile ilgili konularda resmi ve özel öğretim kurumlarıyla işbirliği yaparak ortak programlar düzenlemek ve yürütmek.

ç) Aile yanında sosyal yardımla desteklenen korunmaya muhtaç çocukların bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak.

Aile ve tüketici bilimleri bölümü mezunu olan personel

MADDE 25 – (1) Aile ve tüketici bilimleri bölümü mezunu personelin 18 inci maddede belirtilenlerin yanında diğer görevleri şunlardır:

a) Ailelere, sahip oldukları mali imkânların yönetimi ve geliştirilmesi konusunda danışmanlık yapmak, bu alanda karşılaşılan problemlerle ilgili çözüm önerileri geliştirmek.

b) Ailelere, kaynakların planlanması, kontrol edilmesi, değerlendirilmesi ve verimliliğin artırılması konusunda rehberlik ve danışmanlık yapmak.

c) Ailelerin ve bireylerin tüketici hakları konusundaki bilincini artıracak eğitim programları ve eğitici materyaller hazırlamak.

Sağlık personeli

MADDE 26 – (1) Sağlık personelinin görevleri şunlardır:

a) Merkeze başvuran ailelere ve aile bireyelerine verilecek koruyucu, önleyici sağlık eğitimi hizmetlerini planlamak ve uygulanmasına karar verilen eğitim programlarında görev almak, gerektiğinde ilgili sağlık merkezleri ile koordinasyon içinde bu çalışmalarını yapmak.

b) Evde bakım hizmeti alan ailelere yönelik ve diğer hizmetlerle ilgili alan tarama çalışmalarına katılmak.

c) Merkeze başvuran aile ve bireyleri, ihtiyaç duydukları hizmeti alabilecekleri sağlık kuruluşlarına yönlendirmek, sonucunu izlemek ve ilgili kuruluşlardaki uzmanlarla işbirliği içinde merkez bünyesinde verilebilecek destek hizmetlerini organize etmek.

Ortak görevler

MADDE 27 – (1) Görevleri 18 ve 26 ncı maddeler arasında belirtilen personel, ilgili maddelerdeki görevleri yanında aşağıdaki görevleri de yerine getirirler:

a) İş programları ve alan taraması çalışmaları ile faaliyet raporlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev almak.

b) Görev alanı ve yürüttüğü çalışmalarla ilgili kayıtları tutmak, veri girişlerini yapmak, raporları hazırlamak ve arşivlemek.

c) Kurum, kuruluş ve gönüllülerle görev alanıyla ilgili yapılacak işbirliği çalışmalarında görev almak.

ç) Görev verilmesi halinde merkez bünyesinde oluşturulacak çalışma gruplarında görev almak.

d) Çalışma programlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev almak.

e) Görev alanıyla ilgili konularda eğitim programları önerileri geliştirmek, eğitim materyalleri hazırlamak ve gerektiğinde uygulamak.

f) Yerel kaynaklardan da faydalanarak hizmet bölgesindeki toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlayacak öneriler hazırlamak.

g) Hizmet verilen kişilere ait edinilen bilgiler gizli tutularak, mesleki etik ilkeleri çerçevesinde görev yapmak.

ğ) Merkezin faaliyetleri ile ilgili mesleğinin gerektirdiği diğer çalışmalarını yapmak.

h) Müdür tarafından verilen diğer iş ve işlemleri yapmak.

Diğer personel

MADDE 28 – (1) Merkezlerde, idari, teknik, mali hizmetler ile diğer hizmetleri yürütmek üzere istihdam edilen personel, kadro ve görev unvanlarının gerektirdiği görevleri ve görev unvanlarıyla ilgili olmak kaydıyla merkez müdürü tarafından verilen görevleri yürürlükteki mevzuata uygun olarak yapar.

Personelin eğitimi

MADDE 29 – (1) Merkezde çalışan personel için, verilmesi zorunlu olan eğitimler yanında ayrıca sosyal hizmet ve sosyal politika alanına ilişkin teori ve uygulama esaslı hizmet içi eğitim ve uyum eğitim programları da düzenlenir.

(2) Hizmet içi eğitim ve uyum eğitimi programları, merkezin hizmet ve faaliyetlerini aksatmayacak şekilde gerçekleştirilir.

(3) Hizmet içi eğitim ve uyum eğitim programları Bakanlıkça planlanır.

ALTINCI BÖLÜM **Çeşitli ve Son Hükümler**

Merkez hizmet binaları

MADDE 30 – (1) Merkez hizmet binalarının özelliklerine ilişkin standartlar Bakanlık tarafından belirlenir.

Bağış

MADDE 31 – (1) Merkeze yapılan her türlü ayni ve nakdi bağışlar hakkında, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 40 ıncı maddesi hükümleri uygulanır. Merkezlere yapılan ayni bağışlar taşınır işlem fişi karşılığında kabul edilir. Taşınır mallarla ilgili iş ve işlemler 18/1/2007 tarihli ve 26407 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelikler

MADDE 32 – (1) 7/10/2007 tarihli ve 26666 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği ile 11/7/2000 tarihli ve 24106 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Toplum Merkezleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Mevcut hizmet binalarının kullanımı

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte faaliyette olan aile danışma ve toplum merkezleri, gündüzlü hizmet veren çocuk ve gençlik merkezleri ile yaşlı hizmet merkezlerinin binalarının, merkez binası olarak hizmet sunmaya elverişli olduğu Bakanlıkça uygun görülenler, başka bir işleme gerek kalmaksızın faaliyetlerine merkez olarak devam ederler. Aksi takdirde bu yerler, Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde kapatılır. Kapatılan kuruluşlar tarafından sunulmakta olan hizmetler, en yakın merkez tarafından sunulmaya devam olunur.

(2) Birinci fıkra uyarınca kapatılan kuruluşların hizmet binaları; bulunduğu bölge nüfusunun fazlalığı, coğrafi konumu, hizmetin gereği ve iş yoğunluğu gibi hususlar dikkate alınarak ihtiyaç halinde merkez tarafından kullanılabilir.

Merkezlerin giderleri

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Merkez olarak hizmet vermeye devam eden veya 2013 yılı içerisinde yeni açılan merkezlerin her türlü giderleri, 2013 yılı bütçesine aile danışma ve toplum merkezleri, gündüzlü hizmet veren çocuk ve gençlik merkezleri ve yaşlı hizmet merkezleri için konulan ödenekten karşılanır.

Personelin devri

GEÇİCİ MADDE 3 – (1) Merkez oluşturulan il ve ilçelerde;

a) Aile danışma ve toplum merkezleri ile merkeze dönüştürülmesi uygun görülen gündüzlü hizmet veren çocuk ve gençlik merkezleri ile yaşlı hizmet merkezlerinde görev yapan kuruluş müdürleri ve müdür yardımcılarını hariç tüm personelin ataması bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte,

b) Bakanlık il ve ilçe müdürlükleri ile gündüzlü ve yatılı kuruluşlarda görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin atamaları bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde,

merkezlere yapılır.

(2) Gündüzlü ve yatılı kuruluşların sosyal çalışma görevlisi personel ihtiyacı il müdürlüğü tarafından ihtiyaca göre merkezlerde görev yapan personel arasından kısmi zamanlı veya tam zamanlı olarak görevlendirilerek karşılanır.

(3) Kapatılan kuruluşların müdür ve müdür yardımcılarının atamaları ildeki ihtiyaca göre il müdürlüğünün planlaması doğrultusunda yapılır.

Yürürlük

MADDE 33 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 34 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı yürütür.